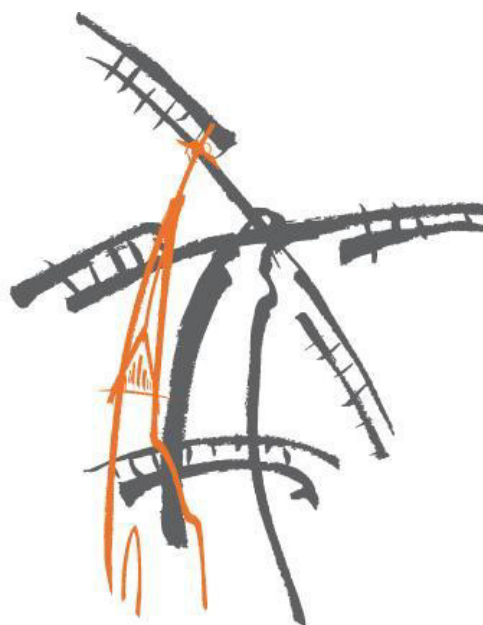

Begroting 2015

Gemeente **Haren**

Haren, 6 oktober 2014

Gemeente Haren
Postbus 21
9750 AA HAREN GN
Telefoonnummer: 050 533 99 11

Bezoekadres:
Raadhuisplein 10
9751 AN HAREN GN

Internet: www.haren.nl
E-mail: gemeente@haren.nl

Inhoudsopgave

1 Samenstelling gemeentebestuur.....	4
1.1 Gemeenteraad	4
1.2 College van B&W	6
1.3 Organisatie.....	7
2 Algemeen.....	8
2.1 Opbouw van de programmabegroting	8
2.2 Leeswijzer	9
3 Hoofdlijnen van beleid.....	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Huidig financieel perspectief: dekkingsplan	11
3.3 Prognosebalans	17
4 Programma's	19
4.1 Programma Burgerrelaties.....	19
4.2 Programma Openbare orde en veiligheid	24
4.3 Programma Raad en raadsondersteuning	27
4.4 Programma College en Middelen	28
4.5 Programma Wegen, water, groen en verkeer.....	39
4.6 Programma Ruimtelijke ontwikkeling	43
4.7 Programma Milieu	49
4.8 Programma Onderwijs.....	52
4.9 Programma Economische zaken	57
4.10 Programma Werk en Inkomen	62
4.11 Programma Cultuur.....	67
4.12 Programma Sport en recreatie	70
4.13 Programma Welzijn en Zorg.....	72
4.14 Programma Sociaal Domein.....	77
5 Paragrafen	80
5.1 Verbonden partijen	80
5.2 Subsidies	92
5.3 Weerstandsvermogen	94
5.4 Onderhoud kapitaalgoederen.....	105
5.5 Financiering.....	107
5.6 Bedrijfsvoering.....	112
5.7 Grondbeleid.....	115
5.8 Lokale heffingen.....	117
5.9 Interbestuurlijk toezicht	121
5.10 Kengetallen.....	126
6 Budgetautorisatie.....	128
6.1 Totaal van de programma's	128
6.2 Incidentele baten en lasten	129
6.3 Investerings.....	130
7 Kerngegevens gemeente	133
8 Verklarende woordenlijst	134

1 Samenstelling gemeentebestuur

1.1 Gemeenteraad

Samenstelling gemeenteraad per september 2014

J.G. Vlietstra, burgemeester

E-mail secretariaat@haren.nl
Adres Raadhuisplein 10
Postcode 9751 AN Haren
Telefoon 050 533 99 11

O.E. de Vries, raadsgriffier

E-mail oe.devries@haren.nl
Adres Raadhuisplein 10
Postcode 9751 AN Haren
Telefoon 050 533 98 60

M.J. Bachman-Mulder, D66

Functie Fractievoorzitter
E-mail m.bachman@haren.nl
Adres Lokveenweg 36
Postcode 9751 CK
Woonplaats Haren
Telefoon 06 2525 5533

W. Legemaat, D66

E-mail w.legemaat@haren.nl
Adres Emmalaan 3c
Postcode 9752 KR
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 96 21

P.A. Hidding, D66

E-mail p.a.hidding@haren.nl
Adres Rijksstraagweg 103
Postcode 9752 BA
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 40 94

R.J.J. van der Heijden, D66

E-mail r.j.j.vanderheijden@haren.nl
Adres Emdaborg 12
Postcode 9751 SJ
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 30 51

lid Auditcommissie

C.H.L. Fenijn, D66

E-mail c.h.l.fenijn@haren.nl
Adres Weg voor de Jagerskampen 54
Postcode 9751 ER
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 89 31

M. Wolters, Gezond Verstand Haren

Functie Fractievoorzitter
E-mail m.wolters@haren.nl
Adres Kroonkampweg 29
Postcode 9752 KG
Woonplaats Haren
Telefoon 06 1276 0239

E.N. Wiersema, Gezond Verstand Haren

E-mail e.n.wiersema@haren.nl
Adres Jonkerpad 18
Postcode 9753 CG
Woonplaats Haren
Telefoon 050 85 39 671

S.A.L. Dellebarre, Gezond Verstand Haren

E-mail s.a.l.dellabarre@haren.nl
Adres Viermat 10
Postcode 9753 KW
Woonplaats Haren
Telefoon 050 526 70 69

T.W. Oterdoom, VVD

Functie Fractievoorzitter
E-mail t.w.oterdoom@haren.nl
Adres Meerweg 165
Postcode 9752 XA
Woonplaats Haren
Telefoon 050 309 13 71

I. Jacobs-Setz, VVD

E-mail i.jacobs@haren.nl
Adres Klaverlaan 10
Postcode 9753 BM
Woonplaats Haren
Telefoon 050 577 83 86

M.H. Stiekema, CDA

Functie Fractievoorzitter
E-mail m.h.stiekema@haren.nl
Adres Raadhuisplein 10
Postcode 9751 AN
Woonplaats Haren
Telefoon 06 1965 1814

T.G. Sprenger, PvdA

Functie Fractievoorzitter
E-mail t.g.sprenger@haren.nl
Adres Laagveld 94
Postcode 9753 KC
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 35 67

J. Sietsma, GroenLinks

Functie Fractievoorzitter
E-mail j.sietsma@haren.nl
Adres Ereprijsweg 8
Postcode 9753 AS
Woonplaats Haren
Telefoon 06 2956 1276

D. Praamstra-Bos, Christenunie

Functie Fractievoorzitter
E-mail d.praamstra-bos@haren.nl
Adres Kerklaan 41
Postcode 9751 NL
Woonplaats Haren
Telefoon 06 3084 2649

Samenstelling Milieuadviesraad**Voorzitter:** De heer T.H. J. Sleyfer**Secretariaat (en vicevoorzitter):** De heer G. D. Kuipers (mar@haren.nl)**Leden:**

De heer J.A. de Jonge
 De heer H.M.M. Keijzer
 De heer A.J. Ludden
 Mevrouw R. Nienhuis
 De heer B.H. Ruessink
 De heer mr. W. de Vries
 De heer W van der Wijk

J.T. Boonstra, CDA

E-mail j.boonstra@haren.nl
Adres Fazantenlaan 30
Postcode 9751 EV
Woonplaats Haren
Telefoon 050 280 22 56

lid Auditcommissie**L.M. Schuiling, PvdA**

E-mail l.m.schuiling@haren.nl
Adres Waterhuizerweg 72
Postcode 9753 HS
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 63 50

G.H. Schenkel, GroenLinks

E-mail e.schenkel@haren.nl
Adres Spinozalaan 26
Postcode 9752 NS
Woonplaats Haren
Telefoon 06 4684 3606

lid Auditcommissie**Samenstelling Rekenkamercommissie****Voorzitter:**

De heer B.A. van Putten

Secretariaat:

Mevrouw I. Ruijs

Leden:

De heer. H.R. Kastermans
 De heer J.M. van Mossevelde

Samenstelling Adviesraad Sociaal Domein**Voorzitter:** De heer T.A.M. Louwe**Penningmeester:** De heer J. van Meurs**Secretariaat:** De heer K. Venekamp (wmosecretariaatharen@gmail.com)**Leden:**

Mevrouw H.M. Eisses
 Mevrouw C.B.M. Geenen
 De heer J. de Goede
 Mevrouw A.G. Hoekema-Riepma
 De heer J. Hommes
 Mevrouw K.M.A. Kalverboer
 Mevrouw B.M. Sinnema-Korenhoff
 De heer F. Tjabbes
 Mevrouw P. Wagenaar
 De heer H. van der Wijk

1.2 College van B&W

Samenstelling College van Burgemeester en Wethouders per september 2014

Burgemeester

J.G. Vlietstra
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: secretariaat@haren.nl

Wethouder - 1e locoburgemeester

M. Verbeek, D66
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: m.verbeek@haren.nl

Wethouder - 3e locoburgemeester

P.A. Lambeck, VVD
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: p.lambeck@haren.nl

Wethouder - 2e locoburgemeester

M.J. Sloot, Gezond verstand Haren
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: m.j.sloot@haren.nl

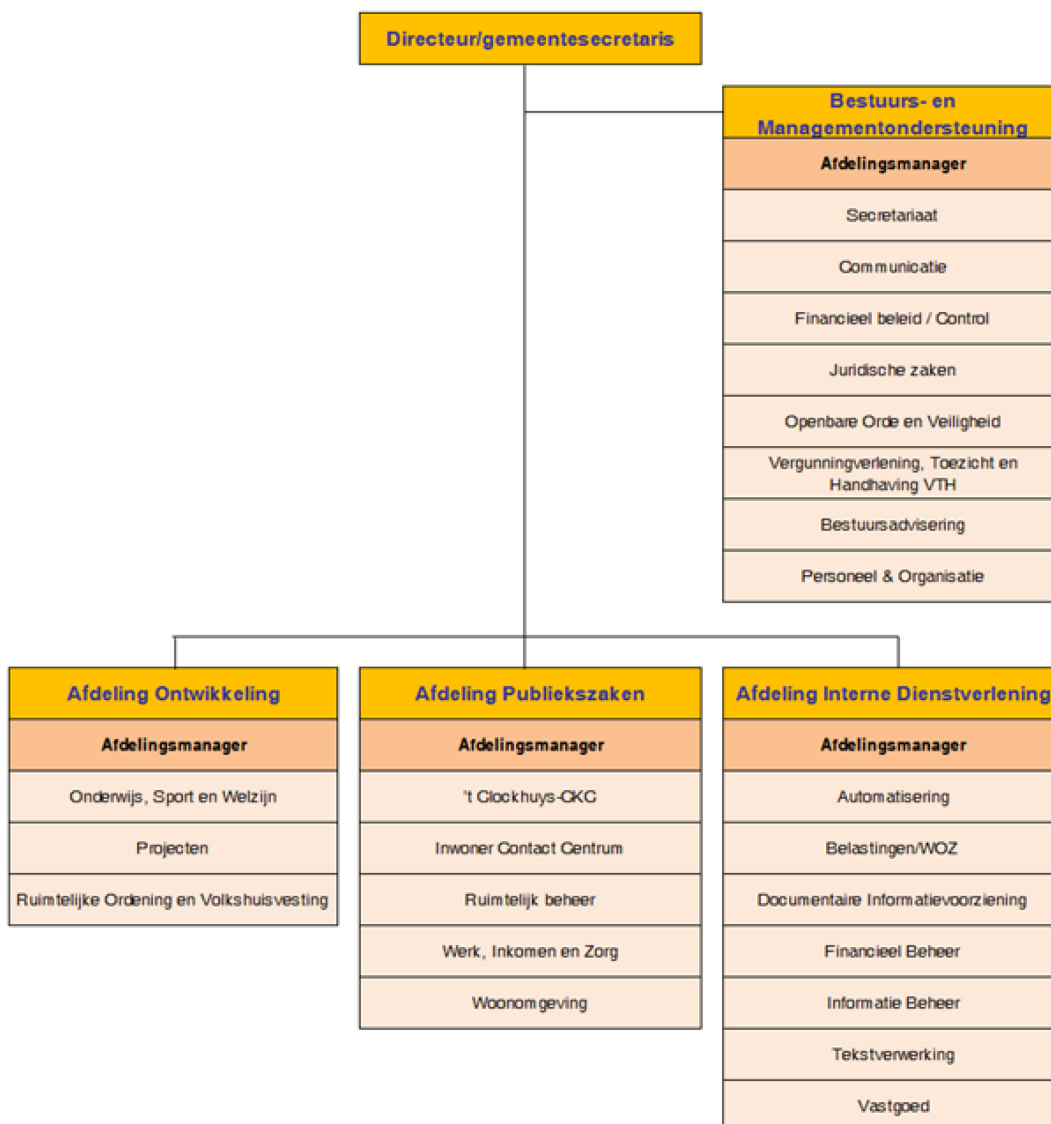
Gemeentesecretaris

mr. M.P. de Wilde
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: mp.dewilde@haren.nl

1.3 Organisatie

Organisatieschema per september 2014

Samenstelling Ondernemingsraad per september 2014

Voorzitter:	Dhr. M. Lanjouw
Plv. voorzitter:	Dhr. H.M. Dröge
Secretaris:	Dhr. G. Molema
Plv. secretaris:	Dhr. H.M. Dröge
Leden:	Mevr. M. van Berkum
	Dhr. E.M. Dijkstra
	Dhr. H.W. Evenhuis
	Mevr. P. Schutrups

2 Algemeen

2.1 Opbouw van de programmabegroting

Alle programma's zijn opgebouwd rond de drie onderstaande vragen:

- a. Wat willen wij met het programma bereiken?
- b. Wat gaan wij daarvoor doen in 2015?
- c. Wat gaat dit programma kosten?

Punt a gaat in op de doelstellingen van het programma. Hierin zijn de speerpunten voor 2015 uitgewerkt. Ook gaan wij hier in op de ontwikkelingen.

Bij de tussentijdse rapportages en de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd in hoeverre de doelstellingen worden / zijn gerealiseerd.

Punt b gaat in op de activiteiten. Dus wat gaan wij concreet doen om de doelstellingen van het programma te bereiken. De Begroting 2015 is daarbij gericht op de continuering van bestaand beleid.

Bij sommige activiteiten zijn prestatie-indicatoren opgenomen. Een prestatie-indicator moet een toegevoegde waarde hebben en meetbaar zijn. Wij hebben een aantal specifiek geformuleerde prestatie-indicatoren of kengetallen uit de programma's gehaald en separaat opgenomen in hoofdstuk 5, in paragraaf Kengetallen.

Punt c geeft aan wat de baten, lasten en het exploitatiesaldo van het betreffende programma zijn. Vanwege de informatievraag vanuit de raad hebben wij ook de baten, lasten en het saldo per product weergegeven. Deze informatie verandert nadrukkelijk niets aan het (financiële) autorisatieniveau van de begroting: de raad stelt de budgetten op programmaniveau vast. Het college blijft dus vrij om budgetten tussen producten binnen een programma anders in te zetten, als het college dat voor de uitvoering van zijn taak nodig vindt. Ter informatie hebben wij ook de Begroting 2014 en de realisatie 2013 opgenomen in het financiële overzicht per programma en het verschil van de huidige Begroting 2015 ten opzichte van de Begroting 2014.

De investeringen en de incidentele baten en lasten zijn niet opgenomen in de verschillende programma's, maar in hoofdstuk 6 Budgetautorisatie. In dit hoofdstuk bepaalt de raad bepaalt per programma tot welke bedragen het college is geautoriseerd uitgaven te doen en verplichtingen aan te gaan.

2.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 3 van deze begroting worden de hoofdlijnen van het gemeentelijk beleid uiteengezet. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het financieel beleid van de gemeente. Hier wordt een algemeen beeld geschetst, vooral tekstueel, minder in cijfers. In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op hoe de gemeente omgaat met de effecten van de economische crisis op de gemeentelijke financiële huishouding. Ook worden de meerjarenbegroting en de algemene dekkingsmiddelen uiteengezet. Een van de belangrijkste dekkingen van de begroting wordt gevormd door het Gemeentefonds. De ontwikkelingen hieromtrent worden in dit hoofdstuk toegelicht.

In hoofdstuk 4 zijn de veertien programma's opgenomen. Hierin wordt beschreven wat de speerpunten van de gemeente zijn op de diverse terreinen. Vervolgens worden deze uitgewerkt in activiteiten en worden de bijbehorende budgetten gepresenteerd en toegelicht.

De paragrafen in hoofdstuk 5 geven een dwarsdoorsnede van een aantal financiële en beleidsmatige onderwerpen van de begroting. Het is van belang dat de raad zicht heeft op deze financiële en beleidsmatige aspecten uit de begroting en voor die onderwerpen ook een instrument heeft om de kaderstellende en controlerende taak uit te voeren.

Hoofdstuk 6 Budgetautorisatie bevat een totaaloverzicht van de exploitatiebudgetten per programma en van de investeringsbudgetten. Het overzicht toont het abstractieniveau waarop, in het kader van de dualisering, de raad de begrotingsbudgetten autoriseert. Ondanks dat de begroting meer gedetailleerde informatie biedt, namelijk op productniveau, wijzigt de autorisatie door de raad niet. De budgetten op productniveau hebben voor de raad slechts een informatieve waarde. De vaststelling van de budgetten en daarmee de financiële kaderstelling door de raad vindt plaats op programmaniveau.

Tenslotte zijn in hoofdstuk 7 en 8 de kerngegevens van de gemeente en de verklarende woordenlijst opgenomen.

In het bijlagenboek (bijlage 1) treft u de technische uitwerking en onderbouwing van diverse gegevens aan. In bijlage 2 treft u de Nota reserves en voorzieningen 2015 aan.

3 Hoofdpijnen van beleid

3.1 Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2015, de eerste begroting in deze raads- en collegeperiode. Wij hebben bij het opstellen van deze begroting een degelijk financieel beleid als uitgangspunt gehanteerd. Dit betekent dat wij zorgvuldig hebben afgewogen wat wel en wat niet meegenomen moet worden om te komen tot een sluitende begroting.

De ombuigingen voor 2015 zijn nog van een dermate 'geringe' omvang dat wij dit bedrag door een aantal technische mutaties en door scherpere budgettering (beoordelen uitgaven over de afgelopen jaren) hebben kunnen oplossen. Daarmee wordt de inwoner in 2015 niet geraakt. Om die reden hebben wij de inwoners op dit moment nog niet betrokken bij de bezuinigingen voor deze begroting. Wij verwijzen naar het dekkingsplan in paragraaf 3.2 voor de uitwerking van ontwikkelingen na de Voorjaarsnota 2014 en de bezuinigingen.

Wij hebben de structurele effecten van de Bestuursrapportage 2014 al verwerkt in deze begroting (in plaats van in de Voorjaarsnota 2015). Daarmee komen wij tegemoet aan de door u geuite wens om bij ons bekende financiële effecten in een zo vroeg mogelijk stadium aan u kenbaar te maken. Dit wijkt af van de Planning & Control systematiek van de voorgaande jaren.

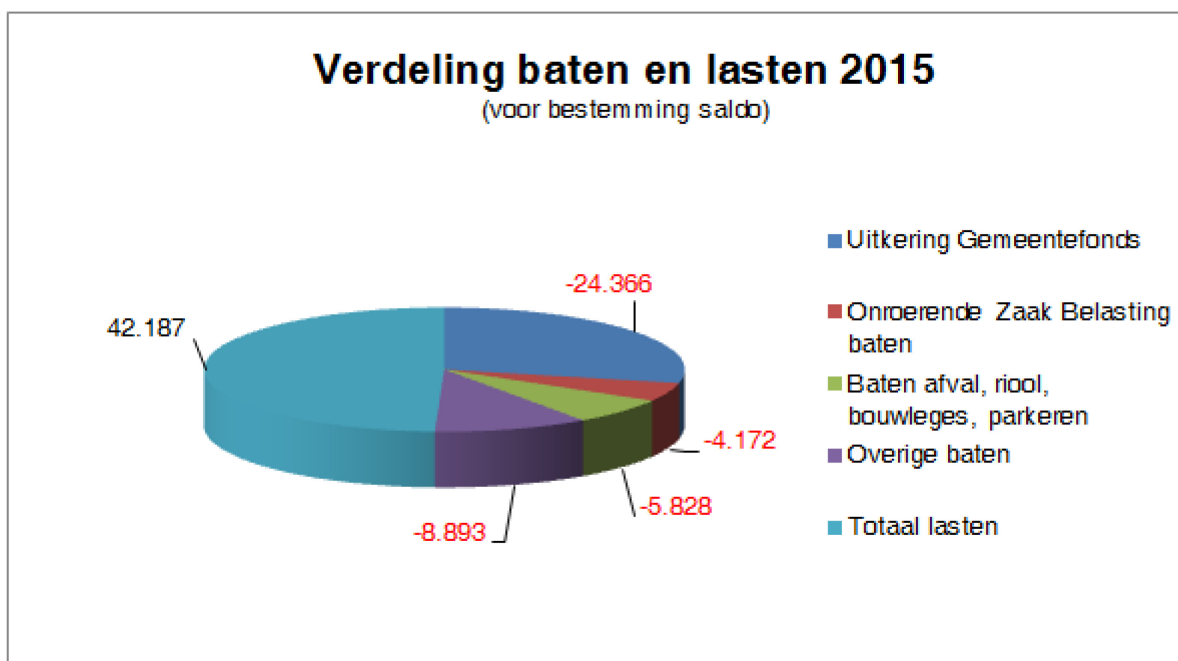
Gezien de negatieve begrotingssaldi in 2016 en verder moeten voor die periode keuzes worden gemaakt die iets betekenen voor onze inwoners. U kunt hierbij denken aan het voorzieningenniveau. Om tot goede besluitvorming te komen over de bezuinigingen en de inwoners een adviserende rol te geven willen wij de inwoners betrekken bij dit proces. Wij gaan werken met het instrument Begrotingswijzer, een instrument voor burgerparticipatie. In dit proces wordt ook u als raad betrokken.

Wij hebben voor de tweede keer gewerkt met de opzet in programma's in de begroting, hetgeen is overeengekomen met de 'vorige' raad. Het lijkt ons een goed idee om na twee programmabegrotingen (2014 en 2015) in de loop van 2015 met de auditcommissie te evalueren om daarmee de begroting 2016 verder te verbeteren.

3.2 Huidig financieel perspectief: dekkingsplan

Totaal Begroting

Mede door de ombuigingen sluit de Begroting 2015 op € 10.500 voordelig. De financiële opbouw van deze begroting in baten en lasten is als volgt (bedragen x € 1.000):

Dekkingsplan Begroting 2015 - 2018

Wanneer wij deze ombuigingen verwerken dan ziet het dekkingsplan er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000, minteken betekent voordeel)	2015	2016	2017	2018	Cum.
<i>'Staannde begroting'</i>					
Meerjarenperspectief Begroting 2014	466	831	907	907	3.110
Structurele effecten Voorjaarsnota 2014	677	1.287	1.558	1.609	5.132
<i>Subtotaal 'staannde begroting'</i>	<i>1.143</i>	<i>2.118</i>	<i>2.465</i>	<i>2.516</i>	<i>8.242</i>
Structurele effecten Bestuursrapportage 2014	-338	-497	-593	-592	-2.021
<i>Vertrekpunt Begroting 2015 (A)</i>	<i>805</i>	<i>1.621</i>	<i>1.872</i>	<i>1.924</i>	<i>6.222</i>
<i>Ontwikkelingen na Voorjaarsnota 2014</i>					
Vervallen regeling volwasseneneducatie	8	8	8	8	32
Actualisatie grondexploitatie Haderaplein	70	0	0	0	70
Prijsverhoging BOA's	20	20	20	20	80
Prijsverhoging PinkRocade	80	80	80	80	320
<i>Subtotaal ontwikkelingen na VJN 2014 (B)</i>	<i>178</i>	<i>108</i>	<i>108</i>	<i>108</i>	<i>502</i>
Totaal opgave dekkingsplan (C = A + B)	983	1.729	1.980	2.032	6.724
<i>Bezuinigingen</i>					
Kapitaallastenschuif 2015	-400	0	0	0	-400
Nominale ontwikkeling	-150	-150	-150	-150	-600
Afvalstoffenheffing / rioolheffing	-64	-64	-64	-64	-256
Rente 2015	-89	0	0	0	-89
Toeristenbelasting	-34	-34	-34	-34	-136
Bezuiniging Bestuurlijke samenwerking	-12	-12	-12	-12	-48
Bezuiniging Representatie	-7	-7	-7	-7	-28
Bezuiniging Algemene advieskosten	-55	-55	-55	-55	-220
Inzetten restant voorziening Egalisatiefonds Groot	-100	0	0	0	-100
Onderhoud Scholen					
Bezuiniging door papierloos werken	-5	-5	-5	-5	-20
Bezuiniging door versoberen onderhoudscontracten gemeentehuis	-3	-5	-5	-5	-18
Bezuiniging op inkoop	-75	-75	-75	-75	-300
<i>Subtotaal bezuinigingen (D)</i>	<i>-994</i>	<i>-407</i>	<i>-407</i>	<i>-407</i>	<i>-2.215</i>
Nieuw saldo begroting (= C + D)	-11	1.322	1.573	1.625	4.509

Toelichting op het dekkingsplan

Ad B. Ontwikkelingen na Voorjaarsnota 2014

Vervallen regeling volwasseneneducatie

In verband met het vervallen van de doeluitkering voor volwasseneneducatie schrappen wij deze regeling voor volwasseneneducatie. Aangezien de doeluitkering iets hoger lag dan de door ons in de begroting geraamde lasten, ontstaat door de afschaffing een nadeel van € 8.000.

Actualisatie grondexploitatie Haderaplein

Uit de najaarsactualisatie 2014 van de grondexploitaties blijkt voor Haderaplein een winst die € 70.000 lager ligt dan bij de vorige actualisatie. Daardoor kan de nog benodigde storting in de Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis (om het beoogde deel van de kapitaallasten van het nieuwe gemeentehuis af te dekken) niet meer volledig worden gedekt uit de winst op de grondexploitatie Haderaplein. Het dekkingstekort van € 70.000 dekken wij nu via het dekkingsplan uit de reguliere begroting.

Prijsverhoging BOA's

De organisatie via welke wij onze Buitengewone OpsporingsAmbtenaren (BOA's) inlenen voert een tariefsverhoging door die vanaf 2015 een structureel nadelig effect heeft van € 20.000.

Prijsverhoging PinkRoccade

Onze automatiseringsleverancier PinkRoccade voert met ingang van 2015 met betrekking tot de Civision-software (ons financiële pakket) een prijsverhoging door die vanaf 2015 een structureel nadelig effect heeft van € 80.000.

D. Bezuinigingen

Kapitaallastenschuif 2015

In de afgelopen 10 jaar is er steeds sprake geweest van een voordeel in de voorjaarsnota als gevolg van de zogenaamde kapitaallastenschuif. Dit is het incidentele voordeel dat in een bepaald jaar ontstaat doordat een deel van de investeringen later wordt afgerond dan gepland. Het voordeel ontstaat door het later starten van de afschrijvingen. In de afgelopen 5 jaar ging het om de volgende bedragen:

(Bedragen x € 1.000)

Jaar	Bedrag
2010	371
2011	552
2012	411
2013	631
2014	484

Het gemiddeld bedrag van de afgelopen 5 jaar bedroeg € 490.000. Vooruitlopend op de berekening van het werkelijke voordeel in 2015 aan de hand van de jaarafsluiting 2015 is het realistisch en voorzichtig genoeg om in de Begroting 2015 op voorhand rekening te houden met een **incidenteel voordeel in 2015 van € 400.000**. De afwijking tussen het werkelijke kapitaallastenvoordeel en de nu gedane schatting kunt u dan verwerken in de Voorjaarsnota 2015.

Nominale ontwikkeling

Voor wat betreft de nominale ontwikkeling (= verwerking van de inflatie in de begroting) hanteren wij de volgende systematiek. Jaarlijks worden bij het opstellen van de begroting de bedragen zoals die zijn geraamd voor het begrotingsjaar en de volgende jaren verhoogd met de verwachte inflatie in het begrotingsjaar. Aangezien wij werken met een begrotingssystematiek van constante prijzen, worden de bedragen voor de jaren in de meerjarenramingen na het begrotingsjaar (in dit geval 2016 tot en met 2018) uitgedrukt in prijzen van het begrotingsjaar (2015). De bedragen vanaf 2016 hoeven dus niet verder te worden opgehoogd dan met het verwachte inflatiepercentage voor 2015.

De volgende kosten- en opbrengstencategorieën worden aangepast:

- De belastingen, heffingen en leges voor zover ze de inflatie (ook wel: nominale ontwikkeling) volgen;
- De algemene uitkering en de doeluitkeringen;
- De salariskosten;
- Alle overige kosten, behalve de kapitaallasten en mutaties in de reserves en voorzieningen (voor zover ze geen betrekking hebben op onderhoud). Onder overige kosten wordt in dit verband ook verstaan: te verstrekken subsidies en inhuur van personeel.

Bij ons voorstel tot het bepalen van de nominale ontwikkeling baseren wij ons op de prognoses van het Centraal Planbureau van september. Onze systematiek is dat wij voor de algemene uitkering, de doeluitkeringen, de belastingen, heffingen en leges kiezen voor de prijsmutatie BBP. Die is door het CPB in september 2014 voor het jaar 2015 geraamd op 1,25%.

In de reguliere systematiek baseren wij ons voor de nominale ontwikkeling van de salariskosten op de indicator "Prijs overheidsconsumptie – lonen en salarissen". In september 2014 is die door het CPB voor 2015 op 1,5% is geraamd. Dit percentage houdt rekening met verwachte stijgingen van CAO-lonen en andere loonkostencomponenten, zoals sociale premies en pensioenpremies.

Door het CPB is in september 2014 voor 2015 een stijging van 1,25% voorspeld voor de indicator "Prijs overheidsconsumptie – netto materiële consumptie". Deze indicator passen wij in onze normale systematiek toe op de overige kosten in de Begroting. Het zou dan gaan om een kostenbedrag van circa € 18.000.000 x 1,25% = € 225.000.

De salariskostenstijging schatten wij in als onvermijdelijk. Voor wat betreft de overige kostenbudgetten stellen wij voor om de compensatie voor de inflatie éénmalig achterwege te laten. Dit leidt in principe tot een structureel voordeel van € 225.000. Om toch enige buffer tegen onvermijdelijke prijsstijgingen te houden, stellen wij voor om een bedrag van € 75.000 op de stelpost prijsstijgingen te ramen (bijvoorbeeld in verband met vastliggende indexeringen in meerjaren-subsidiebeschikkingen), waardoor het **structureel netto-voordeel van het niet compenseren van de overige kostenbudgetten uitkomt op € 150.000.**

Afvalstoffenheffing

De structurele kostendaling van € 81.000 bij de afval die gemeld is in de Voorjaarsnota 2014 leidt tot een verlaging van de afvalstoffenheffing in 2015. Deze structurele kostendaling wordt doorgegeven aan de burger in de vorm van een verlaging van de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Als het gaat om de riolen zijn tot nu toe niet alle toerekenbare kosten verwerkt in de rioolheffing. Zo wordt slechts 25% van de veegkosten verwerkt in de rioolheffing, terwijl 50% van deze kosten toerekenbaar is aan de riolen. Zie het volgende citaat uit het Gemeentelijk Rioleringsplan:

“Wij hebben de totale jaarlijkse kosten voor het schoonborstelen van de goten berekend op € 255.000. De gemeente Haren is van mening dat 50% van de straatveegkosten toerekenbaar is; dit percentage is reëel en gangbaar. Bij de actualisatie van het GRP in 2012 is besloten om de helft van de toerekenbare kosten (25% van het totaal) door te berekenen in de tarieven rioolheffing. Dit om extra stijging boven op de huidige voorgestelde stijging van de rioolheffing te voorkomen.”

Het is dus mogelijk om de rioolheffing verder te verhogen dan voorgesteld bij het GRP en aldus het begrotingssaldo te verbeteren. Deze verhoging van de rioolheffing levert een **structureel voordeel op vanaf 2015 van € 64.000** (25% van € 255.000).

Rente 2015

De incidenteel zeer lage rentestand levert in 2015 een incidenteel voordeel op de korte rente op van € 89.000. Zie verder paragraaf 5.5 Financiering.

Toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting bedraagt in 2014 € 2,37 voor een overnachting in een hotel in een stercategorie en € 1,45 voor een overnachting in een ander onderkomen. Wij stellen voor de tarieven in 2015 te verhogen met de verwachte inflatie van 1,25% en daarbovenop met een reële verhoging tot een tarief van respectievelijk € 3,38 en € 2,07. De reële verhoging hebben wij in het dekkingsplan voor 2015 als ombuigingsmaatregel opgenomen voor een bedrag van € 34.000. Wij achten deze verhoging verdedigbaar, omdat wij hiermee op een niveau komen dat in de buurt ligt van buurgemeente Groningen. Het gaat grotendeels om hotels met dezelfde doelgroep.

Bezuiniging bestuurlijke samenwerking

Wij achten het mogelijk om hierop met ingang van 2015 € 12.000 te bezuinigen. Er is de afgelopen jaren sprake van onderuitputting en daarom vinden wij het verantwoord om hierop te bezuinigen.

Bezuiniging representatie

Wij achten het mogelijk om hierop met ingang van 2015 € 7.000 te bezuinigen. Er is de afgelopen jaren sprake van onderuitputting en daarom vinden wij het verantwoord om hierop te bezuinigen.

Bezuiniging algemene advieskosten

Wij achten het mogelijk hierop met ingang van 2015 structureel € 55.000 te bezuinigen. Het gaat onder andere om besparingen op de kosten van belastingadviseurs. Dit is het enerzijds het gevolg van het zuiverder (en daarmee meer) toerekenen van advieskosten aan projecten en anderzijds het gevolg van een verminderde adviesbehoefte als gevolg van enkele recente “opschoonacties” (in het kader van onder andere BTW-labeling en werkkostenregeling).

Inzet restant Voorziening Egalisatiefonds Groot Onderhoud Scholen

Per 1 januari 2015 gaat de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van de scholen over van de gemeente naar de schoolbesturen. Daardoor kan het restant van de Voorziening Egalisatiefonds Groot Onderhoud Scholen vrijvallen. Wij verwachten een restant van circa € 500.000. Hiervan gebruiken wij € 100.000 ter dekking van de opgave 2015 uit het dekkingsplan.

Bezuiniging door papierloos werken

Door de invoering van papierloos werken verwachten wij vanaf 2015 structureel € 5.000 te kunnen besparen. Hierbij denken wij aan verlaging van de kwaliteit van het papier en terugbrengen van het aantal printers/kopieerapparaten.

Bezuiniging door versoberen onderhoudscontracten gemeentehuis

Door de versobering van de onderhoudscontracten van het gemeentehuis is een oplopende besparing mogelijk van € 2.500 in 2015 tot € 5.000 in de jaren vanaf 2016. Dit kan door de servicenormen voor niet-essentiële zaken te verlagen, zoals bijvoorbeeld lampen niet vervangen binnen 3 uur, maar binnen 2 dagen.

Bezuiniging op inkoop

Er is een zogeheten 'spent analyse' uitgevoerd op het hele inkoopvolume. Daaruit is gebleken dat er een besparing mogelijk is op de inkoop van minimaal € 75.000 met ingang van 2015.

3.3 Prognosebalans

(Bedragen x € 1.000)

	1-jan 2014	31-dec 2014	31-dec 2015	31-dec 2016	31-dec 2017	31-dec 2018	31-dec 2019	31-dec 2020	31-dec 2021	31-dec 2022
Materiële vaste activa	67.809	76.769	89.120	92.943	91.370	89.355	87.555	85.755	83.955	82.155
Financiële vaste activa	1.664	1.877	1.818	1.757	1.693	1.627	1.559	1.488	1.414	1.338
Totaal vaste activa	69.473	78.646	90.938	94.700	93.063	90.982	89.114	87.243	85.369	83.493
Vorraden	15.027	4.396	3.539	1.827	2.524	2.237	1.437	0	0	0
Uitzettingen en overlopende activa	10.223	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258	8.258
Liquide middelen	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal vlottende activa	25.286	12.654	11.797	10.085	10.782	10.495	9.695	8.258	8.258	8.258
BALANSTOTAAL	94.759	91.300	102.735	104.785	103.845	101.477	98.809	95.501	93.627	91.751
Eigen vermogen	6.821	10.599	11.672	13.760	14.032	14.316	14.316	14.830	14.830	14.830
Voorzieningen	2.494	1.876	1.809	1.956	2.179	2.138	2.138	2.138	2.138	2.138
Vaste schulden	61.212	63.570	73.931	73.676	72.170	69.486	66.744	65.107	63.156	61.201
Totaal vaste passiva	70.527	76.045	87.412	89.392	88.381	85.940	83.198	82.075	80.124	78.169
Vlottende schulden	5.418	8.750	8.818	8.888	8.959	9.032	9.106	9.181	9.258	9.337
Overlopende passiva	18.814	6.505	6.505	6.505	6.505	6.505	6.505	4.245	4.245	4.245
Totaal vlottende passiva	24.232	15.255	15.323	15.393	15.464	15.537	15.611	13.426	13.503	13.582
BALANSTOTAAL	94.759	91.300	102.735	104.785	103.845	101.477	98.809	95.501	93.627	91.751
Netto-schuld (definitie VNG)	73.855	69.037	79.525	79.401	78.030	75.485	72.885	69.134	67.334	65.534
Exploitatie (totaal baten, exclusief onttrekkingen aan reserves)	42.509	40.232	41.037	41.857	42.695	43.548	44.419	45.308	46.214	47.138
Debt ratio (groene zone < 80%, uiterlijk te bereiken in 2022)	90,2%	86,3%	86,9%	85,0%	84,4%	83,8%	83,3%	82,2%	81,9%	81,5%
Netto-schuld/exploitatie (groene zone <= 110%, uiterlijk te bereiken in 2022)	173,7%	171,6%	193,8%	189,7%	182,8%	173,3%	164,1%	152,6%	145,7%	139,0%
Aantal inwoners	18.782	18.782	18.782	18.782	18.782	18.782	18.782	18.782	18.782	18.782
Netto-schuld per inwoner	3.932	3.676	4.234	4.228	4.155	4.019	3.881	3.681	3.585	3.489
Investeringsuitgaven (vanaf 2019 minimumniveau van € 2 miljoen)		11.700	15.715	7.562	2.256	1.769	2.000	2.000	2.000	2.000
Afschrijvingen		2.740	3.364	3.739	3.829	3.784	3.800	3.800	3.800	3.800
Eigen vermogen per inwoner	363	564	621	733	747	762	762	790	790	790

Veronderstellingen bij de Prognosebalans

- In het overzicht zijn voor de jaren tot en met 2018 alle investeringen verwerkt die al door u zijn geautoriseerd en alle investeringen uit de investeringslijst in paragraaf 6.3 Investeringslijst.
- In bovenstaand overzicht wordt vanaf 2019 uitsluitend rekening gehouden met een minimaal benodigd bedrag voor vervangingsinvesteringen van € 2.000.000.
- De post voorraden betreft met name de grondexploitaties. Het verloop is gebaseerd op de najaarsactualisatie 2014.
- Bij het verloop van het eigen vermogen is rekening gehouden met het toevoegen aan de algemene reserve van de boekwinsten op de inbreng van gronden in Haren Noord. Het gaat om bedragen van € 2.221.000 in 2014 en € 514.000 in 2020.
- De post overlopende passiva vertoont een dalend verloop in verband met de overdracht van het economisch eigendom van de gronden in Haren Noord in 2014 en 2020 en de besteding van de al ontvangen subsidiegelden voor de sanering van de geluidsoverlast door de spoorweg.
- De exploitatie (totaal baten) stijgt met de gemiddelde inflatie van 2% (lange-termijndoelstelling ECB). De basis is de exploitatie 2014 (stand begroting na Bestuursrapportage 2014).
- In bovenstaand overzicht wordt er vanuit gegaan dat de tekorten die nu worden voorzien in de jaren vanaf 2016 middels bezuinigingen kunnen worden weggewerkt.

4 Programma's

4.1 Programma Burgerrelaties

Portefeuillehouders: mevr. J.G. Vlietstra & dhr. M. Verbeek

Wat willen wij bereiken?

Wij willen inwoners die tevreden zijn over de manier van behandeling door de medewerkers van de gemeente en die tevreden zijn over de kwaliteit van het geleverde product. Het geleverde product moet binnen de afgesproken tijd geleverd worden en aan de verwachte kwaliteit voldoen.

Doelstellingen

De kwaliteit van dienstverlening aan inwoners staat voorop. Wij maken gebruik van de bekende gegevens uit de landelijke basisregistraties zodat vragen snel en volledig afgehandeld kunnen worden.

Ontwikkelingen

Bestuurlijke Toekomst Haren

Bij de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart 2014 hebben de inwoners zich uitgesproken tegen een herindeling met de gemeenten Groningen en Ten Boer. Als gevolg daarvan heeft de gemeenteraad besloten tot een nieuw onderzoek naar de meest wenselijke bestuursstructuur voor de gemeente de komende jaren. Belangrijk onderdeel is het betrekken van de inwoners van Haren bij de keuze over de toekomst. Najaar 2014 is dit proces gestart. De uitkomsten van het proces zullen aan de gemeenteraad worden voorgelegd, waarna besluitvorming zal plaatsvinden.

De (financiële) consequenties van het proces Bestuurlijke Toekomst Haren voor 2015 zijn afhankelijk van de besluitvorming van de Raad op 15 december a.s.

Gemeentewinkel

De lokale invulling van het Inwoner Contact Centrum krijgt steeds meer vorm. De veranderingen die zijn gestart in 2012 worden verfijnd, maar tevens vindt een aanvulling plaats. De verfijning is onder andere terug te vinden in het steeds meer aanbieden van producten via de website, het werken op basis van afspraken aan de publieksbalie, en het op maat maken van een kwaliteitshandvest die geldt voor de hele organisatie. Het uitvoeren van een benchmark-/klanttevredenheidsonderzoek staat hierbij centraal. Met de resultaten van deze instrumenten kunnen wij gericht de dienstverlening laten aansluiten bij de wensen van onze klanten.

Onder de aanvullingen verstaan wij onder andere het nieuwe algemene nummer van de gemeente. Vanaf 2015 zijn wij telefonisch bereikbaar via 14050. Het landelijke 14+-netnummer zijn wij verplicht te gebruiken. Dit is voor ons aanleiding om de telefonische dienstverlening zo te organiseren dat het aansluit bij de wensen van de klant. Bij alle andere ontwikkelingen vinden wij, waar mogelijk, aansluiting bij Antwoord©: het dienstverleningsconcept als uitvloeisel van de afspraken tussen het Rijk en de VNG. Als een andere benadering ervoor zorgt dat de wensen van de klanten beter te realiseren zijn, dan kiezen wij daarvoor.

Om een dienstverlening op maat aan te kunnen bieden en hierop te kunnen sturen is het gewenst om de wensen en de tevredenheid van de klant continu in kaart te brengen.

Wij willen dit gaan doen door een jaarlijkse benchmark Dienstverlening uit te voeren. Met het uitvoeren van de benchmark en het klanttevredenheidsonderzoek geven wij onder andere invulling aan onze wens uit het coalitieakkoord om de gemeentelijke dienstverlening en de openingstijden van de gemeentewinkel te evalueren.

Burgerlijke stand

In het kader van administratieve lastenverlichting en 'ont'regelen, het derde thema uit het coalitieakkoord, vindt er een stroomlijning van het proces omtrent Huwelijksvoltrekkingen plaats. Daarmee brengen wij de werkzaamheden en de daarbij behorende inzet opnieuw in kaart. Tevens is het ons streven om bij het berekenen van de leges zoveel mogelijk de kosten toe te kennen aan het product zodat de klant een eerlijke prijs betaalt. De nieuwe legestarieven en een onderbouwing daarvan bieden wij u via de nieuw vast te stellen legesverordening aan.

Herijking proces Naturalisaties en opties

Het ministerie van Veiligheid & Justitie en de VNG onderzoeken gezamenlijk of een herinrichting van de processen Naturalisatie en Optie noodzakelijk is. Mogelijke inrichting van de processen is erop gericht om kleinere gemeenten te ontlasten. Werkzaamheden kunnen dan grotendeels worden overgeheveld naar de IND. Daarnaast wordt nagedacht om werkzaamheden te clusteren bij centrumgemeenten. Kleine gemeenten voeren beide processen dan niet meer uit. De verwachting is dat begin 2015 meer duidelijkheid is over de uitkomsten van het onderzoek.

Vermindering aanvragen reisdocumenten vanaf 2019

Sinds 9 maart 2014 is de geldigheidsduur van paspoorten en identiteitsbewijzen voor 18 jaar en ouder verlengd van vijf naar tien jaar. Documenten die voor 9 maart zijn afgegeven moeten worden vernieuwd voor 9 maart 2019. De documenten die na 9 maart 2014 aan 18 jarigen en ouder zijn uitgereikt zijn in 2024 aan vernieuwing toe. In de periode 2019 tot en met 2023 verwachten wij daarom een flinke reductie van aanvragen voor reisdocumenten.

Burgerzaken

Net als in 2014 wordt er uitvoering gegeven aan het verbeteringsplan van de beveiliging van de waardedocumenten. Aan de hand van een audit, die wij in het vierde kwartaal van 2014 uitvoeren, wordt een verbeteringsplan opgesteld.

In 2015 zijn er twee verkiezingen. Op woensdag 18 maart worden zowel de verkiezingen voor de Provinciale Staten als de Waterschapsverkiezingen georganiseerd. Het is voor het eerst dat deze combinatie wordt georganiseerd. Vanuit de beide waterschappen krijgen wij advies hoe een dergelijke combinatie van verkiezingen is te organiseren. Wij gebruiken onze ervaringen uit 2014, het jaar waarin wij een gemeenteraadsverkiezing en een burgerraadpleging op dezelfde dag hebben georganiseerd. Vanuit het Rijk zijn via de meicirculaire middelen beschikbaar gesteld voor de organisatie van beide verkiezingen. Wij gaan er vooralsnog vanuit dat de te maken kosten even hoog zullen zijn en zetten het bedrag op een stelpost. Het effect op de begroting schatten wij dus vooralsnog neutraal in.

De Modernisering van Gemeentelijke basisadministratie personen (mGBA) en de invoering van de BRP (Basisregistratie Personen) heeft vertraging opgelopen. Dit heeft te maken met de voorzieningen die landelijk gebouwd moeten worden om de BRP te kunnen bijhouden. Door het rijk is onderzoek gedaan naar oorzaak en gevolg van deze vertraging.

De minister heeft besloten, dat de invoering van de BRP, ondanks de vertraging, doorgaat en hij heeft extra middelen beschikbaar gesteld voor dit project. Dit betekent dat het project mGBA niet in 2016, maar naar verwachting in 2018 zal zijn afgerond. Onderzocht zal worden of de ingebruikname van de burgerlijke stand module van een nieuwe burgerzakensysteem in 2015 al wenselijk is.

Belangrijk onderdeel van de mGBA is het voldoen aan de inhoudelijke kwaliteitseisen die gesteld worden voor de overstap naar de BRP. Zo zullen bijvoorbeeld de gegevens van personen die niet in dezelfde gemeente wonen, maar wel een administratieve relatie met elkaar hebben (ouders, scheiding, etc.) worden vergeleken. Afhankelijk van de uitkomst zal dit binnen de reguliere capaciteit opgelost worden of onze aandacht vragen als het aantal fouten extra inzet vraagt voor een tijdige afronding.

Vastgoedregistratie

De Basiskaart Grootchalige Topografie (BGT) zal in 2016 als basisregistratie in werking treden. Het is een gedetailleerde digitale kaart van heel Nederland. Daarin worden alle objecten zoals gebouwen, wegen, water, spoorlijnen en groen op een eenduidige manier vastgelegd en onderhouden. In samenwerking met andere Groningse gemeente wordt gewerkt aan de tijdige invoering.

In de kadastrale registratie zijn gegevens opgenomen over personen, die een relatie hebben met het kadastraal object (perceel) in de kaart. Wij gebruiken de kadastrale gegevens als basis voor bijvoorbeeld werkprocessen op het gebied van ruimtelijke plannen en belastingen. De Basisregistratie Kadaster (BRK) kenmerkt zich door een nieuwe opzet waarbij de uitlevering van kadastrale informatie aan andere overheden begin 2015 dagelijks zal gaan plaatsvinden.

Voor het sociale domein zal onderzocht worden of en hoe wij beschikbare informatie topografisch kunnen ontsluiten om meer en beter inzicht te krijgen in de match tussen vraag en aanbod.

Alle gegevens die in de Basisadministratie Adressen en Gebouwenregistratie (BAG) worden geregistreerd zijn authentiek en worden via de Landelijke Voorziening BAG weer beschikbaar gesteld aan de afnemers. Een BAG-inspecteur zal via een audit beoordelen of wij voldoen aan de wettelijke eisen die de wet BAG stelt.

Lijkschouwing

Er zijn meer lijkschouwingen te verwachten in verband met het vaker voorkomen van euthanasie (niet-natuurlijke dood). Na een niet-natuurlijke dood is het verplicht een lijkschouw uit te voeren. De afgelopen jaren is een lichte stijging van het aantal lijkschouwingen waargenomen. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich doorzet. Desalniettemin denken wij alle uit te voeren lijkschouwingen in 2015 binnen het huidige budget te kunnen uitvoeren.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Wij gaan in 2015 een benchmark-/klanttevredenheidsonderzoek ten aanzien van de dienstverlening uitvoeren. Dit resulteert onder andere in een op maat gemaakt kwaliteitshandvest met servicenormen. De inwoner weet wat hij kan verwachten van de gemeente op het gebied van dienstverlening. Daarnaast ontstaat er uit de benchmark een actieplan om de dienstverlening gericht te verbeteren op basis van de wensen van de klant.

Doelstelling

Om een kwalitatief goede dienstverlening te kunnen bieden aan de klant hanteren wij de volgende doelstellingen en uitgangspunten:

- Werken volgens een kwaliteitshandvest met bijbehorende servicenormen.
- Het periodiek controleren en zo nodig verbeteren van de kwaliteit van de gegevens in de basisregistraties (GBA, BAG, etc.)
- Het eenmalig inwinnen en meervoudig gebruik van gegevens. Dit wil zeggen dat dezelfde gegevens worden gebruikt door alle gemeentelijke afdelingen en andere overheden.
- Het verminderen van de administratieve lasten voor burgers en bedrijven. Bijvoorbeeld door niet te vragen wat wij al (kunnen) weten en het gebruik van “prefill” formulieren aan balie en digitaal loket en het herberekenen van leges van enkele producten.

Activiteiten

Gemeentewinkel + Burgerlijke Stand

In het kader van een betere dienstverlening die is afgestemd op de vraag van de inwoner zijn de volgende activiteiten gepland:

- De gemeentelijke dienstverlening en de openingstijden van de gemeentewinkel worden geëvalueerd.
- Uitbreiding afsprakensysteem bij de balie van Publiekszaken waardoor vraag en aanbod meer op elkaar afgestemd kunnen worden.
- Meer producten digitaal aanbieden.
- Het continu peilen van de klanttevredenheid.
- Onderzoeken of processen goed zijn afgestemd op de vraag van de klant.
- Het maken van afspraken tussen inwoner en organisatie schept duidelijkheid in de verwachtingen over het product. Dit doen wij door een kwaliteitshandvest op te stellen.

Burgerzaken

- Voldoen aan de eisen die het Agentschap BPR stelt aan de kwaliteit van de GBA die nodig is voor de aansluiting op de BRP.
- Kwaliteitsverbetering GBA door vergelijken van de administratieve gegevens met de feitelijke woonsituatie van inwoners bij melding van twijfel daarover door afnemers. Om dit te bereiken worden adresonderzoeken uitgevoerd. Daarvoor is een procedure ontwikkeld. De stappen in deze procedure worden voortdurend bewaakt.
- Onze werkprocessen laten aansluiten op de gewijzigde wetgeving. De wet GBA is vervangen door de wet BRP. Hierdoor is de situatie ontstaan, dat deels al met nieuwe regelgeving wordt gewerkt, terwijl de systemen hierop nog niet volledig zijn aangepast.
- Voldoen aan de eisen die het Agentschap BPR stelt ten aanzien van de kwaliteit van de beveiliging van waardedocumenten.
- Verdere uitwerking en Implementatie van een integraal beveiligingsbeleid voor de gehele organisatie in plaats van de huidige focus op basisregistraties en de privacy van persoonsgegevens.

Vastgoedregistratie

- Binnen het samenwerkingsverband Groningen de huidige Basiskaart (GBKN) opwaarderen naar de specificaties van de BGT zodat de brongegevens kunnen voldoen aan de auditnorm.
- Een ICT-omgeving inrichten om de BGT adequaat te beheren en te distribueren voor het binnengemeentelijk gebruik.
- De BGT van Haren beschikbaar stellen binnen het stelsel basisregistratie.
- Het voorbereiden op en laten uitvoeren van een beheersinspectie voor de BAG.

Relevant beleidskader

- Wet GBA
- Burgerlijk wetboek
- Internationaal privaatrecht
- Paspoortwet
- Wegenverkeerswet
- Wet op de BGT
- Wet op de BAG
- Wet op de BRK

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Vershil 2015/2014
024 Gemeentewinkel	34.160	34.160	41.440	0	41.440	7.280
028 Burgerlijke Stand	197.046	190.864	228.380	0	228.380	37.516
029 Burgerzaken	310.273	423.664	731.829	-316.622	415.206	-8.458
030 Vastgoedregistratie	509.963	516.145	575.918	-300	575.618	59.473
042 Lijkschouwing	4.009	7.025	7.025	0	7.025	0
350 Bestuurlijke Toekomst	0	29.000	0	0	0	-29.000
ProgrammaBurgerrelaties	1.055.451	1.200.858	1.584.592	-316.922	1.267.670	66.812

Toelichting verschillen

Burgerlijke Stand

Het verschil is ontstaan door een technisch administratieve urenmutatie van € 29.760 (nadeel) en het verwerken van de legesverordening voor een bedrag van € 7.756 (nadeel).

Vastgoedregistratie

Het verschil van is ontstaan door een technisch administratieve urenmutatie van € 22.000 (nadeel) en het wegvallen van het incidentele budget van € 9.000 dat in 2014 is bijgeraamd voor het maken van een kwaliteitsslag voor het inmeten van het gebruiksoppervlakte van niet-woningen (voordeel).

Bestuurlijke toekomst

Voor het organiseren van een burgerraadpleging is in 2014 incidenteel € 45.000 beschikbaar gesteld (voordeel). Daarnaast is er in 2014 van de provincie een subsidie ontvangen van € 16.000 voor het uitvoeren van de burgerraadpleging (nadeel). Per saldo een verklaring van het voordelige verschil.

4.2 Programma Openbare orde en veiligheid

Portefeuillehouder: mevr. J.G. Vlietstra

Wat willen wij bereiken?

Inwoners moeten hun leefomgeving als veilig ervaren.

Doelstellingen

Vergroten van het veiligheidsgevoel van de inwoners van Haren door het voeren van integraal veiligheidsbeleid.

Ontwikkelingen

Algemeen

Een aantal ontwikkelingen is gestart in 2014, maar loopt door in 2015 en volgende jaren. Dat is de reden dat ze opnieuw zijn benoemd en u het jaartal 2014 op een aantal plaatsen ziet staan.

Politie

De nieuwe Politiewet heeft consequenties voor de regionale en lokale aansturing van de politie. In het kader van de nieuwe wet zijn de voornaamste bevoegdheden van de gemeenteraad de volgende:

1. De burgemeester is aan de gemeenteraad verantwoording schuldig over het door hem of haar uitgeoefende gezag (cf. art.15 lid 1);
2. De gemeenteraad stelt ten minste eenmaal in de 4 jaar de doelen vast die de gemeente op het terrein van de veiligheid nastreeft met behulp van handhaving van de openbare orde en de hulpverlening door de politie (cf. art.38 lid 1);
3. De gemeenteraad wordt door de burgemeester gehoord over het ontwerpbeleidsplan van de regionale eenheid (i.c. Noord-Nederland) waarin onder andere de verdeling van de beschikbare sterkte over de onderdelen van de regionale eenheid is opgenomen (inclusief districten en basisteams). Dit beleidsplan wordt ten minste eenmaal per vier jaar opgesteld.

Brandweezorg

Per 1 januari 2014 is de brandweer in Groningen geregionaliseerd en is de gemeentelijke brandweer opgeheven. Het college van B&W blijft belast met de organisatie van de brandweezorg. De regionale brandweer voert deze taak uit. De gemeenteraad stelt voortaan ten minste eenmaal in de vier jaar de doelen vast die de gemeente betreffende de brandveiligheid en de werkwijze en kwaliteit van de brandweezorg nastreeft.

Rampenbestrijding

De gemeentelijke taken op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing zijn in 2014 geregionaliseerd en worden uitgevoerd door het regionale Team Bevolkingszorg Groningen. Hierdoor worden de wettelijke, maar zeer weinig voorkomende taken van de gemeente op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing met meer deskundigheid en ervaring uitgevoerd en wordt de gemeentelijke kolom versterkt en geprofessionaliseerd ten opzichte van de kolommen brandweer, politie en geneeskundige hulpverlening. Voor de kostenverdeling wordt een verrekeningssystematiek van een omgeslagen bedrag per inwoner gebruikt. Het gaat hierbij om voorbereidingskosten in de 'koude fase', waarvoor de gemeente in het verleden een eigen ambtenaar rampenbestrijding had. In de 'warme fase', dus bij daadwerkelijke inzet bij rampen en crises, wordt vanaf 2014 gebruik gemaakt van regionale expertteams.

De gemeente Haren hoeft hierdoor niet meer zelf een volledige rampenstaf te onderhouden, maar levert naar rato van inwoneraantal gemotiveerde en deskundige medewerkers aan de regionale teams. De gemeentelijke kolom zal op termijn onderdeel gaan uitmaken van de Veiligheidsregio Groningen.

Drank- en Horecawet

In 2013 heeft een verschuiving plaatsgevonden van het toezicht op en de handhaving van de Drank- en Horecawet. De gemeente is nu zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van deze wettelijke taken. De feitelijke uitvoering is inmiddels ondergebracht bij de Omgevingsdienst Groningen. Voor de uitvoering van deze wettelijke taak heeft u budget beschikbaar gesteld.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Planvorming Integraal veiligheidsbeleid

Op basis van de geactualiseerde kadernota Integrale Veiligheid, de gebiedsscan van de politie, de veiligheidsmonitor, en het regionaal beleidsplan wordt een uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid opgesteld waarin de prioriteiten van de raad worden meegenomen. In het ontwikkelen van integraal veiligheidsbeleid (onder andere het tegengaan van jeugdoverlast, de nazorg aan ex-gedetineerden, alcoholbeleid) zoeken wij in het Veiligheidshuis Groningen samenwerking met andere gemeenten.

Nieuwbouw brandweerkazerne

In 2012 hebben wij besloten het initiatief te nemen tot het realiseren van goede huisvesting van de brandweer in Haren. De huidige kazerne voldoet niet meer aan de arbo-eisen en de bouwregelgeving waardoor de kwaliteit van de brandweezorg onder druk staat. Vanwege de regionalisering van de brandweer in Groningen vindt de planvorming plaats in nauw overleg met de veiligheidsregio. Er is onderzoek gedaan naar de meest geschikte locatie om een optimale brandweezorg te bieden. Zodra u heeft besloten over de locatiekeuze start de bestemmingsplanprocedure. Aansluitend kan, op voorwaarde dat er een investeringskrediet beschikbaar is gesteld en de kaders zijn vastgelegd, het project nieuwbouw brandweerkazerne van start gaan.

Toezicht en handhaving Drank- en Horecawet

Naast het reguliere toezicht op en handhaving van de Drank- en Horecawet zal er speciale aandacht zijn voor het alcoholmatigingsbeleid voor de jeugd.

Relevant beleidskader

- Gemeentewet
- Wet veiligheidsregio's
- Politiewet
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Wet tijdelijk huisverbod
- Wet openbare manifestaties
- Wet publieke gezondheid
- Wet BOPZ
- Wet Bibob
- Drank- en Horecawet
- APV

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A 2013 Realisatie	B 2014 Begroting	C 2015 Lasten	D 2015 Baten	E = C + D 2015 Saldo	E - B Verschil 2015/2014
035 Brandweezorg en crisisbeheersing	0	880.536	942.549	-23.399	919.150	38.614
036 Openbare Orde en veiligheid	325.532	165.736	129.276	0	129.276	-36.460
037 Brandweezorg	732.271	7.825	0	0	0	-7.825
Programma Openbare orde en veiligheid	1.057.803	1.054.097	1.071.825	-23.399	1.048.426	-5.671

Toelichting verschillen

Vanwege de regionalisering van de brandweer zijn de verschillende budgetten voor de kosten van de gemeentelijke brandweer en voor de bijdrage aan de regiobrandweer omgezet naar één budget voor de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen.

4.3 Programma Raad en raadsondersteuning

Portefeuillehouder: mevr. J.G. Vlietstra

Wat willen wij bereiken?

Doelstellingen

Het bestuur van de gemeente Haren is dualistisch; de gemeenteraad zorgt voor het algemeen bestuur en het college van Burgemeester en Wethouders voor het dagelijks bestuur en het voorbereiden van de besluitvorming in de raad. In dit kader geeft de raad uitvoering aan de volgende rollen: volksvertegenwoordigend, kaderstellend en controlerend. De Rekenkamercommissie ondersteunt de raad bij het uitvoeren van de controlerende rol.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Doelstelling

Om uitvoering te kunnen geven aan de genoemde rollen, zijn voor de raadsleden en de griffie diverse instrumenten beschikbaar. Van belang is dat deze instrumenten goed functioneren en verankering vinden in de Gemeentewet, het Reglement van orde van de Gemeenteraad of Reglement van orde van Raadscommissie plaats.

Activiteiten

- Zorg dragen voor een efficiënt en effectief werkend raadsinstrumentarium.

Relevant beleidskader

- Gemeentewet
- Reglement van orde Gemeenteraad en Raadscommissie.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Verschil 2015/2014
001 Gemeenteraad en raadscommissies	162.443	156.676	181.676	0	181.676	25.000
004 Ondersteuning Raad	235.108	251.530	236.330	0	236.330	-15.200
Programma Raad en raadsondersteuning	397.551	408.206	418.006	0	418.006	9.800

Toelichting verschillen

Gemeenteraad en raadscommissies

Per 1 juli 2014 is de rechtspositie van raads- en commissieleden, wethouders en burgemeesters gewijzigd. Dit betekent een hogere onkostenvergoeding aan het gemeentebestuur en een bijraming van € 25.000 met ingang van 2015.

Ondersteuning Raad

De voordelige mutatie betreft een technisch administratieve urenmutatie.

4.4 Programma College en Middelen

Portefeuillehouders: mevr. J.G. Vlietstra, mevr. P.A. Lambeck & mevr. M.J. Sloot

Wat willen wij bereiken?

Wij streven naar optimale betrokkenheid bij onze samenleving en inwoners. Naar transparantie over onze besluitvorming en daar waar mogelijk het meenemen van onze inwoners in onze keuzes.

De inzet van onze steeds beperktere middelen hebben wij verwoord in ons collegeprogramma en de kadernota voor de ombuigingen. Het sociale gezicht en de menselijke maat blijven voor ons leidend.

Wij werken vanuit de principes: richting geven, ruimte bieden, verbinden, coördineren en resultaten vragen. Wij vormen een open netwerksamenleving die zich kenmerkt door gelijkwaardige verhoudingen in de omgang met elkaar. In dialoog met de inwoners, ontwikkeling van 'spelbepaler' naar 'medespeler' vanuit het besef dat de toekomst gezamenlijk moet worden vormgegeven.

Doelstellingen

Bestuurlijke samenwerking

Hieronder wordt verstaan:

1. Deelname aan een aantal gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden (zie paragraaf 5.1 Verbonden partijen);
2. Het behartigen van belangen in situaties waar dat op lokaal niveau niet of minder goed mogelijk is en de samenwerking met andere gemeenten in een gemeenschappelijke regeling (meer) mogelijkheden biedt.

Ondersteuning B&W, rechtsbescherming, gemeentelijke regelgeving

- Ondersteuning door de organisatie van collegevergaderingen
- Secretariële ondersteuning
- Advisering over onderwerpen, die niet tot het vastgelegde beleid behoren
- In- en externe juridische advisering
- Kwaliteit ondersteuning moet leiden tot heldere en overzichtelijke besluitvorming.
- Juridische bijstand van de gemeente binnen en buiten gerechtelijke procedures.

Communicatie

- Bestuur, directie, MT en medewerkers gevraagd en ongevraagd adviseren over zowel interne als externe communicatie;
- Het vormen van de 'linking pin' voor de organisatie die de binnen- en buitenwereld met elkaar verbindt;
- Streven naar maximale transparantie en burgerparticipatie;
- Het promoten van de gemeente Haren in de breedste zin van het woord;
- Het verder verbeteren van de communicatie van de gemeente Haren.

Waardering onroerende zaken

- De WOZ administraties aansluiten op de Landelijke Voorziening WOZ (LV-WOZ), dit onder meer vanwege de openbaarheid van woz-waarden per medio 2015.
- Voortzetten van de reeds in 2013 gestarte inventarisatie van de objectkenmerken van de in de gemeente aanwezige WOZ-objecten. Dit loopt in 2015 ook door. Deze inventarisatie zal in 3 jaar plaatsvinden. Dit om de kwaliteit van de objectkenmerken (en dus van de taxaties) te optimaliseren en hoog te houden.

- Blijven voldoen aan alle wettelijke eisen: tijdig uitvoeren herwaardering, zodat wederom tenminste 99,5% en liefst 100% van de beschikkingen eind februari 2015 verzonden kunnen worden. Na het verzenden van de beschikkingen is het jaarlijkse streven om voor de vakantieperiode ook de bezwaren afgerond te hebben.

Onroerende zaak belasting

- Versturen van de aanslagen OZB in combinatie met de WOZ-beschikkingen in de derde week van februari.

Overige belastingen (Forensenbelasting en toeristenbelasting)

Met ingang van 2004 zijn zowel de forensen- als de toeristenbelasting ingevoerd. De forensenbelasting wordt geheven van personen die niet in de gemeente wonen en die op meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning in onze gemeente beschikbaar houden. De toeristenbelasting wordt geheven van niet in de gemeente woonachtige personen die hier verblijven. Praktisch gezien wordt deze belasting door ons geheven van de uitbaters van hotels, pensions, campings et cetera die de belasting kunnen verhalen op de 'toeristen'. Tegenover deze belastingen staan geen specifieke prestaties van onze kant. Om deze reden worden de opbrengsten verantwoord in het overzicht van algemene dekkingsmiddelen.

Ook het komende jaar zullen de aanslagen voor deze belastingen zoveel mogelijk in het eerste half jaar worden opgelegd. Het is moeilijk in te schatten of de begrote bedragen gehaald zullen worden. Dit heeft alles te maken met bezettingsgraad van de betreffende objecten.

Ontwikkelingen

Fusie/herindeling

Wij spreken inmiddels niet meer van herindeling maar van Bestuurlijke Toekomst Haren (BTH). Voor de ontwikkelingen op dit gebied verwijzen wij u naar het programma Burgerrelaties.

Bestuurlijke samenwerking

Het aantal gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen blijft redelijk constant. Sommige regelingen zijn/worden opgeheven maar daarvoor komen weer andere in de plaats.

Ondersteuning B&W, rechtsbescherming, gemeentelijke regelgeving

De behoefte aan juridische advisering neemt al een aantal jaren, onder andere door verder gaande juridificering van de maatschappij, veranderde wet- en regelgeving, projecten en complexere besluitvorming, toe en niets wijst er op dat dit zal verminderen. Ook het aantal bezwaarschriften neemt de afgelopen jaren toe. Omdat de oorzaken hiervoor niet altijd duidelijk zijn is er ook weinig te zeggen over toekomstige ontwikkelingen. Het aantal WOB-verzoeken is sinds 2013 enorm toegenomen. Het betreft een landelijke tendens waar de gemeente Haren geen uitzondering op vormt.

Wij zien in steeds meer gevallen dat het WOB-verzoek wordt gedaan uit financiële motieven. Bij overschrijding van de termijnen kan er een beroep worden gedaan op de Wet Dwangsom en kan de indiener van het WOB-verzoek in bepaalde gevallen aanspraak maken op een geldbedrag. Zoals het er nu uitziet wordt de wet gewijzigd en vervalt deze mogelijkheid. Dit kan betekenen dat in 2015 het aantal WOB-verzoeken daalt.

Communicatie

Burgerparticipatie wordt steeds belangrijker. Onze inwoners willen meer en meer met ons meedenken, meepraten, meedoen en meebeslissen. Dat betekent een andere visie op communicatie dan tot een aantal jaren geleden gangbaar was. Interactie staat meer centraal, het aloude zenden is verleden tijd en nieuws wordt door iedereen gemaakt en wordt niet meer bepaald door communicatieafdelingen. Social media als Twitter en Facebook leveren hier een belangrijke bijdrage aan én zijn tegelijkertijd instrumenten om burgerparticipatie meer en meer vorm te geven. Om onze inwoners en overige doelgroepen dan ook meer bij onze beleids- en besluitvorming te betrekken en wederzijds begrip te creëren, maken wij steeds meer gebruik van social media. Dit wordt ook gewaardeerd, getuige onze 1.410 volgers op Twitter en 306 vind-ik-leuks voor onze gemeentepagina op Facebook. Daarnaast wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van onze website, die wij meer en meer klantgericht in gaan vullen.

Echter, ook de traditionele communicatiemiddelen blijven een rol van betekenis spelen in onze communicatie. Social media als Twitter en Facebook vormen een aanvulling op de meer traditionele media waar wij gebruik van maken, als bijvoorbeeld persberichten en de gemeentepagina in het Harener Weekblad.

Wat gaan wij hiervoor doen?

Bestuurlijke samenwerking

- Het tijdig en correct (laten) beoordelen van de financiële stukken en overige vergaderstukken.
- Het tijdig en helder adviseren van de portefeuillehouders die namens de gemeente Haren in deze verbanden participeren.

Ondersteuning B&W, rechtsbescherming, gemeentelijke regelgeving

- Inspelen op behoefte van bestuurders om advisering te ontvangen over diverse onderwerpen. Dit kan separaat, maar ook in (structurele) overlegsituaties. Advisering door eigen organisatie of door derden.
- Via instrumenten uit de juridische kwaliteitszorg continu kwaliteit van besluiten toetsen en daar waar nodig verbeteren.

Communicatie

Een aantal zaken dat in 2015 opgepakt gaat worden (of al in gang is gezet):

- Doorontwikkelen intranet;
- Doorontwikkelen www.haren.nl;
- De mogelijkheden van Facebook, Twitter en mogelijk andere social media worden verder onderzocht om de interactie met onze diverse doelgroepen te vergroten;
- Proactieve benadering van de pers, onder andere door het organiseren van persbijeenkomsten en hen uit te nodigen voor diverse openbare gelegenheden;
- Opstellen van een corporate communicatieplan.

Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaande tabel geven wij het (wettelijk verplichte) overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Vervolgens zullen wij de onderdelen kort toelichten. Algemene dekkingsmiddelen zijn voor ons inkomsten waar geen specifieke prestatie van onze gemeente tegenover staat. Met andere woorden: wij zijn vrij in de besteding van deze inkomsten.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
(Bedragen x € 1.000)	(real.)	(begr.)	(begr.)	(begr.)	(begr.)	(begr.)
1 OZB-opbrengsten	3.832	4.072	4.172	4.172	4.172	4.172
2 Gemeentefonds	18.617	18.800	24.366	23.661	23.460	23.193
3 Beleggingen en rente						
Reserves	335	389	535	616	722	736
4 Saldo renteomslag	617	1.026	730	821	700	813
5 Saldo overhead	-1.515	-1.129	-1.394	-1.377	-1.303	-1.266
6 Forensen- en Toeristenbelasting	123	123	159	159	159	159
Totaal	22.009	23.281	28.568	28.052	27.910	27.807

1. Onroerendezaakbelasting (OZB)

Voor de OZB geldt dat wij niet alleen vrij zijn in de besteding van deze inkomsten, maar dat wij ook vrij zijn in de verwerving ervan, althans binnen de grenzen van de wet. Hierbij is vooral de macronorm van belang, dat wil zeggen de maximale stijging van de totale OZB-opbrengst voor alle gemeenten samen. Die is voor 2015 vastgesteld op 3%. Voor een individuele gemeente staan er geen sancties op het overtreden van de macro-norm. Als alle gemeenten samen boven de macronorm uitkomen kunnen er wel sancties worden opgelegd in de vorm van een korting op het (macro-bedrag van het) Gemeentefonds. Overigens is het waarschijnlijk dat 2015 het laatste jaar is waarvoor de macro-norm geldt, omdat uit een evaluatierapport, dat op 15 september 2014 door de minister van BZK aan de Tweede Kamer is aangeboden, blijkt dat het geen effectief instrument is. Er wordt op dit moment een aantal alternatieven uitgewerkt.

In de tabel algemene dekkingsmiddelen is voor eigenaren en gebruikers van de volgende OZB-tarieven als percentage van de belaste WOZ-waarde uitgegaan:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigenaren woningen	0,1273	0,1374	0,1408	0,1408	0,1408	0,1408
Eigenaren niet-woningen	0,1507	0,1980	0,2029	0,2029	0,2029	0,2029
Gebruikers niet-woningen	0,1207	0,1586	0,1625	0,1625	0,1625	0,1625

Wij stellen voor om de OZB-tarieven voor woningen in 2015 te verhogen met 2,47%. Deze verhoging is gelijk aan de verwachte inflatie van 1,25%, vermeerderd met een reële verhoging van 1,22%.

De inflatieaanpassing van 1,25% is gebaseerd op de laatste prognose van het Centraal Planbureau (van september 2014) van de prijsmutatie Bruto Binnenlands Product (BBP). In onze systematiek is dit de indicator die wij gebruiken om onze belastingtarieven aan te passen. Het is dezelfde indicator die door het Rijk gebruikt wordt om de begroting aan de inflatie aan te passen. Om de stijging van de kosten als gevolg van de inflatie te kunnen betalen is het noodzakelijk om ook de belastingen te verhogen met dit percentage.

In het kader van de vaststelling van de Begroting 2014 heeft u besloten om de reële verhoging van de OZB voor woningen van 3,6% die voortvloeide uit de door u in maart 2013 vastgestelde Kadernotitie ombuigingen 2013 en 2014, uit te stellen van 2014 naar 2015. Aangezien, zoals gemeld in de Voorjaarsnota 2014, sprake was van een voordelige bijstelling van de geraamde OZB-opbrengst in 2014 met structurele effecten in 2015, is het niet meer nodig een reële verhoging door te voeren van 3,6% op de woningen. In plaats daarvan kiezen wij ervoor om alle tarieven, dus zowel die voor de woningen als die

voor de niet-woningen reëel te verhogen met 1,22%. Hiermee kan de nog benodigde extra opbrengst (€ 49.000 in plaats van de bij de Begroting nog voorziene € 100.000) volledig worden gerealiseerd.

In de genoemde percentages is nog geen rekening gehouden met de effecten van de jaarlijkse hertaxaties van de WOZ-waarden. In verband met deze hertaxaties zullen de tarieven zo worden aangepast dat het effect op de gemeentelijke opbrengsten (dat wil zeggen van de som van de OZB-opbrengsten en de algemene uitkering) neutraal is.

Voorzichtigheidshalve hebben wij voor 2015 en verder nog geen rekening gehouden met meerjarige volumeontwikkelingen voor de OZB, dat wil zeggen met de realisatie van nieuwe woningen en andere gebouwen waarvoor de OZB-belastingplicht geldt (bedrijven, instellingen etc.). Met sloop hebben wij ook geen rekening gehouden. Afgezien van hertaxaties gaan wij dus uit van een constante WOZ-waarde.

2. Gemeentefonds

De geraamde bedragen voor onze algemene uitkering uit het Gemeentefonds in de jaren 2015 en verder zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2014. Met ingang van 2015 ontvangen we geld in het Gemeentefonds voor de uitvoering van de gedecentraliseerde taken in het Sociaal Domein. In totaal gaat het om een bedrag van € 7.231.000 (waarvan € 3.404.000 voor de nieuwe jeugdtaken, € 2.379.000 voor de nieuwe WMO-taken en € 1.448.000 voor de participatietaken). Aanvankelijk was het de bedoeling het geld te verdelen via een afzonderlijk (tijdelijk geormerkt) deel van het Gemeentefonds, het zogeheten Sociaal Deelfonds. Hier heeft de minister van BZK uiteindelijk van afgezien. In plaats daarvan is het geld, net als de rest van het Gemeentefonds, vrij besteedbaar aan alle door de raad gewenste doelen. Wij stellen voor dat wij de bedragen die wij uit het Gemeentefonds ontvangen in verband met de uitvoering van de gedecentraliseerde taken ook daadwerkelijk inzetten in het sociaal domein.

3. Beleggingen en rente reserves

Ons aandelenpakket in Bank Nederlandse Gemeenten N.V. leidt tot jaarlijkse dividendontvangsten. Daarnaast berekenen wij over onze reserves een (calculatorische) rentebate die wij als baat verantwoord in het overzicht van baten en lasten. Deze methodiek wordt uitsluitend gevolgd bij de reserves die u via de jaarlijkse nota Reserves en voorzieningen heeft aangewezen voor een financieringsfunctie.

4. Saldo renteomslag

De rentelasten die door ons betaald moeten worden, berekenen wij door aan onze vaste activa (dat zijn onze bezittingen die worden gefinancierd door de leningen waar de rentelasten uit voortvloeien) en grondexploitaties. Wij rekenen deze lasten toe tegen rentepercentages die voor een langere periode vastliggen, de zogenaamde renteomslagpercentages. De op deze wijze doorbelaste rentelasten worden uiteindelijk samen met de afschrijvingen op de bezittingen toegerekend aan de producten ten behoeve waaraan de vaste activa bijdragen.

De rentepercentages die wij moeten betalen variëren en aangezien wij de renteomslagpercentages zoveel mogelijk constant houden om schokeffecten in de productkosten te voorkomen is sprake van een (voordelig) saldo renteomslag. Onze norm hiervoor is dat het saldo niet meer mag bedragen dan 2% van de lasten in de begroting. In 2015 zullen wij bij ongewijzigde renteomslagpercentages van 5,3% voor de vaste activa en van 3% voor de grondexploitaties binnen deze norm blijven. Zie verder paragraaf 5.4 Financiering.

5. Saldo overhead

Wij hebben onze overheadkosten (dat wil zeggen de kosten die niet rechtstreeks aan de producten kunnen worden toegerekend) via de uurtarieven zoveel mogelijk verdeeld over de geleverde producten. Wij proberen die uurtarieven zo lang mogelijk constant te houden om de onderlinge vergelijkbaarheid van de jaren zo optimaal mogelijk te houden. Door een afwijking tussen werkelijke overheadkosten en de in de uurtarieven verwerkte overhead ontstaat een saldo overhead dat rechtstreeks ten laste of ten bate van de resultatenrekening komt en dat dus niet tot uiting komt in de kosten per product. Voor dit saldo hanteren wij een maximum van 2% van de lasten in de begroting.

De laatste aanpassing van de uurtarieven heeft plaatsgevonden in 2009, toen het uurtarief voor de medewerkers van de binnendienst werd verhoogd van € 70 naar € 80 en het tarief voor de medewerkers van de buitendienst van € 40 naar € 50. Uit deze Begroting 2015 blijkt dat er in 2015 sprake is van een nadelig saldo overhead van € 1.394.000. Dat is circa 3,6% van de lasten in de begroting. Daarmee wordt onze norm van 2% dus ruimschoots overschreden. Wij stellen u desondanks voor om de uurtarieven in 2015 niet aan te passen, aangezien wij met ingang van 2016 een geheel nieuwe kostentoekeningssystematiek in willen voeren, de zogenaamde Activity Based Costing (ABC) methode. In die methode is er per definitie geen sprake van een saldo overhead en worden per definitie alle overheadkosten exact toegerekend aan de producten. Ons motief voor het niet doorvoeren van een wijziging van het uurtarief in 2015 is met name gelegen in het voorkomen van schokeffecten in de kosten van producten die uit leges en heffingen gedekt worden. Wij hebben liever één (2016) in plaats van twee (2015 en 2016) wijzigingsmomenten.

6. Forensenbelasting en toeristenbelasting

Het tarief voor de toeristenbelasting bedraagt in 2014 € 2,37 voor een overnachting in een hotel in een stercategorie en € 1,45 voor een overnachting in een ander onderkomen. Wij stellen voor de tarieven in 2015 te verhogen met de verwachte inflatie van 1,25% en daarbovenop met een reële verhoging tot een tarief van respectievelijk € 3,38 en € 2,07. De reële verhoging hebben wij in het dekkingsplan voor 2015 als ombuigingsmaatregel opgenomen voor een bedrag van € 34.000.

Wij stellen voor het tarief van de forensenbelasting te verhogen met de inflatie van 1,25% van 1,17 promille in 2014 tot 1,18 promille in 2015, maar daarnaast het tarief wel te corrigeren voor de verwachte waardeontwikkeling van de objecten.

Activiteiten

Ondersteuning B&W/ Communicatie

Elk collegevoorstel bevat een paragraaf waarin wordt aangegeven of en hoe inwoners en andere partners (belangenorganisaties, deskundigen etc.) betrokken worden bij het maken van het voorstel.

Elk Raadsvoorstel krijgt een financiële paragraaf.

In 2015 wordt gekeken naar het mogelijk invoeren van een inloopspreekuur van de wethouders.

Waardering Onroerende Zaken

- Tijdig oppakken herwaardering op basis van een beproefde en goed werkende planning, in samenwerking met een WOZ-taxatiebureau.
- Uitvoeren extra activiteiten:
 - Koppeling BAG/WOZ en invoering landelijke voorziening WOZ.
Om de tijdsplanning te halen is de hulp ingeroepen van een taxatiebureau. Dit betreft voornamelijk het gelijkstellen van de BAG en de WOZ qua adressering en objectgegevens: alle in de BAG aanwezige onderdelen moeten in de WOZ gekoppeld worden en andersom. Tevens vindt hierbij een volledige controle plaats van kaarten en luchtfoto's aan de administratieve gegevens.
 - Inventarisatie objectgegevens
Het inventariseren van de objectgegevens is een door de Waarderingskamer opgelegde verplichting (minstens éénmaal per vijf jaar ieder object bezoeken). Voor het inventariseren is een bedrijf in de arm genomen: zij controleren of wat op straat staat ook daadwerkelijk zo in onze administratie vermeld staat. Dit zal in 2015 afgerond worden.
- Uitvoeren structureel jaarlijks terugkerende werkzaamheden, zoals permanente marktanalyse, mutatiebijhouding en bezwarenafhandeling.

Onroerende Zaak Belasting

Tijdig alle aanslagen opleggen: hiervoor wordt de planning van de waardering onroerende zaken (WOZ) strak bewaakt en worden de benodigde gegevens tijdig verwerkt. Ook is er een contract met DataB voor het tijdig drukken en verzenden van alle aanslagen.

Overige belastingen

Voor de toeristenbelasting wordt jaarlijks opgave gedaan door de uitbaters van de gelegenheden die de mogelijkheid tot overnachten bieden. Deze gegevens worden verwerkt, en daarna wordt de aanslag opgelegd.

Forensenbelasting: het jaarlijks controleren van alle woningen of deze een aanslag kunnen ontvangen. Vervolgens het opleggen van de aanslagen.

Relevant beleidskader

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- Gemeentewet;
- Financiële verordening;
- Controleverordening;
- Financieringsstatuut;
- Verordening auditcommissie;
- Kadernotitie rechtmatigheid;
- Wet gemeenschappelijke regelingen;
- Kadernota weerstandsvermogen en schuldpositie.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A 2013 Realisatie	B 2014 Begroting	C 2015 Lasten	D 2015 Baten	E = C + D 2015 Saldo	E - B Verschil 2015/2014
002 Bestuurlijke Samenwerking	60.129	54.000	42.000	0	42.000	-12.000
003 Representatie	28.638	22.100	15.100	0	15.100	-7.000
005 Ondersteuning B&W	510.214	462.055	364.855	-4.200	360.655	-101.400
006 Burgemeester & Wethouders	500.355	592.342	349.692	0	349.692	-242.650
017 Kabinetszaken	2.695	3.600	14.600	0	14.600	11.000
018 Beleidsplanning en Concerncontrolling	418.366	414.440	408.465	0	408.465	-5.975
019 Communicatie	273.496	216.859	273.219	0	273.219	56.360
022 Rechtsbescherming	81.526	67.170	172.000	-830	171.170	104.000
023 Gemeentelijke Regelgeving	68.473	64.452	63.892	0	63.892	-560
277 Waardering Onroerende Zaken	207.608	209.500	208.300	0	208.300	-1.200
278 Onroerende Zaak Belasting	-3.698.482	-3.936.399	125.238	-4.172.145	-4.046.907	-110.508
280 Overige belastingen	-109.382	-104.181	19.136	-158.858	-139.722	-35.541
283 Algemene Uitgaven en Inkomsten	-357.137	-859.764	366.583	-1.629.118	-1.262.535	-402.771
284 Gemeentefonds	-18.605.312	-18.788.337	12.000	-24.365.956	-24.353.956	-5.565.619
286 Bijzondere Baten En Lasten	270.339	-2.596.600	0	0	0	2.596.600
293 Saldi Kostenplaatsen	1.515.032	1.138.684	1.464.516	-55.395	1.409.121	270.437
298 Rente Reserves	-333.617	-389.344	1.303	-536.374	-535.070	-145.726
303 Mutaties Reserves	-217.173	3.597.514	1.582.580	-520.688	1.061.892	-2.535.622
304 Saldo Renteomslag	-617.116	-1.025.881	0	-730.001	-730.001	295.880
ProgrammaCollege en Middelen	-20.001.348	-20.857.790	5.483.479	-32.173.564	-26.690.085	-5.832.295

Toelichting verschillen

Bestuurlijke Samenwerking

Zoals aangegeven in het dekkingsplan in paragraaf 3.2 stellen wij voor € 12.000 te bezuinigen op het product Bestuurlijke Samenwerking.

Representatie

Zoals aangegeven in het dekkingsplan in paragraaf 3.2 stellen wij voor € 7.000 te bezuinigen op het product Representatie.

Ondersteuning B&W

Het verschil ontstaat door een technisch administratieve urenmutatie.

Burgemeester & Wethouders

Het verschil tussen 2015 en 2014 was al aanwezig in het meerjarenverloop in de Begroting 2014 en betreft met name de incidentele vorming van de voorziening wachtgeld voor oud-wethouders en de bijraming voor opleiding / integriteitstoets / coaching van het college en deelname aan het VNG Congres.

Kabinetszaken

Het verschil ontstaat door een technisch administratieve urenmutatie.

Communicatie

Het verschil ontstaat door een technisch administratieve urenmutatie.

Rechtsbescherming

Het verschil ontstaat door een technisch administratieve urenmutatie.

Onroerende Zaak Belasting

Het voordelige verschil ontstaat door een verhoging van de tarieven in verband met de inflatie (€ 52.000) en in verband met de reële verhoging met ingang van 2015 die al was opgenomen in de Begroting 2014 (€ 59.000).

Overige Belastingen

Het voordelige verschil ontstaat door de nominale verhoging van forensen- en toeristenbelasting (€ 2.000) en de reële verhoging van de toeristenbelasting van € 34.000 die nodig is om de begroting sluitend te maken (zie het dekkingsplan in paragraaf 3.2).

Algemene Uitgaven en Inkomsten

Het voordelige verschil tussen Begroting 2015 en Begroting 2014 (na Voorjaarsnota) wordt veroorzaakt door:

- een bezuiniging van € 55.000 op de algemene advieskosten zoals vermeld in het dekkingsplan in paragraaf 3.2;
- het inzetten van een deel van het restant van de Voorziening Egalisatiefonds Groot Onderhoud Scholen, te weten een bedrag van € 100.000, als dekking voor het tekort in 2015, zoals vermeld in het dekkingsplan;
- een uit de verbetering van de inkoopfunctie voortvloeiend voordeel (dat gebleken is uit de zogeheten 'spent analyse') van € 75.000 dat is opgenomen in het dekkingsplan en dat nog aan de budgetten van de verschillende producten moet worden toegerekend;
- het in het dekkingsplan opgenomen geraamde voordeel van € 400.000 in verband met de voor 2015 verwachte kapitaallastenschuif;
- een voordeel van € 150.000 dat in het dekkingsplan is opgenomen in verband met een bezuiniging op de nominale ontwikkeling in verband met het niet ophogen van de overige kosten met inflatie;
- structurele mutaties die voortvloeien uit de Bestuursrapportage 2014, een nadelig bedrag van afgerond € 123.000;
- overige verschillen van in totaal € 230.000 nadelig, dit is met name het verschil tussen 2015 en 2014 dat al in het meerjarenverloop in de Begroting 2014 aanwezig was.

Gemeentefonds

Het begrotingsbedrag voor het Gemeentefonds ligt in de Begroting 2015 hoger dan in de Begroting 2014 (na Voorjaarsnota). Dit wordt veroorzaakt door de volgende mutaties:

- de Bestuursrapportage 2014-mutaties, een totaal voordelig bedrag van € 544.000;
- de verhoging van de algemene uitkering in verband met de nieuwe taken in het Sociaal Domein, een bedrag van in totaal € 7.231.000;
- de bijraming van € 44.000 voor de zogenaamde decentralisatie-uitkering voor de combifunctionarissen, die wij ook in 2015 zullen ontvangen.
- de verhoging van de algemene uitkering in verband met de verwachte inflatie, een bedrag van € 217.000;
- verschillen tussen 2015 en 2014 die al in het meerjarenverloop in de Begroting 2014 aanwezig waren, een bedrag van € 2.470.000 nadelig.

Bijzondere Baten en Lasten

Het nadeel in 2015 ten opzichte van 2014 wordt veroorzaakt door éénmalige baten die wij alleen in 2014 hebben:

- een boekwinst van € 342.000 geraamd op de verkoop van het gebouw van de voormalige school De Meent;
- een boekwinst van € 2.221.000 op de inbreng van gronden in Haren Noord, en
- een éénmalige baat van € 34.000 in verband met onze inzet op het project opstelterrein Rouaanstraat.

Saldi Kostenplaatsen

Het nadelige verschil wordt veroorzaakt door:

- de door automatiseringsleverancier PinkRoccade doorgevoerde prijsverhoging van € 80.000 op de door ons gebruikte software (onder andere het financiële pakket) met ingang van 2015, die wij als te dekken nieuwe ontwikkeling hebben opgenomen in het dekkingsplan. Over deze prijsverhoging hebben wij met de directie en de gebruikersvereniging van PinkRoccade overleg;
- de tariefsverhoging van de BOA's met € 20.000, die wij als te dekken nieuwe ontwikkeling hebben opgenomen in het dekkingsplan;
- de besparing van € 5.000 in verband met papierloos werken die wij als dekking hebben opgenomen in het dekkingsplan.
- de besparing van € 2.500 (vanaf 2016 € 5.000 structureel) in het verband met het versoberen van de onderhoudscontracten van het gemeentehuis die wij als dekking hebben opgenomen in het dekkingsplan;
- overige verschillen van in totaal € 27.500 nadelig.

Rente Reserves

De rente op de reserves ligt in de Begroting 2015 afgerond € 146.000 hoger dan in de Begroting 2014 (na Voorjaarsnota). Deze voordelige mutatie kan worden verklaard door de groei van de reserves gedurende 2014.

Mutaties reserves

Dat in 2015 € 2.686.000 minder aan de Algemene Reserve zal worden toegevoegd dan in 2014 wordt veroorzaakt doordat in 2014 een éénmalige toevoeging is gedaan van € 2.221.000 in verband met de in 2014 gerealiseerde boekwinst op de inbreng van gronden in Haren Noord en het met ingang van 2015 stoppen van de toevoegingen aan de Algemene Reserve vanuit de baat Fonds Bovenwijks die wij nog tot en met 2019 zullen ontvangen. In het kader van de Begroting 2014 heeft u hiertoe besloten, omdat de toevoeging vanaf 2015 niet meer nodig is voor het op peil brengen van het weerstandsvermogen.

Dat in 2015 per saldo € 157.000 minder wordt onttrokken aan de Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis wordt veroorzaakt door de extra storting in 2015 in deze reserve die het gevolg is van de lagere winst van € 70.000 op de grondexploitatie Haderaplein en de rente-effecten die het gevolg zijn van het latere verwachte tijdstip van de winstrealisatie.

Dat er in 2015 € 73.000 minder aan de Bestemmingsreserve Budgetoverheveling wordt onttrokken dan in 2014 komt doordat er nu nog geen budgetoverhevelingen zijn voorzien met betrekking tot de jaarovergang 2014/2015.

Saldo Renteomslag

Het begrotingsbedrag voor het Saldo Renteomslag ligt in de Begroting 2015 minder voordelig dan in de Begroting 2014 (na Voorjaarsnota). Deze nadelige mutatie wordt veroorzaakt door:

- de op grond van de najaarsactualisatie verwachte lagere boekwaarde van de grondexploitaties per 1 januari 2015, waardoor er € 212.000 minder rente kan worden toegerekend, hetgeen voor het saldo renteomslag een nadeel betekent;
- de herrekening van de hoogte van de lange financieringsbehoefte in het kader van de opstelling van deze begroting, hetgeen geleid heeft tot een hogere financieringsbehoefte en daarmee tot een rentelast die € 95.000 hoger ligt;
- een voordeel in verband met de incidenteel zeer lage rentepercentages die geleid heeft tot een voordeel op de korte rente van € 89.000, een voordeel dat wij hebben gebruikt als dekking in het dekkingsplan in paragraaf 3.2;
- een bedrag van € 124.000 nadelig dat al in het meerjarenverloop in de Begroting 2014 (na Voorjaarsnota) aanwezig was.

4.5 Programma Wegen, water, groen en verkeer

Portefeuillehouders: mevr. P.A. Lambeck & mevr. M.J. Sloot

Wat willen wij bereiken?

Met het programma Wegen, water, groen en verkeer willen wij:

- bijdragen aan een mooie, veilige en leefbare fysieke leefomgeving, vormgegeven met een menselijke maat, zowel in de stedelijke gebieden als in het buitengebied;
- voor onze inwoners een publieke ruimte creëren die door haar inrichting en beleving, aantrekkelijk is om in te verblijven;
- een publieke ruimte die past bij de uitstraling van de 'groene parel van het noorden' en de kwalificatie 'de groenste gemeente van Nederland'. Haren wil een duurzame gemeente zijn;
- dat onze burgers zich betrokken voelen bij hun directe woonomgeving.

Doelstellingen

Wij vinden het van belang dat alle ruimtelijke projecten worden getoetst aan het door de Raad vastgestelde verkeersbeleid zoals verwoord in het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan (GVVP) en het landelijk beleidskader Duurzaam Veilig. Verkeerskundige inzet bij elk project afzonderlijk is daarom noodzakelijk. Dit ook om een goede samenhang te waarborgen. Elk nieuw te realiseren project kan direct of indirect gevolgen hebben voor de bereikbaarheid, parkeren, verkeersveiligheid, etc. De inrichting van de publieke ruimte moet ertoe leiden dat die door de diverse gebruikers gedeeld wordt, zonder de traditionele dominantie van de auto. Voor ons is richtinggevend dat bij de (her)inrichting van gebieden ontworpen wordt vanuit de omgeving naar de weg toe, in plaats vanuit de weg naar de omgeving. Omgevingsfactoren als landschap en cultuurhistorie spelen hierbij een grote rol. Deze benadering vinden wij terug in het begrip 'Shared Space'.

De identiteit van Haren verder versterken door het beschermen en versterken van het karakteristieke landschap en de groenstructuur.

Ontwikkelingen

Goed waterbeheer, duurzaamheid en leefbaarheid zijn essentiële ontwikkelingen die de koers van onze activiteiten de komende jaren bepalen. 'Water' staat daarom hoog op onze agenda met de uitvoering van het Regenwaterstructuurplan Haren (raad 2008). Dit moet leiden tot een verbeterde waterkwaliteit in onze gemeente en tot een goede beheersing van de gevolgen van de extreme neerslag door klimaatsverandering.

Voor het beheer van de openbare ruimte maken wij gebruik van Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR). In 2014 is de gewenste kwaliteit voor heel Haren door u vastgesteld. De te hanteren kwaliteitsniveaus zijn als volgt:

1. Hoog in het centrum;
2. Laag in het buitengebied;
3. Overig gebied is basis.

Gemeenten hebben op grond van de Wro de plicht te zorgen voor een structuurvisie voor hun gemeente (zie programma Ruimtelijke ontwikkeling). Behoud en versterking van de kwaliteit van het landschap en de gemeentelijke groenstructuur moet één van de kernthema's worden van een dergelijke structuurvisie.

Onze woningbouwopgave heeft consequenties voor de verkeersafwikkeling in Haren en voor de kwaliteit van de lokale infrastructuur. Diverse bouwprojecten in Haren Noord maken dat verkeersstromen de komende jaren zullen toenemen. Ook vinden er de komende jaren grootschalige ontwikkelingen plaats die gevolgen hebben voor verkeersstromen en de bereikbaarheid in en om Groningen, maar ook voor Haren.

Wij signaleren landelijk een toename van de eikenprocessierups waarvan bestrijding vanuit het oogpunt van volksgezondheid wenselijk is. De eikenprocessierups is nog niet geconstateerd in de gemeente. Omdat de verspreiding geleidelijk naar het noorden plaats vindt, is het aannemelijk dat de rups op korte termijn wel in de gemeente wordt aangetroffen.

Wij willen bezoekers van het centrum van Haren goede parkeervoorzieningen bieden. De parkeervoorzieningen moeten goed bereikbaar zijn en er moet tegen een aantrekkelijk tarief kunnen worden geparkeerd. Begin 2013 zijn de parkeerautomaten vervangen. Bij de nieuwe parkeerautomaten kan nu ook worden gepind. In december 2013 heeft u besloten om het zogenaamde belparkeren in te voeren. Daarmee kan met digitale telecommunicatie parkeertijd worden gekocht en achteraf worden afgerekend.

Het aantal crematies neemt toe ten opzichte van het aantal teraardebestellingen. Dat heeft consequenties voor onze inkomsten uit begrafenissen maar het betekent aan de andere kant ook dat de uitbreiding van Harenerhof mogelijk wordt uitgesteld als wij een combinatie maken met het ruimen van bestaande graven.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Het nieuwe Beheerplan Wegen voor de periode 2014-2018 is onlangs door u vastgesteld. Wij gaan conform dit beleid met bijbehorende financiële middelen onze wegen, voetpaden en fietspaden onderhouden.

In 2014 heeft u het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019 vastgesteld. Hierin zijn zaken als ontwikkeling rioolheffing, benodigde meerjareninvesteringen, beleid t.a.v. hemelwater afvoer en personele capaciteit vastgesteld. Met het vaststellen van dit meerjarenbeleid kunnen wij de diverse rioleringsprojecten voorbereiden en uitvoeren. Wij gaan volgens de huidige planning onder andere de riolering vervangen in de: Lutsborgsweg, Oude Hoflaan, Jachtlaan, Nieuwe Stationsweg en de Schoutenlaan.

Eind 2014 of begin 2015 leggen wij het nieuwe beleidsplan openbare verlichting aan u voor. Het oude beleidsplan dateert van 2005 en is niet meer actueel.

De Gemeente Groningen is ver gevorderd met de voorbereiding van de aanleg van het tweede transferium. Deze wordt in 2015 aangelegd. Tegelijkertijd gaan wij de bushaltevoorziening verbeteren, door onder andere meer fietsenrekken te plaatsen, een fietsroute naar de halte aan te leggen en meer bomen op het bestaande transferium aanbrengen.

In 2015 geven wij verder uitvoering aan het project "Herstel kleine landschapselementen fase 2". Doelstelling is voor het einde van het project (2016) 2.000 meter houtwal te herstellen en aan te leggen en om scheerhagen te herstellen of terug te brengen.

Om het verkeer in Haren Noord in goede banen te leiden brengen wij de verkeersafwikkeling tijdens en na de bouw in beeld en zullen waar nodig met een voorstel komen tot maatregelen. Wij blijven in gesprek met de projectorganisaties Groningen Bereikbaar en Aanpak Ring Zuid om samen met hun tot oplossingen komen indien werkzaamheden tijdens de bouw leiden tot overlast van verkeer door Haren.

Wij zullen de verspreiding van de eikenprocessierups volgen, zodat wij tijdig maatregelen kunnen nemen ter voorkoming en/of bestrijding.

Wij zullen betrokkenheid van bewoners bij hun directe woonomgeving stimuleren door ze vroegtijdig bij de planvorming te betrekken, door regelmatig buurtschouwen te organiseren en te zorgen voor een efficiënte afhandeling van (overlast)meldingen.

Wij hebben besloten tot een aantal veranderingen met betrekking tot betaald parkeren:

- Wij gaan belparkeren invoeren;
- Wij gaan over tot cashless betalen bij de parkeerautomaten;
- Wij vervangen de slagbomen in de parkeergarage door een camerasysteem.

Daarnaast gaan wij onderzoek doen naar meer parkeermogelijkheden.

Wij gaan de mogelijkheid van het ruimen van graven onderzoeken met het oog op uitstel van uitbreiding van Harenerhof.

Relevant beleidskader

- Beleidsplan Openbare verlichting 2005-2014
- Landschapsonwikkelingsplan
- Groenstructuurplan Haren-Noord
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan 2012
- IBOR (2013)
- Bomenbeleidsplan (2011)
- Gedragscode bestendig beheer (2010)
- Beheerplan wegen 2014-2018
- Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Vershil 2015/2014
047 Wegen, Straten en Pleinen	1.973.529	2.300.768	2.302.921	-159.893	2.143.028	-157.740
051 Openbare Verlichting	350.665	387.087	386.179	0	386.179	-908
064 Parkeervoorzieningen	-327.376	-324.718	142.422	-440.768	-298.346	26.372
065 Verkeer en Vervoer	157.175	169.738	130.657	0	130.657	-39.081
077 Afwatering	42.575	53.596	98.138	-49.069	49.069	-4.527
172 Landschapsbeheer	85.006	132.970	91.067	0	91.067	-41.903
177 Plantsoenen	1.559.927	1.544.196	1.535.541	-5.185	1.530.356	-13.840
233 Riolen	25.349	0	2.294.947	-2.294.672	276	276
247 Begraafplaatsen	88.781	124.714	308.928	-233.355	75.573	-49.141
ProgrammaWegen, water, groen en verkeer	3.955.630	4.388.352	7.290.800	-3.182.942	4.107.859	-280.492

Toelichting verschillen

Wegen, Straten en Pleinen

Er zijn minder kapitaallasten (€ 93.740). Daarnaast worden meer kosten (€ 64.000) voor het schoonborstelen van de goten verhaald via de rioolheffing (product Riolen). Het restantverschil wordt verklaard door een technisch administratieve urenverschuiving en incidentele ramingen in 2014.

Parkeervoorzieningen

Er zijn meer kapitaallasten (€ 18.672) in verband met vervanging van de parkeermeters. In verband met de invoering van belparkeren zijn per saldo € 8.000 meer kosten dan in 2014 (zie Voorjaarsnota 2014).

Verkeer en Vervoer

Het verschil is met name veroorzaakt door minder kapitaallasten (€ 42.441).

Landschapsbeheer

Het verschil in de begroting is het resultaat van een incidentele budgetoverheveling van € 21.000 van 2013 naar 2014, een incidentele raming in 2014 van € 20.000 voor de herinrichting van het terrein van de openluchtbaden Scharlakenhof in het kader van de Natuurvisie Scharlakenhof-gebied en per saldo € 5.800 minder in verband met de roekenoverlastbestrijding (zie Voorjaarsnota 2014).

Plantsoenen

Het verschil is met name veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

Riolen

De mutaties als gevolg van het nieuwe GRP zijn verwerkt in de begroting. Daarnaast worden meer kosten (€ 64.000) voor het schoonborstelen van de goten verhaald via de rioolheffing (zie ook product Wegen, straten en pleinen). De kostenstijging wordt 100% verhaald via de rioolheffing, waardoor het product riolen sluit op € 276 (afrondding van tarief). Voor nadere specificatie en toelichting op de lasten en baten van de riolen verwijzen wij naar de bijlage Kostenonderbouwing rioolheffing.

Begraafplaatsen

Het verschil is vooral veroorzaakt door een incidentele raming in 2014 van € 30.000 en € 19.000 minder kosten (voornamelijk kapitaallasten). Voor nadere specificatie en toelichting op de lasten en baten van de begraafplaatsen verwijzen wij ook naar de bijlage Kostenonderbouwing Overige Leges (lijkbezorgingsrechten).

4.6 Programma Ruimtelijke ontwikkeling

Portefeuillehouders: mevr. J.G. Vlietstra & mevr. M.J. Sloot

Wat willen wij bereiken?

Met het programma Ruimtelijke ontwikkeling willen wij:

- Bijdragen aan een mooie, veilige en leefbare fysieke leefomgeving zowel in de stedelijke gebieden als in het buitengebied;
- Bijdragen aan de realisatie van een zo goed mogelijk bij de demografische en sociaal-economische ontwikkelingen aansluitend woningaanbod;
- Behoud van de Harense ruimtelijke kwaliteit van beeldbepalende groene lanen, een diversiteit in woningaanbod, rust en ruimte.

Doelstelling

Wij willen onze gemeente leefbaar, vitaal en aantrekkelijk houden voor onze huidige en toekomstige inwoners.

Ontwikkelingen

Diverse ontwikkelingen op het gebied van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting bepalen voor het komende jaar onze beleidsinhoudelijke en uitvoerende activiteiten. De meest in het oog springende worden hieronder genoemd.

Vooralsnog zijn wij komende jaren nog druk bezig met de realisatie van de woningbouwopgave in met name Haren Noord, de realisatie van de projecten in het Stationsgebied, het Haderaplein, Van Spoor tot Steeg, de Meerweg en diverse inbreidingslocaties. Er is geen noodzaak meer voor de ontwikkeling van nieuwe uitleglocaties. Tegelijkertijd gaat de aandacht uit naar de bescherming en versterking van de natuur en het landschap zoals bijvoorbeeld het behoud van de open groene ruimte tussen de Stad Groningen en Haren. Agrariërs zijn belangrijke partners bij het landschapsbeheer en het behoud van het groene karakter van Haren.

De demografische ontwikkeling van de gemeente - vergrijzing en ontgroening - is van grote invloed op onze woningbouw: welke type woningen zijn er de komende decennia nodig, wetende dat de vergrijzing over enkele decennia over zijn top zal zijn, wat betekent dat vervolgens voor het woningaanbod? Bouwen wij voor de nabije toekomst, voor de verre toekomst of kunnen wij ontwikkelaars verleiden slim en flexibel te bouwen?

Haren vergrijst niet alleen, mensen blijven steeds langer, tot op hoge leeftijd, thuis wonen. Voor hun persoonlijke verzorging zullen mensen een beroep doen op de directe omgeving: familie, vrienden, de buurt. Deze ontwikkeling brengt met zich mee dat wij na moeten denken over de vraag wat dit betekent voor de woningbouw, het type woningen dat wij nodig hebben in de gemeente, eisen waaraan nieuwe woningen moeten voldoen, mogelijkheden om bestaande woningen aan te passen en te vergroten zodat zorg thuis kan plaatsvinden en mensen langer thuis kunnen blijven wonen. Het dwingt ons ook na te denken over de inrichting van de woonomgeving. De consequenties van deze ontwikkeling zullen wij moeten verwerken in nieuwe woningbouwplannen, in regelgeving, in het bijzonder in bestemmingsplannen.

Hoewel er lichtpuntjes zijn op de woningmarkt is er nog steeds sprake van een onzekere situatie. Daar hebben niet alleen burgers mee te maken maar ook ontwikkelaars en woningcorporaties. De woningbehoefte in de regio is de afgelopen jaren fundamenteel veranderd.

Provinciaal is de trek naar de stad Groningen veel sterker dan eerder gedacht. En wij zien een sterkere groei van het aantal alleenstaanden. Vooralsnog was het bouwen van woningen voor de gemeente Haren niet zo'n probleem: Haren is geen krimpgemeente, de gemeente is aantrekkelijk voor bewoners dus ook voor ontwikkelaars. In de Regio Groningen Assen zijn eind 2012 afspraken gemaakt om de woningbouwtaakstellingen van gemeenten fors naar beneden bij te stellen. Voor Haren is het aantal teruggebracht naar 786, terwijl wij er op basis van aanbod en locaties veel meer zouden kunnen bouwen. Diverse locaties kunnen hierdoor voorlopig niet ontwikkeld worden. Daarboven ontstaat een toenemende vraag naar transformatie van vastgoed, zoals scholen, verzorgingstehuizen, boerderijen en kantoren.

In het kader van de monitoring van de planningslijsten vindt het Portefeuillehoudersoverleg Wonen (POW) het gewenst een onderzoek uit te voeren om een actueel beeld te krijgen van de woningbehoefte in de regio Groningen-Assen. Het POW heeft op 22 april 2014 ingestemd met het onderzoek. De regio wordt opdrachtgever. De planning is erop gericht om het onderzoek op 1 januari 2015 afgerond te hebben. Verder worden wij geconfronteerd met voorgenomen nieuwe landelijke wet- en regelgeving voor corporaties (wijziging Woningwet) waarop wij proberen te anticiperen, maar dat zowel bij gemeenten als betrokken organisaties leidt tot onzekerheid en risicomijdend gedrag. Medio 2015 zal de gewijzigde wetgeving moeten zijn ingevoerd.

Ook de aangekondigde Omgevingswet speelt daarbij een rol. Gemeenten hebben behoefte aan praktische en flexibele instrumenten, zoals het huidige bestemmingsplan, om maatschappelijke opgaven als demografische krimp, de stagnerende woningmarkt en kantorenleegstand op een goede manier aan te kunnen pakken. Bovendien moeten procedures eenvoudiger en sneller kunnen worden doorlopen en is een heldere bevoegdheidsverdeling tussen verschillende overheden nodig. Om hier in te voorzien wordt in de Omgevingswet een groot aantal wetten uit het omgevingsrecht samengevoegd, waaronder de Wet ruimtelijke ordening (Wro), de Wet milieubeheer, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), de Crisis- en herstelwet (Chw), de wet Natuurbescherming en de Waterwet. Ook het Bouwbesluit en delen van de erfgoedwetgeving gaan in de wet op of worden daarmee gelijkgetrokken.

De provincie gaat in 2015 een nieuwe Omgevingsvisie vaststellen. De provincie wil conform de Wet ruimtelijke ordening de bestuurlijke verantwoordelijkheden op een zo laag mogelijk niveau leggen onder het motto "decentraal wat kan, centraal wat moet". De provincie richt zich op onderwerpen die zij als provinciaal belang zien. Met het oog op de gemeentelijke herindelingen wil de provincie het gegeven "decentraal wat kan, centraal wat moet" verder doorvoeren.

De Wet ruimtelijke ordening verplicht de gemeente een structuurvisie op te stellen. Haren heeft momenteel nog geen structuurvisie hoewel er al veel "bouwstenen" zijn vastgesteld die de opmaat kunnen vormen naar een Structuurvisie zoals de Kadernota Buitengebied en het Landschapsonwikkelingsplan.

In 2013 heeft de Stuurgroep Regio Groningen Assen een nieuwe koers uitgezet voor de regionale samenwerking. De focus ligt de komende jaren op drie speerpunten: Economisch kerngebied versterken, Behouden en versterken van de kwaliteit stad en land en Interne samenhang binnen de regio versterken. Daarnaast is het nieuwe instrument Regionale Projecten en Innovatieve projecten van kracht geworden. De geactualiseerde regiovisie is in maart 2014 definitief vastgesteld door de raden en Staten.

Ter uitwerking van deze visie heeft er in de Stuurgroep van 13 juni 2014 besluitvorming plaatsgevonden over de inrichting en rollen van regionale deelnemers en het Regiobureau. Dit betekent onder meer een structurele verlaging van de Harense bijdrage/contributie.

Naast bovengenoemde regionale ontwikkelingen is er sprake van concentratie van taken. Haren heeft inmiddels de verplichte milieu taken overgedragen aan de Omgevingsdienst Groningen maar zal nog een besluit moeten nemen over de toekomstige positionering van de resterende uitvoerende taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving van activiteiten die voortkomen uit de Wabo.

Naar aanleiding van een startmeting weten wij dat de organisatie niet voldoet aan de gestelde kwaliteitscriteria, welke voortvloeien uit de wet VTH (van kracht per 1 januari 2015). Deze wet stelt eisen aan kennis van medewerkers en robuustheid van de organisatie. Een aantal deskundigheidsgebieden hebben wij niet in huis. Samenwerking met externe partijen is daarom onontbeerlijk. Wij hebben afspraken gemaakt met externe partijen over inhuur van kennis en capaciteit. Met name op het gebied van robuustheid is dit noodzakelijk, onze organisatie is niet groot genoeg om te voldoen aan de hieraan gestelde voorwaarden. Door op dit moment een beroep te doen op de specialistische kennis die in huis is bij de Omgevingsdienst en bij de gemeente Groningen (bijvoorbeeld op het gebied van asbest, geluid, groene wetten, constructieve veiligheid, bodem) voldoen wij wel aan deze kwaliteitseisen. Ook de opleidingsbehoefte per deskundigheidsgebied is inzichtelijk en speelt een belangrijke rol in de borging van deze kwaliteitscriteria.

Ten aanzien van de handhaving van de openbare ruimte worden wij steeds meer geconfronteerd met een terugtrekkende politie-organisatie. Als gemeente maken wij daarom gebruik van de inzet van Buitengewone Opsporingsambtenaren (Boa's). Door een aangekondigde tariefsverhoging per 1 september 2014, beraden wij ons op een zo efficiënt mogelijke inzet van deze Boa's.

Onder de vlag van de regeling Vitaal Platteland (EU-programma Leader), zal met de gemeenten in de Plattelandsregio Centraal (Slochteren, Hoogezand-Sappemeer en Groningen), de provincie en diverse maatschappelijke partijen de discussie over vitalisering van het platteland worden gecontinueerd.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Met betrekking tot ruimtelijke planvorming zullen wij onder meer de volgende activiteiten gaan opstarten om de doelstellingen te bereiken:

- Wij gaan een besluit nemen over de aanpak van een "Structuurvisie Haren";
- Wij gaan de welstandsnota herzien, hierbij evalueren wij de huidige welstandsnota en onderzoeken wij de sturing op de Harense kwaliteit en de mogelijkheden met betrekking tot deregulering. Hierbij zal de zogenaamde Kan-bepaling (Woningwet) worden betrokken;
- Wij stellen het bestemmingsplan Buitengebied vast in 2015;
- Wij stellen diverse postzegelbestemmingsplannen vast, onder andere voor het Stationsgebied, de Van der Meillocatie, de Lijte, Helden Werf in Haren en het Waardeel in Glimmen;
- Wij onderzoeken de mogelijkheden voor het duurzaam vastleggen van het groene karakter van het gebied tussen Haren en Groningen;
- Wij bewaken de belangen van Haren bij het opstellen van de nieuwe Omgevingsvisie van de provincie Groningen.

Ten behoeve van de vitalisering van het platteland zullen wij samen met de gemeente van Plattelandsregio Centraal een aantal thema's uitwerken in het kader van de zogenaamde Gebiedsagenda als opvolger van de Tussenagenda 2012-2013:

- Groeninghen (Laagveengordel);
- Wervend water;
- Voedsel;
- Energie;
- Wonen met toekomst.

In het kader van het plattelandsbeleid zijn diverse verplichtingen aangegaan die over meerdere jaren lopen, c.q. die over meerdere jaren (in delen) in rekening gebracht worden.

In 2015 zullen wij de uitvoering van het in 2013 vastgestelde Woonplan 2023 continueren, samen met betrokken partijen. Concreet betekent dit:

- Uitvoering van het woningbouwprogramma waarbij de hoofdmoot ligt op de uitleg in Haren Noord (deelgebied 5 en 6, ongeveer 370 woningen) en in het gebied van Spoor tot Steeg (125 woningen);
- Regelmatig overleg met alle partijen op de woningmarkt;
- Beleid ontwikkelen voor hergebruik en herbestemming van maatschappelijk vastgoed;
- Prestatieafspraken maken met de woningbouwcorporaties in de gemeente;
- Monitoren van vraag en aanbod;
- 2 keer per jaar rapporteren wij u over de uitvoering van het Woonplan en de woningbouwmonitor van de Regio Groningen Assen;
- Het bestand sociale huurwoningen minimaal op 13,5% houden;
- Het bevorderen van de aanpassing van bestaande en de bouw van nieuwe levensloopbestendige woningen;
- Een betere afstemming en integratie van wonen én zorg.

Ten behoeve van de verlening van omgevingsvergunningen zullen wij de volgende activiteiten uitvoeren:

- Via de front-office besteden wij veel aandacht aan het traject voor de vergunningaanvraag zodat initiatieven vooraf beoordeeld en gecontroleerd worden. Hierbij is ook aandacht voor het digitaal loket.
- Alle aanvragen zullen wij behandelen binnen de wettelijke termijnen in de vorm van een besluit (i.c. beschikking); eenvoudige aanvragen binnen acht weken en complexe aanvragen binnen 26 weken. Wij streven ernaar dit sneller te doen.
- Voorgenomen beschikkingen kunnen de toets der kritiek doorstaan. Dat betekent dat zij juridisch houdbaar, ruimtelijk of planologisch en/of milieuhygiënisch verantwoord en praktisch uitvoerbaar zijn gebleken.
- Alle adviezen van de Commissie Bezwaarschriften en uitspraken van de Rechtbank hebben wij binnen zes weken na ontvangst ter besluitvorming aan het college van B&W voorgelegd.
- Wij zullen werken aan een actueel vergunningenbeleid en met aandacht voor brandveiligheid, bouwbeleidsplan met risicoanalyse, opslag voor gevaarlijke stoffen, risicovolle bedrijven.

Met betrekking tot handhaving en toezicht:

- Wij stellen uitvoeringsbeleid vast waarin een programmatische aanpak voor het toezicht en de handhaving wordt omschreven. Een asbestprotocol zal deel uitmaken van dit beleid;
- Wij voeren adequaat toezicht uit op alle verleende omgevingsvergunningen (met uitzondering van het basistakenpakket milieu dat door de Omgevingsdienst Groningen (ODG) zal worden uitgevoerd);
- Wij onderzoeken klachten en in het oog springende situaties op illegale activiteiten;
- Wij handhaven op volgorde van prioriteit zoals is vastgelegd in het HandhavingsUitvoeringsplan (HUP) 2015;
- Wij controleren of er wordt gebouwd volgens de bouwtekeningen en de voorwaarden uit de omgevingsvergunning. Daarnaast controleren wij op de eisen uit het Bouwbesluit, met name op constructieve veiligheid, brandveiligheid.

De vergunningverlening voor milieu-inrichtingen wordt door de ODG uitgevoerd; wij blijven wel bevoegd gezag. Wij zullen bestaande milieuvergunningen actualiseren en nader afstemmen met de ODG. De meldingen Activiteitenbesluit blijven bij de gemeente. Voor de Handhaving Openbare Ruimte worden twee gekwalificeerde en beëdigde Boa's (buitengewone opsporingsambtenaren) ingehuurd bij de Stichting Veiligheidszorg Noord in Groningen.

Relevant beleidskader

- Landschapsontwikkelingsplan
- Groenstructuurplan
- Tussenagenda 2012-2013 Regio Centraal
- Nota archeologiebeleid
- Structuurvisie Meerweg
- Woonplan 2013-2023
- Monitor woningbouw regio Groningen Assen
- Planningslijst Regio Groningen Assen
- Instemmingsmodel Regio Groningen Assen
- Handhavingsplan 2012-2014
- HandhavingsUitvoeringsplan (HUP) 2015
- Welstandsnota 2004
- Kadernota Buitengebied 2013

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Verschil 2015/2014
089 Komplan Algemeen	32.093	31.086	30.079	0	30.079	-1.007
234 Vergunningverlening bedrijven WM	20.095	57.305	35.305	0	35.305	-22.000
244 Handhaving bouwen	171.520	177.854	181.590	0	181.590	3.736
245 Handhaving Openbare ruimte	80.751	71.404	88.850	-21.446	67.404	-4.000
251 Plattelandsbeleid	30.565	37.769	23.440	0	23.440	-14.329
254 Ruimtelijke Plannen	2.037.848	782.840	738.080	0	738.080	-44.760
264 Volkshuisvesting	41.188	40.640	35.840	0	35.840	-4.800
265 Omgevingsvergunning bouwen	102.979	-116.438	900.531	-1.004.947	-104.416	12.022
266 Omgevingsvergunning overig	150.174	160.350	206.080	0	206.080	45.730
268 Naamgeving en huisnummering	27.887	31.441	20.441	0	20.441	-11.000
272 Grondzaken	188.126	0	0	0	0	0
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	2.883.226	1.274.249	2.260.235	-1.026.393	1.233.842	-40.408

Toelichting verschillen

Vergunningverlening bedrijven Wet Milieubeheer

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

Plattelandsbeleid

De mutatie van € 11.000 betreft incidentele co-financieringen, die waren bijgeraamd voor 2013 en 2014 en niet voor 2015.

Ruimtelijke plannen

Het verschil van € 44.760 wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

Omgevingsvergunning (producten 244, 265 en 266)

Op product 265 worden de lasten en baten van de omgevingsvergunning geraamd. Samen met een deel van de lasten van toezicht van € 104.690 (zie product 244) is de omgevingsvergunning 100% kostendekkend (het saldo is € 274 door afronding van het tarief). Op product 266 worden de niet-verhaalbare lasten (€ 206.080) van de omgevingsvergunning geraamd. Verder zijn niet verhaalbaar de lasten van handhaving van € 76.900 (zie product 244) en de lasten van voorlichting en handhaving van € 32.000 (zie product 35). Voor nadere specificatie en toelichting op de lasten en baten van de omgevingsvergunning verwijzen wij naar de bijlage Kostenonderbouwing omgevingsvergunning.

Naamgeving en huisnummering

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

4.7 Programma Milieu

Portefeuillehouder: mevr. M.J. Sloot

Wat willen wij bereiken?

- Harense kwaliteit van leefomgeving zowel voor nieuwe ontwikkelingen als (behoud daarvan bij) bestaande leefomgeving;
- mensen moeten hun leefomgeving als veilig ervaren;
- kostendekkendheid van de uitvoering van onze taken.

Doelstellingen

Wij zetten in op een goede dienstverlening en dragen zorg voor het behalen van de door het Rijk opgelegde milieu doelstellingen.

Ontwikkelingen

Per 1 november 2013 is de Omgevingsdienst Groningen (ODG) van start gegaan. Haren heeft haar wettelijke basismilieutaken overgedragen aan de ODG. De werkwijze en sturing met betrekking tot de milieutaken zal veranderen als gevolg van afspraken die wij met de Milieu Dienst Groningen (MDG) maken over onder andere opvang van bodemtaken door de MDG. Zo is in 2014 de gemeente een samenwerkingsovereenkomst met de ODG aangegaan voor het zogenaamde “hard” milieupiket. De burger wordt nu in de gelegenheid gesteld om 24 uur per dag, 7 dagen per week milieuklachten te melden bij de centrale meldkamer Noord Nederland. De Omgevingsdienst kan direct optreden.

Op 1 januari 2015 dient onze organisatie te voldoen aan de kwaliteitscriteria, welke is vastgelegd in de Wet VTH. Zo zal er voldoende robuustheid en kwaliteit gerealiseerd moeten worden op het gebied van bouwen, milieu en ruimtelijke ordening. Met name het onderdeel robuustheid zal ingevuld worden door samenwerking met andere partijen zoals de ODG.

De bodemverontreiniging aan de Kroonkampweg 6 (voormalige chemische wasserij) bevindt zich in de monitoringsfase. De vijfde monitoringsronde heeft voor het laatst plaatsgevonden in mei 2012. De resultaten vielen echter tegen. Het afbraakproces stagneert, waardoor zonder extra maatregelen, de saneringsdoelstellingen niet gehaald kunnen worden. In 2014 heeft er een herinjectie van enzymen in de bodem plaatsgevonden. In 2015 wordt opnieuw gekeken wat de resultaten zijn.

Wij gaan door met het gescheiden inzamelen van kunststof op de gemeentewerf.

Wij zullen de Milieuadviesraad voorstellen om niet alleen het college gevraagd en ongevraagd te adviseren maar ook de gemeenteraad.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Wij stellen een nieuw handhavingsbeleid vast in een of meer documenten waarin gemotiveerd wordt aangegeven welke doelen wij stellen bij de handhaving en welke activiteiten wij daartoe zullen uitvoeren. Tevens zal aan de uitvoering van de kwaliteitscriteria Wet VTH gehoor worden gegeven.

Wij zullen inzicht verschaffen in de wijze waarop wij bestuurlijke sancties opleggen alsmede de termijnen die wij bij het geven en uitvoeren daarvan hanteren; wij zullen daarbij ook aandacht besteden aan de aard van de geconstateerde overtredingen.

Om te kunnen voldoen aan de saneringsdoelstelling van de Kroonkampweg is een nieuwe pilot bodemsaneringsmethodiek gestart om zo de saneringsdoelstelling te behalen. De eerste resultaten met een vervolgplan zal in 2015 nader worden uitgewerkt

Wij willen de geluidshinder vanwege rail- en wegverkeer alsmede vanwege het emplacement terugdringen door het nemen van (bron-) maatregelen om zo een betere invulling te geven aan de woonkwaliteit van onze burgers. Inmiddels is met de realisering van de geluidsreducerende maatregelen begonnen. Naar verwachting is dit project in 2015 geheel afgerond

Met betrekking tot milieutaken die wij zelf nog blijven uitvoeren zullen wij onze aanpak van de uitvoering daarvan in het nieuw op te stellen VTH uitvoeringsplan nader uitwerken. Er zal aandacht zijn om de reguliere bedrijfscontroles om te zetten in branchegerichte (aspect) controles.

De controle bij meldingsplichtige bedrijven wordt ook door ons zelf gedaan. Door het ontbreken van capaciteit vindt er geen structureel gebiedsgericht milieutoezicht plaats, milieu-incidenten zullen wij situationeel beoordelen.

Aankomend jaar zullen wij meer duidelijkheid en sturing (onder andere beleid formuleren) geven op de reclame-uitingen in onze gemeente.

Wij zullen een externe partij de opdracht geven de geluidssanering van de Meerweg, de Rijksstraatweg en de Emmalaan uit te voeren. Wij verwijzen u naar de Bestuursrapportage 2014.

Relevant beleidskader

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Groningen
- Milieuwetgeving
- Afvalstoffenheffing

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	2015/2014 Verschil
228 Inzameling Huisafval	-85.089	-31.291	2.091.910	-2.087.444	4.466	35.757
235 Bodem en Grondwater	81.712	69.900	67.100	0	67.100	-2.800
236 Geluidhinder	24.649	16.624	56.599	0	56.599	39.975
237 Algemeen Milieubeleid	89.903	139.484	158.736	-1.414	157.322	17.838
239 Openbare Hygiëne	17.296	28.072	21.784	0	21.784	-6.288
241 Gemeentelijke Interne Milieuzorg	26.738	25.484	25.484	0	25.484	0
243 Handhaving Milieu / reclame	92.506	119.050	96.250	0	96.250	-22.800
267 Algemene dienstverlening overig	16.964	14.006	53.434	-31.917	21.516	7.510
Programma Milieu	264.677	381.329	2.571.297	-2.120.775	450.521	69.192

Toelichting verschillen

Inzameling Huisafval

De kostenstijging wordt 100% verhaald via de afvalstoffenheffing. Voor nadere specificatie en toelichting op de lasten en baten van de inzameling huisafval verwijzen wij naar de bijlage Kostenonderbouwing afvalstoffenheffing.

Geluidhinder

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

Algemeen Milieubeleid

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

Handhaving Milieu / reclame

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

4.8 Programma Onderwijs

Portefeuillehouder: dhr. M. Verbeek

Wat willen wij bereiken?

Wij willen er actief aan bijdragen dat Harense jongeren zo goed mogelijk zijn voorbereid op deelname in en aan de samenleving. Geen jongere mag daarin tussen wal en schip vallen. De onderwijsvoorzieningen moeten jongeren een goede plek bieden om hun talenten te ontwikkelen. Jongeren kunnen daarbij naar die school die het beste aansluit bij hun ontwikkelingsbehoefte.

Doelstellingen

Openbaar basisonderwijs

Wij willen conform artikel 23 van de Grondwet voldoende openbaar onderwijs aan kunnen bieden aan de leerlingen in de gemeente Haren wanneer hier behoefte aan is.

Leerlingenvervoer

Wij hebben de wettelijke zorg voor het leerlingenvervoer van en naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school die aansluit op de levensovertuiging van de ouder(s)/verzorger(s) of de beperking van het kind. In de Verordening leerlingenvervoer staan de voorwaarden en regels waar ouder(s)/verzorger(s) aan moeten voldoen om aanspraak te kunnen maken op de voorziening. De voorziening kan bestaan uit een financiële vergoeding of uit een voorziening in natura in de vorm van aangepast vervoer (taxi). Het aangepast vervoer wordt verzorgd door VMNN uit Assen. Met deze vervoerder heeft de gemeente Haren samen met de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Noordenveld en Tynaarlo een contract dat loopt tot 1 augustus 2016.

Onderwijshuisvesting

De gemeente voert een wettelijke zorgplicht uit om te voorzien in voldoende en adequate onderwijshuisvesting voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs binnen de gemeentegrenzen. Het uitgangspunt hierin is dat een gezond, betaalbaar en passend gebouw bijdraagt aan het welbevinden, plezier, gedrag en leerproces van kinderen en medewerkers.

Lokaal Onderwijs beleid - Kleine activiteiten

Door een relatief kleine bijdrage van de gemeente de Culturele Commissie Harener Basisscholen (CCBH) wordt deze commissie in staat gesteld de basisscholen in Haren een gevarieerd cultureel programma aan te bieden op het gebied van dans, theater, muziek en literatuur.

Vakonderwijs lichamelijke opvoeding

Wij vinden voldoende en op een goede en verantwoorde manier bewegen door basisschoolleerlingen belangrijk. Hiervoor bieden wij aan alle groepen 3 tot en met 8 op de basisscholen vakonderwijzers bewegingsonderwijs aan.

Verzuimbeleid

Geen kind tussen wal en schip betekent dat elk kind een passende onderwijsplek heeft. De leerplichtwet 1969 is het wettelijk kader waarbinnen dit uitgangspunt wordt beschermd. Leerlingen van 5 tot 18 jaar vallen onder deze wet. Leerlingen die tot 23 jaar nog geen startkwalificatie hebben behaald worden in het kader van het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten (RMC) toegeleid naar een leer- en of leerwerktraject.

Schoollogopedie

Wij willen voldoen aan de wettelijke taak om op het terrein van de logopedie 'op systematische wijze de gezondheidstoestand van jeugdigen te volgen en ontwikkelingen in gezondheidsbevorderende en -bedreigende factoren te signaleren'.

Volwasseneneducatie

Het realiseren van een educatie- en scholingsaanbod, toegesneden op de lokale situatie, zoals dat beschreven is in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs en ten dienste is van het maatschappelijk functioneren van volwassenen.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Verzelfstandiging Openbaar Onderwijs

Sinds 2009 houdt de gemeente zelf geen openbaar onderwijs meer in stand, maar heeft dit verzelfstandigd in Stichting Openbaar Onderwijs Baasis. De overschrijdingsregeling is hiermee vervallen. Vanuit ieders eigen verantwoordelijkheden houden gemeente en Stichting Baasis elkaar voldoende op de hoogte. Hiervoor is een coördinatieplatform opgericht met een vertegenwoordiging van de wethouders onderwijs uit de gemeenten Haren en Tynaarlo en de bestuurder van stichting Baasis en de voorzitter van de Raad van Toezicht.

Leerlingenvervoer

Aanbieden van een passende vergoeding/voorziening volgens de geldende regelgeving. Als algemene basisgedachte willen wij uitgaan van het volgende principe: zo veel mogelijk zelf doen wat men zelf kan, daar waar dit niet kan hulp (maatwerk) aanbieden. Criteria die hierbij leidend zijn:

- Meer verantwoordelijkheid bij ouders/verzorgers van leerlingen in het leerlingenvervoer;
- Bevorderen van zelfredzaamheid;
- Maatwerk.

Onderwijshuisvesting

In januari 2014 heeft de gemeenteraad het Integraal HuisvestingsPlan (IHP) vastgesteld. Hiermee streven wij vanuit de zorgplicht van de gemeente een samenhangend, meerjarig en financieel haalbaar beleid na, eventueel gekoppeld aan andere maatschappelijke voorzieningen. Het uitgangspunt hierin is dat een gezond, betaalbaar en passend gebouw bijdraagt aan het welbevinden, plezier, gedrag en leerproces van kinderen en medewerkers.

In augustus 2015 moet de nieuwbouw van het Zernike College aan de Kerklaan inclusief 1 gymzaal in gebruik worden genomen. Het is geschikt voor 1.440 leerlingen en 150 medewerkers. Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan de voorbereidingen van de nieuwbouw van de Sint Nicolaasschool op de vrijkomende locatie van het Zernike College aan de Westerse Drift. Het schoolbestuur is zelf bouwheer, maar er is een goede afstemming nodig met de gemeente voor een goede ruimtelijke inpassing op deze locatie.

Samen met het Maartenscollege zijn de mogelijkheden van doordecentralisatie van de verantwoordelijkheid voor de onderwijshuisvesting onderzocht. Ook het Zernike College doet mee in het onderzoek. Hiermee willen wij onderzoeken hoe wij kunnen bijdragen aan verbetering van de huidige onderwijshuisvesting van het Maartenscollege. Wanneer de gemeenteraad akkoord gaat met doordecentralisatie, dan zal dit worden vastgelegd in een contract.

Er wordt samen met de schoolbesturen gekeken naar het energiezuiniger maken van de bestaande schoolgebouwen. Hierdoor blijft er meer geld over voor het primaire proces. Hiervoor is een regeling opgesteld welke wij vanaf 2015 zullen uitvoeren. Verder zullen wij vrijkomende scholen zoveel mogelijk afstoten.

Lokaal Onderwijs beleid - Kleine activiteiten

Wij verstrekken de Culturele Commissie Basisscholen Haren een subsidie voor de realisatie van het cultuuraanbod op de basisscholen in de gemeente Haren.

Vakonderwijs lichamelijke opvoeding

De voorziening vakonderwijs gymnastiek maakt onderdeel uit van de verordening 'Materiële en financiële gelijkstelling'. Per groep 3 tot en met 8 vergoeden wij twee lesuren gym onderwijs. Wij stellen deze vergoeding beschikbaar door de loonkosten van vakleerkrachten voor deze uren te vergoeden. De vakleerkrachten zijn in dienst van Stichting Baasis.

In het verleden hebben wij diverse gesprekken gehad over de inzet van de overcapaciteit van de vakleerkrachten. Dit schooljaar heeft Stichting Baasis deze ingezet op de basisscholen in de gemeente Tynaarlo. Dit betekent een verlaging van de salariskosten en dus ons subsidiebudget. In 2015 wordt duidelijk hoeveel deze verlaging zal bedragen.

Schoollogopedie

De GGD voert een logopedische screening uit op het consultatiebureau en de basisscholen. Hiermee wordt op systematische wijze de gezondheidstoestand en ontwikkeling van jeugdigen gevolgd en ontwikkelingen in en van gezondheidsbevorderende en -bedreigende factoren gesignaleerd.

Verzuimbeleid

Wij voeren de Leerplicht- en RMC-wetgeving uit waarbij aangesloten wordt bij andere relevante beleidsterreinen zoals de decentralisatie Jeugdzorg, Passend Onderwijs, werk en inkomen, etc.

Volwassenenonderwijs

Vanuit de wet educatie- en beroepsonderwijs (WEB) kopen wij taal- en rekenlessen in voor volwassenen. De wet laat geen ruimte open voor de inkoop van een ruimer aanbod. Wij zijn verplicht het educatieaanbod in te kopen bij de regionale opleidingscentra (roc's) Alfa College en Noorderpoort.

Vanaf 1 januari 2015 krijgen wij meer bestedingsvrijheid bij het samenstellen van een educatieaanbod. De verplichte inkoop bij de roc's wordt stapsgewijs afgebouwd. De afbouwregeling houdt in dat de verplichte inkoop wordt afgebouwd met 25% van de educatiemiddelen in 2015, 50% in 2016, 75% in 2017, tot 100% in 2018. Met het educatiebudget kunnen wij dan zowel formele als non-formele educatietrajecten aanbieden.

De wetswijziging behelst ook dat wij op regionaal niveau een gemeentelijke samenwerking aan moeten gaan om het educatieaanbod in te kopen. Hierbij wordt aangesloten bij de arbeidsmarktregio's.

De gemeente Groningen is aangewezen als coördinerende contactgemeente. Zij ontvangen hiervoor ook de regionale educatiemiddelen. Dit betekent dat wij geen educatiemiddelen rechtstreeks meer ontvangen van het rijk. Het educatiebudget wordt uit het Participatiefonds gehaald en als specifieke uitkering uitgekeerd aan de gemeente Groningen.

Activiteiten

Onderwijshuisvesting

- Op laten stellen van een leerlingenprognose om de capaciteitsbehoefte van scholen goed in beeld te hebben en te houden.
- Wanneer de gemeenteraad akkoord gaat met doordecentralisatie onderwijshuisvesting Voorgezet Onderwijs, wordt er een contract opgesteld.
- Opstellen van het huisvestingsprogramma - en overzicht 2016.
- Uitvoering geven aan het energiezuiniger maken van bestaande onderwijshuisvesting.
- In gebruik nemen van de nieuwbouw Zernike College aan de Kerklaan voor de 1.440 leerlingen en 150 medewerkers.
- Goede ruimtelijke inpassing van de herhuisvesting voor de Sint Nicolaasschool (in gebruik name schooljaar 2016-2017).

Volwasseneneducatie

Tot 2018 wordt de verplichte winkelnering bij de roc's stapsgewijs afgebouwd. In regionaal verband, aansluitend op de arbeidsmarktregio's, vindt afstemming plaats over de inzet van de educatiemiddelen. Hierbij wordt aangesloten op bepalingen uit de handreiking "Educatie" die de overheid nog zal verstrekken.

Verzuimbeleid

Jaarlijks bezoekt de leerplichtambtenaar alle basisscholen in Haren. Daarnaast neemt zij deel aan de zorgnetwerken op de scholen voor voortgezet onderwijs en neemt zij deel aan het CJG-signaleringsnetwerkoverleg. De plaats van de leerplichtambtenaar binnen het Wijkteam wordt nader bepaald. De leerplichtambtenaar voldoet aan de opleidingseisen waar een buitengewoon opsporingsambtenaar aan moet voldoen en kan daarom indien nodig adequaat handelen.

De leerplichtambtenaar heeft een uitgebreid netwerk van scholen, andere gemeenten, inspectie van het onderwijs, ministerie van OCW, ouders, leerlingen, instellingen etc. en werkt nauw samen met de RMC-trajectbegeleider.

De leerplichtambtenaar en de RMC-trajectbegeleider houden zicht op de ontwikkelingen met betrekking tot Passend Onderwijs, decentralisatie Jeugdzorg en wijkteam.

De RMC-trajectbegeleider begeleid jongeren zonder startkwalificatie naar een onderwijs traject en waar niet mogelijk naar werk of dagbesteding.

Leerlingenvervoer

1. Wij verstrekken financiële vergoedingen voor vervoer van leerlingen met eigen of openbaar vervoer.
2. Wij organiseren aangepast vervoer met een taxi voor leerlingen met een vervoersbeperking.

Relevant beleidskader

- Statuten Stichting Openbaar Onderwijs Baasis
- Integraal huisvestingsplan 2013-2016
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Haren
- Verordening materiële en financiële gelijkstelling onderwijs
- Beleidsplan Wmo/LGB
- Effecten- en Resultatenboek Subsidies Welzijn, zorg en participatie 2013 - 2016
- Provinciaal Programmaplan Decentralisatie jeugdzorg
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Haren.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A 2013 Realisatie	B 2014 Begroting	C 2015 Lasten	D 2015 Baten	E = C + D 2015 Saldo	E - B Verschil 2015/2014
320 Openbaar Basisonderwijs	4.800	4.800	0	0	0	-4.800
331 Gemeentelijk Onderwijsbeleid	2.697.837	3.239.719	2.815.026	-41.745	2.773.281	-466.438
344 Volwassenenonderwijs	4.949	-8.060	0	0	0	8.060
ProgrammaOnderwijs	2.707.586	3.236.459	2.815.026	-41.745	2.773.281	-463.178

Toelichting verschillen

Gemeentelijk Onderwijsbeleid

In verband met de overdracht van de verantwoordelijkheid voor het (groot en klein) buitenonderhoud van de schoolgebouwen van de gemeenten aan de schoolbesturen per 1 januari 2015 komen de daarmee verband houdende kosten met ingang van 2015 te vervallen. Dit verklaart het verschil tussen het budget voor 2015 en 2014 grotendeels.

Volwassenenonderwijs

Per 1 januari 2015 wordt de wetswijziging Educatie doorgevoerd. Dit betekent dat wij geen educatiebudget meer van het rijk ontvangen. Dit budget wordt uit het Participatiefonds gehaald en als specifieke uitkering overgeheveld naar de gemeente Groningen. Het totale educatiebudget wordt in nauwe samenwerking binnen de regio ingezet.

4.9 Programma Economische zaken

Portefeuillehouders: mevr. P.A. Lambeck, dhr. M. Verbeek en mevr. J.G. Vlietstra

Wat willen wij bereiken?

Wij willen vitale winkelgebieden en hebben nadrukkelijk aandacht voor de problematiek van het MKB en de positie van de winkelcentra Haren-Dorp en Oosterhaar. De gemeente waardeert en ondersteunt het initiatief van de gezamenlijke ondernemers in Haren, om te komen met visie en een plan voor het dorpshart in de toekomst. De gemeente ontwikkelt, samen met betrokken partijen, een integrale visie op het centrum van Haren. Hier hoort de ontwikkeling van het Haderaplein bij. Onderdeel van de integrale visie is ook de verkeersafwikkeling en het parkeerbeleid. Gezamenlijk uitgangspunt is een levendig gastvrij centrum, waar het goed werken en vertoeven is en waar de economische en de sociale functie optimaal in balans zijn. Onderzocht zal worden of invoeren van gratis parkeren (blauwe zone) mogelijk is. De gemeente zal zich inspannen de ondernemers te 'ontzorgen' door het instellen van een ondernemersloket als vast aanspreekpunt en door het zoveel mogelijk 'ont'regelen en zal het mogelijk te maken dat (winkel)panden eenvoudiger een andere bestemming kunnen krijgen.

Wij willen ons vastgoed op een duurzame, efficiënte wijze inzetten ten behoeve van de inwoners van Haren in het algemeen en de gebruikers van onze gebouwen in het bijzonder. Dit geldt ook voor de verspreide eigendommen. Het gaat hierbij met name om de in ons bezit zijnde gronden.

Schades aan gemeentelijke eigendommen willen wij zoveel mogelijk voorkomen. Dat geldt ook voor schade die door de gemeente wordt veroorzaakt. Niet alles is echter vooraf te plannen: de schades van bijvoorbeeld een herfststorm zijn niet vooraf in te calculeren.

De focus qua duurzaamheid ligt op de gemeentelijke organisatie. Dat wil zeggen dat wij gericht acties nemen om de gemeentelijke organisatie een voorbeeld te laten zijn voor de inwoners van de gemeente Haren. Een belangrijke doelstelling is om in 2015 als gemeentelijke organisatie klimaatneutraal te zijn. De haalbaarheid van de tweede duurzaamheidsdoelstelling om de CO₂-uitstoot van de hele gemeente in 2030 met 25% te reduceren staat onder druk. Deze doelstelling zal in 2015 herijkt moeten worden.

Doelstellingen

Drank- en horecawet: ervoor zorgen dat ieder horecabedrijf beschikt over een correcte vergunning.

Evenementen: er op toezien dat evenementen veilig en goed verlopen en deze stimuleren. Op deze wijze willen wij het ondernemersklimaat in het centrum van Haren verder stimuleren.

Wij willen wekelijks een aantrekkelijke markt met een divers aanbod.

Wij willen inzichtelijk maken wat onze kosten zijn van het herstellen van schades door vernielingen aan openbare zaken (verhaalschades) en vergoedingen voor bij of aan derden aangerichte schades (aansprakelijkheidsschades). Wij willen een efficiënt en doelmatig beheer van vastgoed en andere gemeentelijke eigendommen, waarbij invulling wordt gegeven aan de opdracht om een aantal eigendommen af te stoten. Wij willen op duurzaamheidsgebied een voorbeeld zijn voor onze inwoners.

Wij willen in 2015 klimaatneutraal zijn als gemeente, wij streven naar een verdere reductie van CO₂-uitstoot.

Ontwikkelingen

Het aantal aansprakelijkheidsschades dat wij ontvangen vertoont al jaren een stijgende trend. Het uit te keren bedrag volgt deze trend niet. Burgers en bedrijven dienen wel eerder een claim in waardoor de inzet om deze af te handelen toeneemt.

De vastgoedmarkt zal naar verwachting in 2015 stabiliseren, maar blijft vooralsnog zorgelijk. Daarnaast zijn er ontwikkelingen binnen het onderwijs waardoor er onderwijsgebouwen vrijvallen. Voor deze panden moeten kaders vastgesteld worden op korte termijn voor het (tijdelijke) beheer en op langere termijn voor de toekomst van de panden.

Met de ondernemers zal, via Ondernemend Haren, worden gewerkt aan de doorontwikkeling van het bestaande ondernemersfonds, dat mede kan worden ingezet ter ondersteuning van de te vormen centrumvisie.

Op het gebied van duurzaamheid worden in het kader van de koepeldeal tussen de provincie en de Vereniging Groninger Gemeenten veel initiatieven ontplooid. Door deze samenwerking en de bijbehorende inspanningsverlichting zal de gemeente Haren ook zijn bijdrage leveren aan deze initiatieven.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Doelstelling

- Verder uitwerking van de centrumvisie
- Markt kostendekkend;
- Een gunstig klimaat voor ondernemers in het Centrum van Haren;
- Behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen
- Het beheren van de gebouwen conform vastgestelde conditie 3 (ongeveer rapportcijfer 6).

Activiteiten

De gemeente streeft naar een levendig centrum. Ondernemend Haren is een belangrijke partner om dit te realiseren. Ondernemend Haren ontvangt een jaarlijkse subsidie om de huiskamer van Haren te verlevendigen en het ondernemersklimaat te versterken. Ondernemend Haren zal hiertoe activiteiten initiëren, organiseren of faciliteren om zo te komen tot een levendig centrum en een gunstig ondernemersklimaat. Natuurlijk hoort ook een markt bij een aantrekkelijk centrum.

Zoals ieder jaar willen wij de schades en de kosten voor de verzekeringen zo laag mogelijk houden. Dit betekent dat er ook dit jaar weer kritisch wordt gekeken naar de premies van de verzekeringen.

Inwoners en bedrijven kunnen de gemeente aansprakelijk stellen voor door hen geleden schade. Eenvoudige schades worden door ons binnen 4 weken afgehandeld. Ingewikkelde schades, zoals bijvoorbeeld letselschades, worden overgenomen en afgehandeld door onze verzekeraar.

Schades die door burgers en bedrijven aan eigendommen van de gemeente worden veroorzaakt worden, daar waar bekend, verhaald op de daders of veroorzakers. Deze worden, als het schadebedrag groter is dan het eigen risico, ook gemeld bij de verzekeraar.

In 2013 heeft u besloten om het gemeentelijke vastgoed te categoriseren. Hieruit is een drietal categorieën ontstaan: behouden, afstoten of nader onderzoek noodzakelijk. In 2014 is gewerkt aan de uitvoering van uw keuzes, en in 2015 gaan wij verder op de ingezette koers. Hierbij richten wij ons vooral op de panden die in de categorie afstoten vallen. Wij hebben gekozen om in fases de panden op de markt te zetten om enerzijds de werkzaamheden behapbaar te houden en anderzijds om niet onze eigen concurrent in de markt te worden. Dit heeft inmiddels geresulteerd in de verkoop van een tweetal objecten. Voor een aantal panden willen wij een kosten- baten analyse maken om te onderzoeken of afstoten op middellange termijn de beste oplossing is. De kostendekkendheid verhogen kan in sommige gevallen aantrekkelijker zijn dan de boekwaarde afschrijven bij verkoop. Bij een aantrekkende vastgoedmarkt kan een pand dan alsnog afgestoten worden.

Binnen de categorisering van het vastgoed is ook een aantal gebouwen benoemd dat nader onderzoek vraagt. In 2015 willen wij een groep gebouwen benoemen waarvan wij een integrale afweging zullen maken of behoud bijvoorbeeld kan bijdragen aan doelstellingen op een ander beleidsterrein en verkoop dus niet slim zou zijn. Hierbij zullen ook recent vrijgekomen panden worden betrokken. In ieder geval zal hiermee een vervolg gegeven worden aan het eerste onderzoek naar de toekomst van 't Clockhuys en zal aanvullend onderzoek plaatsvinden, waarin ook de toekomst van 't Nije Cruys wordt meegenomen.

Jaarlijks wordt de onderhoudstoestand van de gebouwen geïnspecteerd. De resultaten hiervan worden verwerkt in de meerjarenonderhoud planning (MJOP). Eens in de vier jaar worden de gevolgen van de mutaties in het MJOP geëvalueerd in relatie tot de dotatie voor de Voorziening Onderhoud Gebouwen waaruit de werkzaamheden bekostigd worden. Afgelopen twee jaren is de werkwijze volgens de conditiesystematiek ingevoerd voor het groot onderhoud. De komende jaren willen wij dit waar mogelijk ook toepassen voor het jaarlijks onderhoud.

In 2015 zal conform het MJOP minimaal onderhoud aan de gemeentewerf plaatsvinden. Daarnaast wordt de remconstructie van de molen vervangen en zal het reguliere schilderwerk meerjarig worden aanbesteed.

In 2014 is sporthal Scharlakenhof gerenoveerd, waardoor dit een goed moment is om na te denken over een structurele invulling van de beheerstaken. Voor 2015 staat het evalueren van het beheer op het programma. Wij willen werken met een efficiënte inzet van beheerders op het gebied van kantineverkoop, inroosting en schoonmaak. Momenteel wordt dit ingevuld met tijdelijke beheerders.

In 2015 zal het groot onderhoud van de binnensportaccommodaties verder uitgevoerd worden conform de Kadernota sport. In 2014 is gymzaal het Buut gerenoveerd en zijn de gymzalen de Meet, de Bam en de Groenenberg voorzien van een nieuwe sportvloer. Als volgende fase van het groot onderhoud zal de Meet in het voorjaar van 2015 worden voorzien van nieuw sanitair en compleet vernieuwde kleedkamers. Daarna zullen medio 2015 het bezoekers sanitair en de gangen van de Bam worden aangepakt. Als laatste zal het sanitair van gymzaal de Groenenberg een opknopbeurt krijgen.

Deze werkzaamheden zullen in overleg met de gebruikers plaatsvinden en doelstelling is om de overlast tot een minimum te beperken door de werkzaamheden hoofdzakelijk in de vakanties uit te voeren.

In overleg met de buitensportverenigingen loopt een traject om een ombuiging op de beheer- en onderhoudskosten van de buitensport te realiseren. Dit willen wij bereiken door de bestaande afspraken voor het beheer en onderhoud van de sportparken te evalueren en door meer zelfwerkzaamheid van de gebruikers af te gaan spreken. De gesprekken worden per sportpark gefaseerd gevoerd. In 2014 zijn de gesprekken met GHHC afgerond. Daarna zijn de gesprekken met vv Glimmen gestart. Als laatste staat sportpark de Koepel gepland.

In 2015 zal een bijdrage worden geleverd aan de planvorming voor nieuwbouw van de brandweerkazerne en het opstellen van het begraafplaatsenbeleid. Afhankelijk van deze uitkomsten zal begonnen worden met de uitvoering van de inrichting van de tweede grafheuvel van de Harenerhof. Daarnaast zal uitvoering gegeven worden aan de uitkomsten van het onderzoek naar een alternatieve manier van achteraf betalen in de parkeergarage.

Beleidsmatig wordt gewerkt aan een actualisatie van de verordening binnensport. In 2015 zullen de uitkomsten hiervan voor de verhuur van de gebouwen doorgevoerd worden. Daarnaast zullen de uitkomsten van het onderzoek naar de gevolgen van de wet markt en overheid voor alle verhuur van het vastgoed doorgevoerd moeten worden.

Komend jaar willen wij ons op het gebied van duurzaamheid blijven inzetten om als gemeentelijke organisatie een voorbeeld te zijn voor onze inwoners. Hierbij hoort het realiseren van onze doelstelling om als gemeentelijke organisatie in 2015 klimaat neutraal te zijn. Hiervoor moeten nog twee stappen worden gezet, namelijk het afnemen van groen gas en het wagenpark te laten rijden op alternatieve brandstof GTL ('gas to liquid'). Dit is aardgas omgezet in diesel. Als nieuwe stap willen wij in 2015 invoeren dat waar mogelijke ambtelijke adviezen aan het college verplicht worden voorzien van een duurzaamheidsparagraaf om de kansen op dit gebied zo veel mogelijk te benutten.

Als tweede doelstelling uit de nota klimaatbeleid heeft de gemeente Haren zich tot doel gesteld om in 2030, 25% reductie te behalen op onze gemeente brede CO2-uitstoot. Zoals wij tussentijds hebben laten weten bij de evaluatie van de voortgang, middels een raadsbericht begin 2014, is dit een doelstelling die binnen de huidige kaders lastig te behalen is. In 2015 willen wij een alternatief plan opstellen om duurzaamheid binnen de gemeente op de kaart te zetten. Wij willen minder initiëren en meer stimuleren. De afgelopen jaren is gebleken dat, om stappen te zetten binnen de duurzaamheid, het belangrijk is om dit samen te doen met partners als ondernemers, instellingen en de inwoners. Wij willen ons meer gaan richten op samenwerking met partijen waarmee wij duurzaamheid kunnen profileren, waarbij wij als voorbeeldfunctie naar deze partijen kunnen functioneren.

In 2016 is er een incidenteel bedrag van € 100.000 gereserveerd voor duurzaamheidsmaatregelen. Dit komt voort uit een aangenomen motie uit 2013 (motie duurzaamheid) waarbij het college wordt opgedragen energiebesparende maatregelen te stimuleren in de gemeente Haren, bij voorkeur in het gebied DHE. In 2015 willen wij een plan uitwerken om deze gelden in te zetten.

De Vereniging Groninger Gemeenten heeft een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de provincie om gezamenlijk te gaan werken aan duurzaamheidsmaatregelen. Deze regeling heet de 'Koepeldeal'. Inmiddels zijn conform deze afspraken door de provincie een aantal platformen opgestart waarin de gemeenten en provincie gezamenlijk werken aan initiatieven. Eerste resultaat hiervan is het werken aan een centraal kenniscentrum waar de inwoners uit de provincie terecht kunnen voor informatie over duurzaamheidsmaatregelen aan hun woningen. Wij willen in 2015 actief blijven deelnemen aan deze samenwerking.

Relevant beleidskader

- Klimaatnota
- Inkoopbeleid
- Duurzaamheidscriteria van AgentschapNL
- Marktverordening
- Wet markt en overheid

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Verschil 2015/2014
041 Dienstverlening Europese Dienstenrichtlijn	71.686	78.796	71.420	-8.112	63.309	-15.487
044 Schades	147.716	28.890	28.890	0	28.890	0
082 Markten/Standplaatsen	19.242	5.390	33.483	-17.906	15.576	10.186
083 Economische Zaken	36.322	36.000	30.000	0	30.000	-6.000
100 Vastgoedbeheer	2.028.993	1.943.037	2.979.512	-697.216	2.282.297	339.260
240 Duurzame ontwikkelingen	41.958	16.480	88.375	-31.500	56.875	40.395
285 Verspreide Eigendommen	-420.037	-465.692	85.993	-551.328	-465.335	357
Programma Economische zaken	1.925.880	1.642.901	3.317.674	-1.306.062	2.011.612	368.711

Toelichting verschillen

Dienstverlening Europese Dienstenrichtlijn

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

Markten

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving en toerekening van fictieve BTW. Voor nadere specificatie en toelichting op de lasten en baten van de markten verwijzen wij ook naar de bijlage Kostenonderbouwing Overige Leges (marktgeden).

Vastgoedbeheer

Het verschil is ontstaan door een mutatie in de kapitaallasten van € 80.000 (nadeel), een technisch administratieve urenmutatie van € 134.980 (nadeel). Daarnaast is er in 2014 incidenteel € 9.200 (voordeel) bijgeraamd als voorbereidingskosten voor de ijsbaan en € 20.500 (voordeel) bijgeraamd als gevolg van het niet realiseren van de ombuigingen sport in 2014.

Duurzame ontwikkelingen

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving.

4.10 Programma Werk en Inkomen

Portefeuillehouder: dhr. M. Verbeek

Wat willen wij bereiken?

Wij streven ernaar dat alle inwoners volwaardig kunnen meedoen aan onze samenleving. Daarbij richten wij ons vooral op de mogelijkheden die mensen hebben. Een eerste voorwaarde om volledig mee te kunnen doen, is zelfredzaamheid. Mensen moeten in staat zijn om mee te doen. Die zelfredzaamheid kan worden aangetast door financiële problemen, sociale en psychische belemmeringen en lichamelijke beperkingen maar ook een gebrek aan participatie vanwege het ontbreken van (betaald) werk. Om deze participatie te bewerkstelligen willen wij de mogelijkheden en capaciteiten van burgers optimaal benutten. Zelfredzaam zijn is één; zelf verantwoordelijkheid nemen en de kansen die geboden worden daadwerkelijk pakken, is twee. Mensen moeten uiteindelijk zelf ervoor kiezen om het maximale uit zichzelf te halen. Onze voorzieningen moeten die keus stimuleren en niet ontmoedigen. Geven zonder tegenprestatie te vragen leidt tot passiviteit en afhankelijkheid. Er wordt daarom van iedereen die hiertoe in staat is een tegenprestatie gevraagd. Onze voorzieningen moeten een appèl doen op mensen om ook zelf hun best te doen. Hulp aan kwetsbare inwoners heeft dan ook twee kanten: ondersteuning bij het behoud en zo mogelijk herstel van het zelfredzame vermogen en het stimuleren en inzetten van hun eigen kracht. Ook inwoners die niet kwetsbaar zijn, nemen niet altijd optimaal deel aan de samenleving. Dat is jammer omdat de samenleving hen wel dringend nodig heeft. Vandaar dat wij deze inwoners ook aansporen om maatschappelijk actiever te worden via bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

Doelstellingen

Wij willen alle inwoners van onze gemeente de mogelijkheid bieden te participeren in de samenleving. Wij richten ons daarbij vooral op het benutten van kansen die aanwezig zijn.

Cliëntenbestand

Door de onveranderde economische situatie is het bestand vanaf 2010 gegroeid. Halverwege 2014 is het bestand gegroeid naar ongeveer 250 uitkeringsgerechtigden. Dit wordt vooral veroorzaakt door een hoge instroom vanwege de economische omstandigheden. De uitstroom is ook hoog, maar blijft achter bij de instroom.

Gelet op de beperkte invloed op de instroom van klanten is een dalend klantenaantal niet altijd haalbaar. De ambitie kan wel, net als in de afgelopen jaren, liggen op een sterke uitstroom. Wij hebben te maken met een aantal onzekere factoren als de economische ontwikkeling en de steeds verder doorgevoerde bezuinigingen. Door de bezuinigingen van het kabinet, op bijvoorbeeld het participatiebudget (voor re-integratie) zullen de mogelijkheden om cliënten te ondersteunen steeds verder afnemen en dat zal gevolgen hebben voor de re-integratie-/uitstroombmogelijkheden. Hierbij speelt ook een rol dat er meer inwoners in de bijstand terecht zullen komen die eerder een beroep konden doen op Wajong (jonggehandicapten) of Wsw (Wet sociale werkvoorziening). Gemiddeld genomen is dit een groep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Ontwikkelingen

Participatiewet

Met ingang van 1 januari 2015 treedt de nieuwe Participatiewet in werking. Deze komt in de plaats van de huidige Wet werk en bijstand (Wwb), de Wsw (Sociale werkvoorziening) en de Wajong (voor jonggehandicapten). Doelstelling is het creëren van meer eenduidigheid en verantwoordelijkheid in regelingen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Daarnaast wordt in de Participatiewet de wet Wwb Maatregelen opgenomen en heeft de hervorming Kindregelingen effect op de Participatiewet.

Binnen de Participatiewet werken gemeenten samen in een regionaal werkbedrijf. Belangrijke taak van dit werkbedrijf is de plaatsing van de doelgroep op zogenaamde garantiebanen. De doelgroep bestaat uit zittend bestand Wajong en mensen op de wachtlijst Wsw die voortaan onder de Participatiewet vallen. Het gaat om landelijk 125.000 garantiebanen die in de overheidssector (25.000) en het bedrijfsleven (100.000) moeten worden gerealiseerd. Mocht de doelstelling niet gehaald worden, dan wordt mogelijk een quotum wet ingevoerd, die bedrijven verplicht om een bepaald percentage van de doelgroep in dienst te nemen. Daarnaast voorziet de Participatiewet in het instrument loonkostensubsidie. Ook dit instrument kan worden ingezet ten behoeve van belanghebbenden die niet in staat zijn volledig het minimumloon te verdienen.

De economische crisis speelt ons nog steeds parten. Het aantal inwoners van onze gemeente met een WWB-uitkering is de afgelopen jaren blijven stijgen en deze trend zal ook in 2015 doorzetten. Het aantal inwoners dat gebruik maakt van de diensten van de kredietbank, blijft waarschijnlijk onverminderd hoog. Door de vergrijzing, de economische crisis en door de bezuinigingen van het Rijk zal het beroep op gemeentelijke voorzieningen toenemen. Daar staat tegenover dat de financiële ruimte van de gemeente zal afnemen. Integratie met de andere beleidsvelden in het sociale domein zal een belangrijk speerpunt blijven. In dit verband speelt ook de vorming van een sociaal deelfonds waarin ontschotting plaats zal vinden van het Participatiebudget, het (nieuwe) Wmo budget en de jeugdbudgetten. Het inkomensdeel voor het verstrekken van uitkeringen blijft vooralsnog buiten het sociaal deelfonds.

In het kader van de Participatiewet geldt dat de eigen kracht van inwoners optimaal aangesproken wordt. Allen die gebruik maken van de Participatiewet, worden gestimuleerd deel te nemen aan de samenleving door middel van werk: van (aangepast) regulier werk tot vrijwilligerswerk. Van iedereen die daartoe in staat is - de beoordeling is aan de professionals - wordt, in redelijkheid, een tegenprestatie verwacht. Daar waar mogelijkheden zijn om met opleiding of omscholing doorgeleiding naar het reguliere arbeidsproces te bewerkstelligen, kan de gemeente dit, ook financieel, ondersteunen. Samen met lokale ondernemers wordt gekeken naar de mogelijkheden om mensen met een beperking of een flinke afstand van de arbeidsmarkt een zinvolle werkomgeving te bieden. Van ondernemers wordt een financiële bijdrage gevraagd die passend is bij de geleverde arbeidsprestatie.

Hervorming kindregelingen

Als gevolg van de hervorming kindregelingen verdwijnt in 2015 de toeslag van 20% voor alleenstaande ouders in de Participatiewet, de IOAW en IOAZ. Deze wordt voor alleenstaande ouders gedeeltelijk opgevangen door fiscale maatregelen. Ook de andere bestaande toeslagen verdwijnen en zullen met ingang van 2015 worden vervangen door nieuwe wettelijke bijstandsnormen en aanvullend gemeentelijk beleid.

Wet maatregelen

De Wet maatregelen Wwb beoogt een aanscherping van de maatregelen rond het niet nakomen van verplichtingen in het kader van de Participatiewet. Het begrip passende arbeid wordt ingevoerd, agressie jegens ambtenaren strenger bestraft en er komt meer geld voor armoedebestrijding en bijzondere bijstand. Ook wordt de kostendelersnorm ingevoerd, wordt er meer nadruk gelegd op de te verrichten tegenprestatie en komt er een verhuisplicht voor het accepteren van passende arbeid. De Wet maatregelen gaat in op 1 januari 2015 en wordt dan opgenomen in de nieuwe Participatiewet.

Taakstelling statushouders

De taakstelling ten aanzien van statushouders loopt in de pas en de ambitie is om in 2015 ook de taakstelling zoals opgelegd te realiseren.

Armoedebeleid

Wij zijn bezig om het armoedebeleid in Haren opnieuw vorm te geven. In 2014 is de aansluiting al gezocht bij het Jeugdsportfonds en Stichting Leergeld. Op deze wijze wordt ook in tijden van bezuinigingen een sociaal voorzieningenpakket voor onze inwoners in stand gehouden. Wij zetten in op behoud van de bestaande mogelijkheden van kwijtschelding en participatiefonds. Verder willen wij meer inzicht verwerven in de armoede- en schuldenproblematiek in Haren. Niet alleen onder uitkeringsgerechtigden, maar ook onder werkenden en ouderen. Dit vanuit het oogpunt dat armoede- en schuldenproblematiek in veel gevallen leidt tot een vorm van sociale uitsluiting. Ondermeer wordt onderzocht hoeveel mensen gebruik maken van de voedselbank en/of de kledingbank en de effecten van stapeling van lastenverzwaring. Wij zullen de bevindingen aan u voorleggen en een voorstel doen om een bijdrage te leveren aan de bestrijding van armoede, voor zover daar binnen de wettelijke kaders en regelingen ruimte voor is.

In 2015 zal waar mogelijk een verdere herstructurering van het armoede beleid worden vormgegeven. Dit geldt zowel voor het eigen beleid als voor aansluiting bij initiatieven zoals stichting leergeld.

Sociale werkvoorziening (Wsw)

Met ingang van 1 januari 2015 wordt de Gemeenschappelijke Regeling van het Bedrijf voor Werk en Re-integratie (BWR) opgeheven. De financiële verhoudingen veranderen hierdoor. De gemeente Haren zal een inkooprelatie aangaan met de nieuwe SW-organisatie van Hoogezand-Sappemeer en Slochteren en Iedersz in Groningen en er komt een grotere rol voor de gemeente zelf in het plaatsen van de doelgroep. Daarnaast spelen de kortingen als gevolg van landelijke bezuinigingen op de Wet Sociale Werkvoorziening. De rijkskortingen op de subsidie spelen hierbij een belangrijke rol. De WSW doelgroep zal vanaf 2015 onder de doelgroep van de nieuwe Participatiewet vallen. Er blijft op termijn een voorziening voor beschermt werk voor 30.000 personen landelijk, waar nu ongeveer 100.000 personen in de Wsw zitten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Doelstelling

1. In het kader van de Participatiewet geldt dat de eigen kracht van inwoners optimaal gestimuleerd wordt. Allen die gebruik maken van de Participatiewet, worden gestimuleerd deel te nemen aan de samenleving door middel van werk: van (aangepast) regulier werk tot vrijwilligerswerk. De gemeente Haren wil ten aanzien van de uitstroom in de top 3 van Groninger gemeenten blijven staan.

2. De huidige trend van een toenemend aantal mensen met problematische schulden om te buigen in de periode 2013-2017. Op grond van de nieuwe wet Schuldhulpverlening zijn nadere afspraken gemaakt met de kredietbank. De integrale schuldhulpverlening is gericht op het realiseren van een samenhangend hulpaanbod van preventie tot en met zorg voor uitvallers, met als doel zowel financiële problemen als de oorzaken ervan op te lossen.
3. Het percentage inwoners dat vrijwilligerswerk verricht zal verder toenemen. Het vrijwilligerswerk zal daarbij verdere verbinding met de WWB krijgen. Het beleid is gericht op het stimuleren van werklozen tot vrijwilligerswerk en werken met behoud van uitkering en zo mogelijk gericht op doorstroom naar regulier werk. Van iedereen die daartoe in staat is wordt een tegenprestatie verwacht.

Activiteiten

- Integraal werken binnen sociaal domein. Hierdoor koppelingen aanbrengen tussen WMO en bijstandsverlening. Dit levert mogelijkheden op ten aanzien van mantelzorg, vrijwilligerswerk, versterking kwetsbare groepen en betere afspraken met het werkveld.
- Netwerkbeheer met bedrijfsleven door accountmanagers team werk ten behoeve van binnenhalen vacatures.
- Werkervaringsplekken realiseren.
- Scholingsplaatsen afspreken.
- 'Social return on investment' nader vormgeven.
- Vrijwilligersplekken in overleg met werkveld realiseren.
- Prestatie afspraken worden verder vastgelegd met Kredietbank. Hierbij inzetten op vroege signalering van bijvoorbeeld betalingsachterstanden.

Cliëntenbestand

Vermindering van het cliëntenbestand wordt bemoeilijkt door de afname van het beschikbare participatiebudget en de economische omstandigheden.

Bij het verminderen van het cliëntenbestand is het niet alleen belangrijk ons te richten op de uitstroom maar ook op de instroom. Daar waar geen recht bestaat op een uitkering, kennen wij geen uitkering toe. Dit betekent niet dat wij meer gaan controleren, maar wel slimmer, bijvoorbeeld door in de controles ook aan te sluiten bij bevindingen van de accountantscontroles. De procedures rond de aanvraag en controle tijdens de periode van uitkering leggen wij vast in een handhavings- en controleplan. In het najaar van 2013 zijn diverse wijzigingen in wet- en regelgeving vertaald in nieuwe verordeningen. Hiermee zal het totale pakket aan kaders weer op orde zijn en kan er daar waar nodig worden opgetreden.

Relevant beleidskader

- Participatiewet
- IOAW (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers)
- IOAZ (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze zelfstandigen)
- Bbz (Besluit bijstandverlening zelfstandigen)
- Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Verschil 2015/2014
190 Bijstandsverlening	479.580	222.617	2.677.632	-2.389.415	288.217	65.600
191 Minima-Beleid	178.380	161.668	171.068	0	171.068	9.400
196 loaw/loaz	116.660	189.900	109.500	0	109.500	-80.400
197 Werkloosheids- en Werkgelegenheidsprojecten	340.583	272.360	1.691.016	0	1.691.016	1.418.656
ProgrammaWerk en Inkomen	1.115.203	846.545	4.649.216	-2.389.415	2.259.801	1.413.256

Toelichting verschillen

Bijstandsverlening

Het verschil is ontstaan door een technisch administratieve urenmutatie van € 14.400 (voordeel) en € 80.000 (nadeel) als gevolg van het verdelen van de budgetten die de gemeente heeft ontvangen voor bijstandsverlening in 2014. De baten voor de bijstandsverlening, loaw en loaz worden allen begroot op product 190 bijstandsverlening. De extra baten van € 80.000 op product 190 bijstandsverlening vallen weg tegen de extra lasten van € 80.000 op product 196 loaw/loaz.

Minima-Beleid

Het verschil is ontstaan door een technisch administratieve urenmutatie van € 1.600 (nadeel) en de extra middelen (€ 11.000 voordeel) die het rijk beschikbaar heeft gesteld voor het minimabeleid en de schuldhulpverlening. In 2014 heeft de gemeente Haren € 38.000 aan extra middelen ontvangen en in 2015 (en verder) zijn deze extra middelen € 49.000.

loaw/loaz

Het verschil is ontstaan door een technisch administratieve urenmutatie van € 400 (voordeel) en € 80.000 (voordeel) voor de verlening van loaw en loaz uitkeringen (zie ook product 190 bijstandsverlening).

Werkloosheids-en werkgelegenheidsprojecten

Als gevolg van het invoeren van de nieuwe Participatiewet in 2015 zijn de doeluitkeringen voor de uitvoering van de sociale werkvoorziening (WSW) en het participatiebudget komen te vervallen. Deze doeluitkeringen worden in 2015 als participatiebudget via het gemeentefonds (middels de integratie-uitkering sociaal domein) aan de gemeente verstrekt. Deze inkomsten worden, in tegenstelling tot de doeluitkeringen, op programma College en Middelen verantwoord. Op product 197 ontstaat hierdoor een verschil van € 1.447.776 (nadeel). Daarnaast is het verschil ontstaan door een technisch administratieve urenmutatie van € 20.880 (nadeel) en een incidentele bijraming in 2014 van € 50.000 (voordeel) in verband met de bijdrage van de gemeente Haren aan het exploitatieresultaat van de GR BWR.

4.11 Programma Cultuur

Portefeuillehouder: mevr. P.A. Lambeck

Wat willen wij bereiken?

Educatie en participatie met betrekking tot kunst en cultuur zijn van belang voor het welbevinden van onze inwoners. Wij streven naar een efficiënte culturele infrastructuur die past bij 'de maat van Haren'. Onze rol is daarbij vooral faciliterend. Wij leggen bij ons beleid de nadruk op de doelgroep jeugd. Dit zien wij terug bij de inhoudelijke afspraken die wij maken met onze gesubsidieerde instellingen, de bibliotheek en 't Clockhuys-CKC.

Doelstellingen

Wij streven naar 'meer aanbod voor minder budget'. Om dat te bereiken is samenwerking, afstemming, informatievoorziening en het faciliteren van activiteiten van groot belang. Wij streven naar aanvaardbare tarieven en willen met ons subsidiebeleid eigen initiatief van inwoners stimuleren. Wij geven alle vrijheid aan het particulier initiatief en beperken daarbij onze eigen rol als gemeente.

Ontwikkelingen

In oktober 2013 is de Speerpuntennotitie lokaal cultuurbeleid 2013-2016 aan de gemeenteraad voorgelegd. Hierin worden de beleidsvoornemens voor de komende jaren beschreven. Wij voorzien dat het voorzieningenniveau onder invloed van een terugtrekkende overheid en minder financiële middelen niet te handhaven is. Wij verleggen als gemeente de klemtoon de komende jaren van initiërend naar faciliterend en leggen meer verantwoordelijkheid neer bij het culturele veld. Deze lijn zetten wij in 2015 voort.

Monumenten

De gemeente draagt zorg voor de uitvoering van de Wet archeologische monumentenzorg en de Monumentenwet. In het monumentenregister van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed staan 115 rijksmonumenten uit de gemeente Haren. Inclusief losse objecten zijn dit er 134, waarvan één archeologisch rijksmonument (het Hunebed bij Noordlaren). Het totaal aantal gemeentelijke monumenten is 86 (inclusief één gemeentelijk archeologisch monument). Daarnaast kent de gemeente Haren een van rijkswege beschermd dorpsgezicht. In 2012 is de Nota archeologiebeleid vastgesteld en is een Erfgoedverordening vastgesteld.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Activiteiten

Kunst & Cultuur

De prestatieafspraken met de Culturele Raad Haren (CRH), de bibliotheek en Haren FM voor 2014 tot en met 2017 hebben wij vastgelegd in meerjarenovereenkomsten 2014-2017. De bezuiniging bibliotheek 2014-2016 zal in overleg met ons worden ingevuld door inkrimping van personeel en efficiëncymaatregelen, in combinatie met inzet van vrijwilligers voor frontoffice taken.

De CRH organiseert en ondersteunt kleinschalige, lokale activiteiten, samenwerking met het onderwijs en andere culturele spelers en activiteiten voor mensen met een beperking.

Tevens levert de CRH een bijdrage aan het in stand houden van de Dickensroom en de website De Agenda van Haren. Het budget van de CRH laten wij vooralsnog ongemoeid. De samenwerking van de culturele sector met welzijnsgerelateerde activiteiten wordt uitgebouwd.

Ontwikkelingssamenwerking

De Stichting Haren-Kirambo heeft aangegeven haar werkzaamheden te willen beëindigen. Wij gaan met de stichting in overleg over alternatieve mogelijkheden. Lokale initiatieven op het gebied van ontwikkelingssamenwerking kunnen een beroep doen op de Regeling Verdubbelingsacties Ontwikkelingssamenwerking.

't Clockhuys

't Clockhuys-CKC is één van de grote spelers in het culturele veld in Haren en aanbieder van activiteiten op het gebied van muzikale en culturele vorming en cultuureducatie. Daarbij werkt 't Clockhuys-CKC nauw samen met de Culturele Raad Haren, ondernemend Haren en de bibliotheek. De maatschappelijk taak van 't Clockhuys-CKC als een gemeentelijk dienstverlenend en faciliterend centrum (naast eigen lessencursussen en workshops) is de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden. 't Clockhuys-CKC organiseert een breed scala aan culturele activiteiten en cursussen en vernieuwing en uitbreiding op het gebied van aanbod en doelgroepen om de kostendekkendheid op peil te houden. Een uitgebreid basispakket voor alle basisscholen is ontwikkeld en gaat meer vorm krijgen vanaf schooljaar 2014-2015.

In onze vastgoed portefeuille zit een aantal gebouwen waarvan wij een afweging willen maken of behoud kan bijdragen aan doelstellingen op een ander beleidsterrein. Dit betreft onder andere het Clockhuys. Bij deze afweging zullen wij ook recent vrijgekomen panden betrekken. In ieder geval zal hiermee een vervolg gegeven worden aan het eerste onderzoek naar de toekomst van 't Clockhuys. Ook zullen wij aanvullend onderzoek doen, waarin ook de toekomst van 't Nije Cruys wordt meegenomen.

Monumenten

- Advisering over vergunningaanvragen bij rijks- en gemeentelijke monumenten;
- Advisering bij het opstellen van stedenbouwkundige en bestemmingsplannen;
- Publieksgerichte activiteiten in de vorm van de open monumentendag;
- Cultuurhistorie planologisch verankeren in alle bestemmingsplannen;
- Het introduceren van een planologische bescherming van karakteristieke panden in het buitengebied.

Relevant beleidskader

- Speerpuntennotitie lokaal cultuurbeleid 2013-2017
- Nota archeologiebeleid
- Erfgoedverordening

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013	2014	2015	2015	2015	Vershil
	Realisatie	Begroting	Lasten	Baten	Saldo	2015/2014
144 Kunst & Cultuur	627.823	634.695	608.182	0	608.182	-26.513
146 Ontwikkelingssamenwerking	17.898	2.886	2.886	0	2.886	0
152 't Clockhuys	236.037	366.928	817.174	-598.462	218.712	-148.216
167 Monumenten	10.230	17.307	17.307	0	17.307	0
ProgrammaCultuur	891.988	1.021.816	1.445.549	-598.462	847.087	-174.729

Toelichting verschillen

Kunst & Cultuur

De kostenvermindering op Kunst en Cultuur wordt verklaard door de uitwerking van het besluit om in het kader van de ombuigingen het subsidie bedrag voor de bibliotheek jaarlijks te verminderen.

't Clockhuys

De daling van het begrote bedrag voor 't Clockhuys wordt veroorzaakt door een daling van de kapitaallasten. Die houdt verband met het stoppen van afschrijven op het gebouw in verband met het bereiken van de restwaarde van 25% van de aanschafwaarde. Dit is conform de financiële verordening.

4.12 Programma Sport en recreatie

Portefeuillehouders: mevr. P.A. Lambeck & mevr. M.J. Sloot

Wat willen wij bereiken?

- Behoud en zo mogelijk versterking van de recreatieve en toeristische sector in Haren, waarbij de primaire verantwoordelijkheid bij de recreatieve ondernemers zelf ligt.
- Het sportbeleid is vastgelegd in de Kadernota "Sport en Bewegen 2012-2015". Het doel van dit beleid is voorwaarden scheppen, zodat meer mensen gaan sporten en bewegen, jong en oud en op een manier die zij zelf het prettigst vinden.

Doelstellingen

- Een kwalitatieve en kwantitatieve goede infrastructuur voor sportaccommodatie- en sportorganisatie moet iedereen in staat stellen om mee te doen. Wij streven naar het behouden van een actief, hoogwaardig en breed verenigingsleven met daarnaast aandacht voor bewegen in de openbare ruimte.
- Het intensiveren van de samenwerking tussen sport, onderwijs, kinderopvang.
- Maximaal faciliteren en het wegnemen van onnodige (procedurele en juridische) belemmeringen voor behoud en ontwikkeling van recreatieve voorzieningen in Haren

Ontwikkelingen

Vanuit de gemeenten en de recreatieondernemers rondom het meer is er een wens het Zuidlaardermeer verder te ontwikkelen en "op de kaart" te zetten.

Er is sprake van een zekere regionalisering op het gebied van recreatie. Steeds meer wordt gezocht naar regionale samenwerking om samen de toeristische kracht van het Noorden te versterken.

Op het gebied van sport zijn geen specifieke ontwikkelingen maar wij blijven sport stimuleren en waar mogelijk faciliteren als bijdrage aan een gezonde samenleving.

De kwaliteit van onze binnensportaccommodaties was op bepaalde fronten verouderd. Wij gaan in 2015 door met het investeringsprogramma waarmee in 2014 diverse gymzalen zijn verbeterd.

Realisatie van een ijsbaan en een manege bij De Mikkelhoort is in 2014 niet gelukt. Vervolgactiviteiten, zoals onderzoek naar de haalbaarheid van alternatieve locaties, zijn afhankelijk van nieuwe besluitvorming door de raad.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Beleidsontwikkelingen met betrekking tot het Zuidlaardermeer blijven volgen maar wij zullen geen actieve rol spelen.

Binnen het daarvoor beschikbare rijksbudget zorgen voor een verlenging van de activiteiten van de sportcoaches, waardoor de samenwerking tussen sport, onderwijs en kinderopvang verder kan worden geïntensiveerd. De "overcapaciteit" van de vakleerkrachten zal hierbij worden betrokken.

Het aantal door de gemeente in te richten openbare speelplaatsen willen wij terugbrengen naar ongeveer 13 speelplaatsen en bij de inrichting de doelgroep van 6- tot 13-jarigen als uitgangspunt nemen.

Er is een uitvoeringsplan opgesteld om binnensportaccommodaties op te knappen. Uitvoering van dit plan zal in 2015 en volgende jaren plaatsvinden.

In overleg met de sportverenigingen wordt gekeken hoe zij een actievere rol in beheer in onderhoud van velden en accommodaties kunnen krijgen. Om daarmee een bezuinigingstaakstelling te realiseren, zonder dat de financiële druk op de verenigingen wordt vergroot.

Afhankelijk van besluitvorming van de raad in 2014 eventuele plannen voor een nieuwe locatie voor een ijsbaan en voor een manage voor De Blauwe Ruiters faciliteren.

Voldoende faciliteiten en financiële middelen creëren binnen het daarvoor beschikbare budget, zodat de sportcoaches hun werk kunnen doen.

Relevant beleidskader

- Nota Toerisme en recreatie
- Gemeenschappelijke regeling Paterswoldsemeer en Zuidlaardermeer
- Intentieovereenkomst gemeente Haren en Stichting Exploitatie Zwemcomplex Scharlakenhof
- Kadernota Sport en bewegen 2012-2015 “Leven in beweging”

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A 2013 Realisatie	B 2014 Begroting	C 2015 Lasten	D 2015 Baten	E = C + D 2015 Saldo	E - B Verschil 2015/2014
145 Sport	249.652	293.287	307.998	-26.500	281.498	-11.789
178 Openluchtrecreatie en Toerisme	166.218	137.253	136.588	0	136.588	-665
ProgrammaSport en recreatie	415.870	430.540	444.586	-26.500	418.086	-12.454

Toelichting verschillen

Sport

Het verschil wordt met name veroorzaakt door de bijraming van de bijdrage aan het Scharlakenhof van ruim € 6.000.

4.13 Programma Welzijn en Zorg

Portefeuillehouder: dhr. M. Verbeek

Wat willen wij bereiken?

In het beleidsplan Wet Maatschappelijke Ondersteuning en Lokaal Gezondheidsbeleid (Wmo/LGB) 2013-2016 hebben wij de volgende maatschappelijke effecten van ons welzijns- en zorgbeleid geformuleerd:

- Meer inwoners met een uitkering zijn aan het werk en/of actief als vrijwilliger;
- Meer jongeren voelen zich betrokken en dragen bij aan de samenleving;
- De jeugdoverlast neemt af;
- Er zijn meer initiatieven op het terrein van welzijn en zorg van (samenwerkende) private en publieke rechtspersonen;
- Inwoners met een ondersteuningsvraag worden adequaat geholpen, voor zover nodig via algemene of collectieve voorzieningen of, in het uiterste geval, individueel maatwerk;
- Inwoners met lichte of tijdelijke beperkingen zijn in toenemende mate in staat om zelf en/of met behulp van collectieve voorzieningen, zelfstandig deel te nemen aan de maatschappij;
- Meer inwoners doen in een later stadium een beroep op ondersteuning/zorg.

In het Effecten- en Resultatenboek zijn de maatschappelijke effecten uitgewerkt. De gesubsidieerde instellingen zijn óf trekker óf partner van deze maatschappelijke effecten. Zij hebben aangegeven welke activiteiten zij uitvoeren om het maatschappelijk effecten te realiseren. Wij hebben aangegeven hoe wij het resultaat, de bijdrage aan realisering van het effect, monitoren. In overleg is vervolgens het budget bepaald.

Één van de belangrijkste doelstellingen van de transformatie van het sociaal domein is het (weer) centraal stellen van de eigen kracht van mensen en de samenleving. Dit heeft onder andere tot gevolg dat er een verschuiving moet plaatsvinden van zware naar lichtere vormen van ondersteuning.

Doelstellingen

Missie: Sociaal en Actief.

Visie: Iedere inwoner van Haren kan deelnemen en bijdragen aan de Harense samenleving.

De maatschappelijke effecten dragen bij aan een sociale, actieve en betrokken samenleving waarin iedereen naar vermogen participeert.

Ontwikkelingen

Het Wmo/LGB beleid staat in het teken van de decentralisatie van rijks- en provincietaken naar de lokale overheid op het gebied van Jeugd, Wmo, Werk & Inkomen en Onderwijs; de transformatie van het Sociale Domein. Ons beleid voor de komende jaren is gericht op het ontwikkelen van het wijkteam, collectieve voorzieningen en individuele voorzieningen.

In 2015 wordt van alle betrokkenen een grote inzet gevraagd: wij verbouwen, terwijl de winkel open blijft.

Voor de hulp bij het huishouden wordt een korting op het budget voorzien van 25% in 2015. Dit vraagt om aanpassing van het beleid op dit onderdeel in 2014. De korting op huishoudelijke hulp zal lokaal moten worden gevonden bij de huishoudelijke hulp. Hierbij kan worden opgemerkt dat door bezuinigingen in de afgelopen jaren er al minder aan de huishoudelijke hulp wordt uitgegeven dan er binnen komt. Er is geanticipeerd op de korting die in 2015 door het rijk wordt doorgevoerd.

Vrijwilligers, mantelzorgers en vrijwillige thuishulpen dragen in hoge mate bij aan een betrokken samenleving. Samenwerking tussen informele en formele zorg/ondersteuning wordt steeds belangrijker. Wederkerigheid is een begrip dat in het kader van participatie, activering en welbevinden een grotere rol gaat spelen. In deze collegeperiode zullen wij samen met aanbieders, vrijwilligers en mantelzorgers beleid ontwikkelen ter ondersteuning van de betrokken burger.

In mei 2014 kwam het verzoek binnen van het Centraal Orgaan Asielzoekers (COA) om in Onnen een zogenaamde POL (Proces Opvang Locatie) voor maximaal 480 asielzoekers te kunnen vestigen. De camping Onnenstaete was volgens het COA zeer geschikt te maken voor de opvang van vluchtelingen. Er zijn verschillende gesprekken gevoerd met het COA over de inrichting van het terrein, het programma van eisen van een POL, de wijze van opvang van asielzoekers en de gevolgen van een POL voor de omgeving. U bent geïnformeerd en heeft ingestemd met het verzoek van het COA. Vanaf dat moment zijn door verschillende afdelingen van de gemeente allerlei voorbereidingen getroffen en activiteiten uitgevoerd om de POL te kunnen realiseren. Inmiddels hebben wij ingestemd met het verzoek van het COA om hier een Asielzoekerscentrum (AZC) te vestigen, voor in ieder geval voor de duur van 1 jaar met de mogelijkheid van verlenging van 2x 1 jaar (dus maximaal drie jaar). Gezien de langere verblijfsduur wordt nu ingezet op het realiseren van onderwijs (basis en voortgezet) voor de leerplichtige asielzoekerkinderen. De kosten voor de gemeente die de vestiging van de POL / AZC met zich meebrengt zijn momenteel nog niet volledig in beeld. Over het algemeen is die bekostiging voldoende, de gemeente legt onder normale omstandigheden financieel niet toe op hun inzet. Het COA heeft toegezegd dat eventuele extra gemaakte kosten (gespecificeerd) kunnen worden ingediend. Wij komen hier financieel gezien bij de Voorjaarsnota 2015 op terug.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Wij voeren de regie op het lokale welzijns-, gezondheids- en jeugdbeleid. Wij stellen, op basis van de geldende wetgeving en het collegeprogramma, het beleid voor een periode van 4 jaar vast. De uitwerking van het beleid is besproken met de betrokken partners en vastgelegd in het Effecten- en Resultatenboek Subsidies Welzijn, Zorg en Participatie 2013-2016. De te leveren prestaties en financiën zijn voor elke partner vastgelegd in een (meerjaren)beschikking (subsidie) dan wel een contract. Wij streven ernaar om een deel van het subsidie budget te flexibiliseren.

De toegangsfuncties van het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) en Bureau Jeugdzorg (BJZ) worden onderdeel van de centrale toegang van het wijkteam. Dit is in 2014 ingezet en wij werken hier in 2015 verder aan. Op deze manier vormt het wijkteam steeds meer de centrale toegang tot ondersteuning en zorg. Ook werken wij samen met de huisartsen. Het wijkteam vormt daarmee een belangrijke stap in de aanloop naar de decentralisaties in 2015.

Voor de individuele voorzieningen geldt dat het contract voor de huishoudelijke hulp afloopt op 1 juli 2015. Daar komt bij dat de budgetten voor de huishoudelijke hulp per 1 januari 2015 flink gekort worden. Dit zorgt voor een noodzaak om na te denken over een andere invulling van de huishoudelijke hulp als Wmo voorziening. Het huidige systeem is niet op lange termijn financieel houdbaar. Doordat er de afgelopen jaren al flink is bezuinigd op de huishoudelijke hulp is het niet onmiddellijk kritiek. Met Groningen en Hoogezand Sappemeer en Slochteren wordt gewerkt aan een nieuw systeem dat het huidige op 1 juli 2015 kan vervangen. De contracten voor de scootmobielen, rolstoelen trapliften etc. lopen nog door in 2015. Voor woningaanpassingen/woonvoorzieningen worden geen bijzondere ontwikkelingen verwacht. Het collectief vervoer heeft de afgelopen jaren te maken gehad met sterk stijgende kosten. In 2014 zijn hiervoor maatregelen getroffen die voor een groot deel in 2015 effect zullen hebben. Daarnaast zal onderzocht worden in hoeverre het Awbz vervoer dat in het kader van de decentralisaties overkomt naar de gemeente, hier aan bij kan dragen, bijvoorbeeld door een vergaande integratie van het doelgroepen en openbaar vervoer.

Onze opgave is om iedereen naar vermogen te betrekken bij de samenleving. Wij doen een beroep op de mogelijkheden van inwoners, wij realiseren goede informatievoorziening, wij versterken de bewustwording en ondersteunen - tijdelijk - initiatieven die gericht zijn op het versterken van de eigen mogelijkheden en participatie aan de maatschappij. Wij kiezen voor inzet op weerbaarheid, collectieve voorzieningen, signalering en zo licht mogelijke individuele ondersteuning.

Preventie leggen wij vooral neer bij de ketenpartners. Onze gemeentelijke regierol is gericht op de voorbereiding en transformatie in het kader van de decentralisaties, het aanjagen van initiatieven en het organiseren van de wettelijke verplichtingen.

Activiteiten

Bovenstaande prioritering leidt tot de volgende inzet voor 2015:

Lokaal vs regionaal/provinciaal

1. Inzet op de ontwikkeling van één sterke, lokale 0de en 1ste lijn(organisatie) alsmede de ambulante 2de lijn.
2. Samenwerking voor specialistische en intramurale zorg met gemeenten in regio/provincie Groningen omdat de jeugdzorg, maatschappelijke opvang en zorgkantoorregio in Gronings verband zijn gefinancierd en georganiseerd.

Sociaal cultureel vs opbouwwerk

1. Inzet op opbouwwerk, dat wil zeggen versterking van wijken en buurten. Afbouw subsidiëring sociaal culturele activiteiten. De organisatie en financiering van activiteiten voor inwoners met en zonder beperkingen laten wij over aan inwoners, clubs, verenigingen, aanbieders etc.

Individuele ondersteuning vs collectieve voorziening

1. Individuele ondersteuning alleen voor de meest kwetsbare, zelfstandige wonende inwoners, maximaal budget vaststellen voor de diverse vormen van ondersteuning.
2. Ondersteuning zoveel mogelijk als collectieve voorzieningen organiseren met maximale inzet van vrijwilligers. Collectieve voorzieningen zijn bijvoorbeeld personenalarmering, maaltijdvoorziening, openbaar vervoer, algemene opvoedondersteuning, huur hulpmiddelen, tuin- en klussendienst, was- en strijkservice, boodschappendienst, financiële administratie, formulierenbrigade etc.
3. Inwoners stimuleren een beroep op elkaar te doen, aanpak vraagverlegenheid.

Preventie vs handelen op vraag

1. Preventie krijgt een lagere prioriteit. Het initiatief voor gezond leven, geïnformeerd zijn en voorkomen van rampspoed ligt op de eerste plaats bij inwoners zelf.

“Ouderdom overkomt je niet”. Eventuele activiteiten in dit kader zullen wij per keer beschouwen.

2. Signalering is een verantwoordelijkheid van iedereen. Het wijkteam speelt hierin een centrale rol. Door bekendheid in de wijk en bij vrijwillige en professionele organisaties moeten signalen snel bij het wijkteam terecht komen. Inwoners, professionals, vrijwilligers, burens hebben een verantwoordelijkheid in het melden van zorg. Vooral nog zal het meldpunt Bezorgd actief blijven.
3. Met ingang van 2015 flexibiliseren wij de individuele 1^e lijns hulpverlening. Wij maken hierover afspraken met Torion, MEE en zelfstandig gevestigde hulpverleners.

Vraaggericht vs aanbodgericht

1. Het accent ligt op vraaggerichte ondersteuning en afbouw van doelgroepgerichte ondersteuning. Dit betekent dat algemene voorzieningen zoals het mantelzorgsteunpunt, steunpunt voor vluchtelingen, ouderensozen, ondersteuning van de jeugdsozen en algemene informatievoorziening zoals bijvoorbeeld door het loket en het CJG wordt gegeven, worden verzelfstandigd dan wel, gedurende een korte periode, projectmatig ondersteund. Hiermee willen wij meer flexibele inzet van middelen tot stand brengen.
2. Wij zetten maximaal in op financiering van individuele ondersteuning door middel van persoonlijke budgetten en niet op inkoop via aanbesteding. Wij zetten in op de relatie met de cliënt en de cliënt draagt zelf zorg voor de relatie met de aanbieder van zijn/haar keus. De budgetten worden berekend op basis van lokale en sobere ondersteuning, gecombineerd met inzet van eigen netwerk, informele hulp en collectieve voorzieningen.

Gemeentelijke regierol vs burgerinitiatieven en marktwerking

1. Wij kiezen voor gemeentelijke regie. Daar waar mogelijk faciliteren wij initiatieven van inwoners. Daar waar wij geen samenwerking kunnen afdwingen, investeren wij niet in het verleiden tot samenwerking en verbinding. Wij zetten in op het wijkteam, het versterken van de eigen kracht en zelfredzaamheid, collectieve voorzieningen en vroegsignalering. Het opbouwwerk wordt ingezet om voorzieningen voor ontmoeting en sociale cohesie te ondersteunen waarbij het doel is dit soort voorzieningen onder beheer van buurt of het dorp te brengen.

Relatiemanagement vs kostenbeheersing

1. Wij zetten maximaal in op kostenbeheersing en het voorkomen van overschrijding van de beschikbare budgetten voor Wmo, Jeugd en Participatie.
2. Wij zetten in op relatiemanagement ten behoeve van de coördinatie/afstemming van zorg en ondersteuning van individuele cliënten. Daarnaast is relatiemanagement essentieel voor efficiënte en effectieve signalering.

Participatie vs hulpverlening

1. Wij zetten in op maximale participatie naar vermogen en zien de cliënt meer en meer als burger.
2. Wij gaan met jeugd van 12 tot 18 in gesprek over de manier waarop wij de jongerencommunicatie inrichten.

Relevant beleidskader

- Kadernota Wmo januari 2012
- Beleidsplan Wmo/LGB maart 2013
- Wet Publieke Gezondheid
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning
- Wet op de Jeugdzorg
- Provinciaal Programmaplan decentralisatie jeugdzorg

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de baten en lasten opgenomen die aan het programma verbonden zijn.

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Verschil 2015/2014
142 Jeugd	576.476	470.358	463.209	-49	463.160	-7.198
143 Zorg	1.225.184	1.350.422	1.281.542	0	1.281.542	-68.880
148 Welzijn	197.772	118.470	120.870	0	120.870	2.400
209 Leefvoorzieningen Gehandicapten	623.664	547.900	545.500	0	545.500	-2.400
210 Woonvoorzieningen Gehandicapten	164.505	179.508	188.708	0	188.708	9.200
211 Huishoudelijke verzorging (WMO)	1.308.010	1.359.644	1.915.540	-573.376	1.342.164	-17.480
Programma Welzijn en Zorg	4.095.612	4.026.302	4.515.369	-573.425	3.941.944	-84.358

Toelichting verschillen

Zorg

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving van € 68.880 (voordeel) van het product Zorg 143 naar het programma Sociaal Domein 230.

Huishoudelijke verzorging

Het verschil wordt veroorzaakt door een technisch administratieve urenverschuiving van € 39.480 (voordeel) en een eenmalige bijdrage van € 22.000 (nadeel) die in 2014 vanuit het product huishoudelijke verzorging is gedaan ten behoeve van het invoeringsbudget van het Sociaal Domein.

4.14 Programma Sociaal Domein

Portefeuillehouder: dhr. M. Verbeek

Wat willen wij bereiken?

Op 1 januari 2016 is de gemeente Haren samen met betrokken burgers en (lokale) aanbieders in staat zorg en ondersteuning te realiseren conform de verplichtingen voortvloeiend uit de Jeugdwet, de Wmo 2015, de Participatie wet en een aantal nieuwe wettelijke maatregelen.

Doelstellingen

1. Zorg en ondersteuning is gegarandeerd voor inwoners die niet (meer) beschikken over voldoende eigen kracht, noch over een eigen netwerk of financiële middelen;
2. Inwoners, (lokale) instellingen en gemeente hebben nieuwe initiatieven ontwikkeld die aansluiten op de vraag van inwoners en die bijdragen aan het behoud en/of het bevorderen van de eigen regie en zelfredzaamheid;
3. Inwoners zijn in staat om – naar vermogen – te participeren in de samenleving;
4. De sociale rotonde is een begrip in Haren;
5. De financiële kaders zijn niet overschreden;
6. Het transitieproces is afgesloten en het transformatieproces van het sociale domein is ingezet.

Ontwikkelingen

De decentralisaties en de diverse kortingen op de budgetten voor Wmo, Participatie en Jeugd vormen een financieel risico. Door de late landelijke besluitvorming is informatie over cliënten en budgetten pas in het najaar van 2014 voor ons beschikbaar. Het overgangsrecht verplicht ons ondersteuning en jeugdhulp conform de lopende indicaties te continueren, in ieder geval in 2015. Landelijke afspraken hebben nog gevolgen voor de budgetten. Het maken van een betrouwbaar financieel overzicht voor 2015 is nog niet mogelijk. De middelen die wij ontvangen in het Gemeentefonds voor de nieuwe decentrale taken Wmo, Jeugd en Participatie worden ingezet voor de in- en uitvoering van deze nieuwe taken.

De transitie van het Sociale Domein moet in het eerste kwartaal van 2015 zijn afgerond. Dit betekent dat:

- Cliënten met een doorlopende indicatie voor de nieuwe taken Wmo en Jeugdwet geïnformeerd zijn, ook via hun eigen zorgaanbieder;
- Ondersteuning en zorg is ingekocht en nieuwe cliënten terecht kunnen bij het wijkteam;
- Cliënten wiens indicatie afloopt in 2015 bekend zijn;
- De wet- en regelgeving is vastgesteld;
- Het digitale berichtenverkeer, de financiën en de administratieve processen georganiseerd zijn.

De transformatie van het sociale domein is een langduriger proces. Uitgangspunten voor de transformatie zijn de kantelingsprincipes, ondersteuning zo dichtbij mogelijk, lokale samenwerking en vraaggericht handelen. Dit proces van kanteling vereist een cultuurverandering bij alle betrokkenen en zal enige jaren duren. Communicatie en flexibiliteit zijn voor alle partijen van wezenlijk belang. Re-integratie is al lokaal georganiseerd. Op termijn (2016/2017) is de invlechting van re-integratie in het wijkteam een optie.

Bedragen Sociaal Domein

Het bedrag dat wij in 2015 ontvangen ten behoeve van de uitvoering van de Jeugdwet bedraagt € 3.404.129. Voor de uitvoering van de nieuwe Wmo-taken in 2015 ontvangen wij € 2.379.242. Op dit budget wordt nog een aantal bedragen in mindering gebracht zoals de doventolk en de financiering van Sensor en de kosten voor verplichte winkelnering bij onder andere de Sociale Verzekeringsbank.

Voor participatie ontvangen wij € 1.447.776. Hiervan is € 332.494 bestemd voor het 'klassieke' participatiebudget en € 1.115.282 voor de WSW. Het bedrag voor participatie wordt niet verwerkt in het programma sociaal domein maar in het programma werk en inkomen.

Voor de invoering en uitvoering van de nieuwe Wmo en Jeugd taken is 6% van de budgetten gereserveerd. Mocht dit onvoldoende zijn, dan hebben wij nog de volgende buffers: de bestemmingsreserve Sociaal Domein (die door u middels amendement bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2014 is ingesteld) van afgerond € 100.000 en de binnen de weerstandscapaciteit in verband met de risico's van de decentralisaties opgenomen reservering van € 360.000. Zie ook paragraaf 5.3 Weerstandsvermogen.

Vanaf 2016 wordt de berekening van het budget gebaseerd op een objectief verdeelmodel in plaats van een budget gebaseerd op historische gronden (zorgconsumptie).

Voor de transitie en transformatie van de Wmo, de Jeugdhulp en de Participatiewet zijn samenwerkingsverbanden met de 23 Groninger gemeenten georganiseerd. Deze samenwerkingsverbanden zijn ook bestuurlijk geborgd. Elk verband heeft een eigen planning waarbij zo mogelijk integraal wordt gewerkt.

Wat gaan wij daarvoor doen?

1. Beleidsplannen Wmo, Jeugd en Participatie. De verschillende wetten verplichten ons periodiek beleidsplannen vast te stellen;
2. Toewijzing van zorg en ondersteuning, individuele maatwerkvoorzieningen;
3. Het voeren van regie volgens het uitgangspunt 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur;
4. Inkoop Wmo ondersteuning voor 2016 en verder;
5. Het initiëren van nieuwe lokale samenwerkingsverbanden;
6. Het ontwikkelen van een 0^e / 1ste lijninstelling of zorgcoöperatie met daarbij een verschuiving van 2de lijns- naar 1ste lijns- en van 1ste naar 0de lijns voorzieningen;
7. Het organiseren van (vroeg)signalering en toeleiding;
8. Het bevorderen van de samenwerking tussen informele en formele zorg;
9. Ondersteuning ICT systemen.

In deze processen nemen wij de regie. Wij werken nauw samen met lokale partners, betrokken burgers en mede-investeerders in de Harense sociale rotonde. Er zijn 3 lokale samenwerkingsverbanden georganiseerd rond ouderenzorg, jeugd en arbeidsmatige dagbesteding. In deze samenwerkingsverbanden wordt gewerkt aan de transformatie van het sociale domein.

Wij hechten veel belang aan een goede bescherming van de privacy van al onze inwoners. Indien gegevens uitwisseling ten aanzien van cliënten nodig is baseren wij ons op de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Bij de afwegingen inzake gegevens uitwisseling gaan wij uit van de principes subsidiariteit (de minst ingrijpende maatregel), proportionaliteit (de verhouding tussen doel en maatregel) en doelmatigheid (is de meest geschikte maatregel getroffen).

Vooralsnog blijft de jeugdzorg regionaal georganiseerd. Dit beleid zetten wij voort met als aandachtspunten: sturingsmogelijkheden voor de gemeente, democratische legitimatie, preventie, de risico's van dure specialismen (zoals jeugddetentie) onderbrengen in collectieve verbanden en maximale inzet om te komen tot het concept 'één kind, één gezin, één plan, één aanspreekpunt'.

Activiteiten

1. Inkoopprocedure nieuwe Wmo taken: begeleiding individueel, begeleiding groep (+vervoer) en kortdurend verblijf. Met de ketens Ouderenzorg, Jeugd en Arbeidmatige dagbesteding wordt onder a ingezet op een proces van bestuurlijk aanbesteden waarbij naast de inkoop van individuele zorg en ondersteuning ook ingezet wordt op transformatie en samenwerking;
2. In 2015 wordt de Harense sociale rotonde verder vormgegeven en zullen de noodzakelijke notities, regelgeving en contracten in de rotonde worden verwerkt;
3. Doorontwikkeling wijkteam. Organisatie backoffices, werkafspraken met derden, deskundigheidsbevordering en monitoring;
4. Transformatie Jeugdhulp in afstemming met de routekaart jeugd tot en met 2017;
5. Het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen en ontmoeting;
6. Het ontwikkelen van een visie, samen met inwoners en organisaties, over de betrokken samenleving en de rol van inwoners, initiatieven en organisaties hierin. Hierin wordt ook het wettelijk onderdeel 'waardering mantelzorgers' meegenomen;
7. Afbouw BWR en heroriëntatie op beschut en beschermd werken.

Relevant beleidskader

- Wmo 2015
- Jeugdwet
- Participatiewet
- Rijksmaatregelen op het gebied van bijvoorbeeld passend onderwijs
- Kadernota Wmo
- Beleidsplan Wmo/LGB
- Beleidsplan Participatie
- Provinciaal Programmaplan Decentralisatie Jeugd
- GR Publieke Gezondheid
- GR Bedrijf Werk en Re-integratie

Wat mag het kosten?

Producten	A	B	C	D	E = C + D	E - B
	2013 Realisatie	2014 Begroting	2015 Lasten	2015 Baten	2015 Saldo	Verschil 2015/2014
230 Transitie Sociaal Domein	0	141.198	5.901.451	0	5.901.451	5.760.253
Programma Sociaal Domein	0	141.198	5.901.451	0	5.901.451	5.760.253

Toelichting verschillen

De middelen voor dit programma bestaan uit de kosten voor uitvoering van het Sociaal Domein.

Het bedrag dat wij in 2015 begroten is ten behoeve van de uitvoering van de Jeugdwet en voor de uitvoering van de nieuwe Wmo-taken in 2015.

Het bedrag voor participatie is niet verwerkt in het programma sociaal domein, maar in het programma werk en inkomen.

5 Paragrafen

5.1 Verbonden partijen

Inleiding

Een gemeente kan in principe zelf bepalen hoe een bepaalde taak wordt uitgevoerd. De gemeente kan er bijvoorbeeld voor kiezen de uitvoering zelf ter hand te nemen of de uitvoering te regelen (via een gemeenschappelijke regeling) met een aantal regiogemeenten gezamenlijk. Kernvragen blijven steeds of de doelstellingen van het uitvoerende orgaan nog steeds corresponderen met die van de gemeente en of de doelstellingen van de gemeente gerealiseerd worden.

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en mogelijke risico's is het gewenst dat in de begroting aandacht wordt besteed aan rechtspersonen, waarmee de gemeente een band heeft.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) (artikel 1) geeft als (enge) definitie: "een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft". Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Dit betekent dan ook dat, wanneer een verbonden partij failliet mocht gaan, de deelnemers in deze verbonden partij, dus ook de gemeente Haren, voor extra kosten zullen komen te staan. Uit bovenstaande blijkt dus ook dat bij leningen en garantstellingen geen sprake is van een verbonden partij: de gemeente houdt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidiës).

Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij op basis van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Er is sprake van een verbonden partij als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alleen een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht – de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen – is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten maken vaak van een dergelijk recht gebruik om ervoor te zorgen dat kwalitatief goede bestuurders in het bestuur van de partij terechtkomen. In deze paragraaf treft u bij de verbonden partijen ook de namen van de Harense bestuurders die deelnemen in het bestuur van de betreffende verbonden partij.

Gemeenschappelijke regelingen

In deze paragraaf is per gemeenschappelijke regeling een tabel ingevuld. De reden hiervoor is dat landelijk (BBV), maar ook in Haren, meer inzicht wordt verlangd in de verbonden partijen waardoor het inzicht en de "grip" vergroot kan worden. Voor de financiële gegevens is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de jaarrekeningen 2013 en van de begrotingen 2015 van de diverse instellingen.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Centrum voor Automatisering Noord-Nederland (CEVAN) in liquidatie
Vestigingsplaats	Groningen
Doel (= het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt)	De GR hield zich bezig met automatisering bij gemeenten en verkeert sinds 1993 in liquidatie
Deelnemende partijen	Noordelijke gemeenten
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: -- Dagelijks bestuur: --
Procentueel aandeel van Haren begin 2015	0%
Procentueel aandeel van Haren eind 2015	0%
Verwachte omvang van het eigen vermogen begin 2015	€ 36.000
Verwachte omvang van het eigen vermogen eind 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
Verwachte omvang van het vreemd vermogen begin 2015	€ 42.000 [31 december 2013]
Verwachte omvang van het vreemd vermogen eind 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
Verwachte omvang van het financiële resultaat in 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
Financiële ontwikkeling	Ingaande 2013 wordt geen inwonerbijdrage meer geheven. 2014 is het laatste operationele jaar van de GR. CEVAN zal ultimo 2014 worden geliquideerd.
Inhoudelijke ontwikkeling	Alleen nog aflopende wachtgeldverplichting voor 1 oud-medewerker (tot augustus 2015).
Risico's	Geen, de algemene reserves dekken de lopende wachtgeldverplichtingen (geprognosticeerde stand AR ultimo 2014 bedraagt € 52.000 positief).

Naam	Gemeenschappelijke regeling Regio Centraal Groningen (RCG) in liquidatie
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	De GR was een samenwerking van gemeenten uit de regio centraal en de gemeenten in het Westerkwartier. Het was een zogenaamde integrale territoriale GR. De RCG hield zich bezig met onderwerpen als verkeer, arbeidsmarkt, woningbouwsubsidies, ICT etc., meer afstemming dan beleid.

Deelnemende partijen	Gemeenten Groningen, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Slochteren, Zuidhorn, Grootegast, Leek en Marum
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Vlietstra Dagelijks bestuur: --
% aandeel begin 2015	0%
% aandeel eind 2015	0%
EV begin 2015	€ 369.684 [31 december 2012]
EV eind 2015	Niet bekend
VV begin 2015	€ 45.236 [31 december 2012]
VV eind 2015	Niet bekend
Financiële resultaat in 2015	Niet bekend
Financiële ontwikkeling	Er vinden geen werkzaamheden / activiteiten meer plaats, alleen de afwikkeling. Er geldt dat nog voldoende saldo is om de liquidatie verder af te wikkelen. Mocht er nog een restant overblijven, dan wordt dat verdeeld over de deelnemende gemeenten.
Inhoudelijke ontwikkeling	De GR RCG is per 1 januari 2010 geliquideerd.
Risico's	Geen, zie bij financiële ontwikkeling.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Eems Dollard Regio (EDR)
Vestigingsplaats	Bad Nieuweschans
Doel	De Eems Dollard Regio is de noordelijkste Europese grensregio langs de Nederlands-Duitse grens. Het is uitgegroeid tot een Nederlands-Duits ontmoetingscentrum waar grensoverschrijdende bijeenkomsten, activiteiten en projecten plaatsvinden of op weg gebracht worden, onder andere op het gebied van ruimtelijke ordening, infrastructuur, bevordering van de regionale economie en cultuur.
Deelnemende partijen	De EDR telt ongeveer 100 leden. Het gaat daarbij om publiekrechtelijke lichamen uit de provincies Drenthe, Groningen en Fryslân, alsmede uit Ostfriesland, het Emsland, de regio Cloppenburg en aangrenzende gebieden.
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Vlietstra Dagelijks bestuur: --
% aandeel begin 2015	0%
% aandeel eind 2015	0%
EV begin 2015	€ 1.450.106
EV eind 2015	€ 1.450.106
VV begin 2015	€ 1.281.463
VV eind 2015	€ 1.281.463
Financiële resultaat in 2015	€ 1.909
Financiële ontwikkeling	Geen bijzonderheden.
Inhoudelijke ontwikkeling	De gemeente Haren voert geen actief beleid t.a.v. de EDR. Wel worden initiatieven vanuit inwoners en ondernemers gefaciliteerd die met ondersteuning van de EDR worden ontwikkeld (zoals de fietstocht Haren – Haren (D)).

Risico's	Geen.
----------	-------

Naam	Gemeenschappelijke regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen (PG&Z)
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	Samenwerking rond publieke gezondheid en zorg. Deze regeling voert activiteiten uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid, zoals jeugdgezondheidszorg 0 – 19, infectieziektenbestrijding, OGGz, milieugezondheidszorg, reizigersadviesing.
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de Provincie Groningen.
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: dhr. Verbeek Dagelijks bestuur: --
% aandeel begin 2015	3%
% aandeel eind 2015	3%
EV begin 2015	€ 340.000
EV eind 2015	€ 409.000
VV begin 2015	€ 3.279.000 [31 december 2013]
VV eind 2015	Nog niet bekend
Financiële resultaat in 2015	€ 0
Financiële ontwikkeling	De geplande bezuinigingsoperatie ligt redelijk op schema. Verdergaande bezuiniging betekent inkrimping van de preventieve taken. De procentuele verhoging van de inwonersbijdrage ten opzichte van 2014 is 1% (nominaal € 140.000).
Inhoudelijke ontwikkeling	Grote inhoudelijke ontwikkelingen en wijzigingen worden verwacht in de JGZ en de OGGz, in verband met de transitie sociaal domein en de wijzigingen in het basistakenpakket JGZ (Cie de Winter).
Risico's	Voor een deel verloopt het realiseren van de taakstellingen voorspoedig. Alleen bij een paar opdrachten waar personeel boventallig wordt, verloopt het trager dan gedacht.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: a) brandweezorg; b) geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; c) rampenbestrijding en crisisbeheersing; d) bevolkingszorg; e) melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de Provincie Groningen
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Vlietstra

	Dagelijks bestuur: --
% aandeel begin 2015	2,8%
% aandeel eind 2015	2,8%
EV begin 2015	€ 2.724.000
EV eind 2015	€ 2.353.000
VV begin 2015	€ 5.750.000
VV eind 2015	€ 5.750.000
Financiële resultaat in 2015	€ 0
Financiële ontwikkeling	De regionalisering van de brandweer heeft tot een uitzetting van de begroting van de Veiligheidsregio met € 865.000 geleid. De bijdrage voor de gemeentelijke kolom stijgt door de invoering van een netwerkteam van ambtenaren crisisbeheersing; hier tegenover staat het wegvallen van de salariskosten van de lokale ambtenaar rampenbestrijding.
Inhoudelijke ontwikkeling	De gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Groningen is per 1 januari 2014 gesplitst als gevolg van de regionalisering van de brandweer.
Risico's	De regionalisering van de brandweer kan frictiekosten met zich meebrengen.

Naam	Gemeenschappelijke regeling voor het Meerschop Paterswolde
Vestigingsplaats	Haren
Doel	Samenwerking voor het beheer van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden. Het openbaar belang betreft de behartiging van de belangen van recreatie, landschapsverzorging en natuurbescherming in het gebied.
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen participeert samen met de gemeente Haren en Tynaarlo in deze gemeenschappelijke regeling.
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Fenijn Dagelijks bestuur: mevr. Lambeck
% aandeel begin 2015	15,7%
% aandeel eind 2015	15,7%
EV begin 2015	€ 751.000 [31 december 2013]
EV eind 2015	€ 751.000 [31 december 2013]
VV begin 2015	€ 4.560.000 [31 december 2013]
VV eind 2015	€ 4.560.000 [31 december 2013]
Financiële resultaat in 2015	€ 57.000 [31 december 2013]
Financiële ontwikkeling	Momenteel staat het onderwerp toekomstige taken en omvang van het Meerschop op de agenda. Mogelijk wordt door de aangesloten gemeenten besloten om de taken van het Meerschop en de bijdrage aan het Meerschop te verkleinen. In dat geval is een belangrijk aandachtspunt de extra taken die de gemeente mogelijk zelf moet gaan doen en het

	benodigde budget hiervoor.
Inhoudelijke ontwikkeling	Er hebben zich gedurende het begrotingsjaar 2014 geen veranderingen voorgedaan.
Risico's	Beperkt/gemiddeld. Naarmate het Meerschapp meer moet bezuinigen en de gemeente Groningen eigenlijk vindt dat gemeenten zelf meer zouden moeten doen ligt er een financieel risico op de loer als beheerstaken van het Meerschapp weer naar de gemeente zouden gaan in de toekomst.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Bedrijf Werk en Re-integratie (BWR)
Vestigingsplaats	Sappemeer
Doel	Alle mensen doen zoveel mogelijk mee in de samenleving. Het ontwikkelen van mensen en aan het werk helpen van mensen staat voorop. Daarnaast worden beschutte werkplekken georganiseerd voor een groep die dat nodig heeft.
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Slochteren en Haren
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Lambeck en dhr. Verbeek Dagelijks bestuur: mevr. Lambeck en dhr. Verbeek
% aandeel begin 2015	6,3%
% aandeel eind 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
EV begin 2015	€ 0
EV eind 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
VV begin 2015	€ 7.800.000 [31 december 2013]
VV eind 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
Financiële resultaat in 2015	Nihil [in verband met de liquidatie ultimo 2014]
Financiële ontwikkeling	Door teruglopende bedrijfsresultaten en lagere subsidie van de Overheid zullen tekorten oplopen.
Inhoudelijke ontwikkeling	Op dit moment wordt er samen met de andere 2 GR leden onderzocht of de GR moet blijven bestaan, of dat er een werkmaatschappij onder vleugels van Hoogezand moet komen.
Risico's	Bijdrage in tekorten van de GR.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Afvalbeheer Regio Centraal Groningen (ARCG)
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	ARCG is een gemeenschappelijke regeling, gericht op een zo efficiënt mogelijke afzet van huishoudelijk afval, waarbij het milieurendement niet uit het oog wordt verloren.
Deelnemende partijen	De gemeenten Bedum, Groningen, Grootegast, Haren, Leek, Marum, Ten Boer en Zuidhorn
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Sloot Dagelijks bestuur: mevr. Sloot
% aandeel begin 2015	5,1%
% aandeel eind 2015	5,1%
EV begin 2015	€ 1.265.000 [31 december 2013]

EV eind 2015	€ 1.265.000 [31 december 2013]
VV begin 2015	€ 5.980.000 [31 december 2013]
VV eind 2015	€ 5.980.000 [31 december 2013]
Financiële resultaat in 2015	€ 0
Financiële ontwikkeling	<p>In ARCG-verband wordt geprobeerd om t.a.v. de afzet van het huisvuil (stortkosten) zo gunstig mogelijke contracten af te sluiten. Het huidige contract loopt tot 2022 en is afgezet tegen de huidige tarieven ongunstig. Gezocht wordt naar mogelijkheden die contracten open te breken. Hoe gunstiger het tarief, hoe lager de afvalstoffenheffing.</p> <p>Voor de deelname aan het afvalbrenghstation dragen wij jaarlijks € 720,60 bij in een vereveningsfonds. Voor het overige betalen wij voor het huishoudelijk afval (storttarief) dat via ARCG wordt verwerkt. De Milieudienst (thans Stadsbeheer) van de gemeente Groningen is aangewezen als uitvoerende dienst van ARCG.</p>
Inhoudelijke ontwikkeling	Zie boven.
Risico's	Het huidige contract is gesloten met Attero. Echter door het afhaken van de GR's Sanog en Sozog medio 2016, staat de positie van Attero zwaar onder druk. Het is de vraag of Attero het contract kan nakomen. Het is nog niet duidelijk wat daarvan de gevolgen voor ARCG zijn.

Deelnemingen

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente Haren ook in het bezit van de aandelen in enkele vennootschappen (deelnemingen).

Naam	Dilgt Hemmen Essen B.V.
Vestigingsplaats	Haren
Doel	<p>Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze deelneming Dilgt Hemmen Essen B.V. oefenen wij invloed uit op het ondernemingsbeleid van GEM Haren Noord Beheer B.V.</p> <p>GEM Haren Noord Beheer B.V. is de beherend vennoot van GEM Haren Noord C.V., de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.</p>
Deelnemende partijen	Gemeente Haren
Bestuurder(s)	Statutair directeur: dhr. Verbeek
% aandeel begin 2015:	100%
% aandeel eind 2015:	100%
EV begin 2015:	€ 18.000

EV eind 2015:	€ 18.000
VV begin 2015:	€ 0
VV eind 2015:	€ 0
Financiële resultaat in 2015:	€ 0
Financiële ontwikkeling	Geen bijzonderheden.
Inhoudelijke ontwikkeling	In 2015 zal naar verwachting begonnen worden met het bebouwen van de deelgebieden 5 en 6.
Risico's	Zie paragraaf Weerstandsvermogen.

Naam	Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord
Vestigingsplaats	Haren
Doel	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze verbonden partij Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord treden wij op als commandiet in GEM Haren Noord C.V., de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.
Deelnemende partijen	Gemeente Haren
Bestuurder(s)	Statutair bestuurder: dhr. Vermeulen
% aandeel begin 2015:	100%
% aandeel eind 2015:	10%
EV begin 2015:	€ 49.000
EV eind 2015:	€ 49.000
VV begin 2015:	€ 0
VV eind 2015:	€ 0
Financiële resultaat in 2015:	€ 0
Financiële ontwikkeling	Geen bijzonderheden.
Inhoudelijke ontwikkeling	In 2015 zal naar verwachting begonnen worden met het bebouwen van de deelgebieden 5 en 6.
Risico's	Zie paragraaf Weerstandsvermogen.

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	Het leveren van bancaire diensten aan overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Deelnemende partijen	Het Rijk, gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap
Bestuurder(s)	Wij leveren geen commissaris of bestuurder
% aandeel begin 2015	0,016%
% aandeel eind 2015	0,016%
EV begin 2015	€ 3,43 miljard [1 januari 2014]
EV eind 2015	€ 3,43 miljard [1 januari 2014]
VV begin 2015	€ 127,8 miljard [1 januari 2014]
VV eind 2015	€ 127,8 miljard [1 januari 2014]
Financiële resultaat in 2015	€ 283 miljoen [2013]
Financiële ontwikkeling	Zie het verslag van de Raad van Bestuur in het Halfjaarbericht 2014. Dit bericht is te vinden via: http://www.mijnbng.bdsonline.nl/DocsComb/

	Publicaties/Halfjaarbericht%202014/BNG%20Bank%20halfjaarbericht%202014.pdf
Inhoudelijke ontwikkeling	Idem
Risico's	Zie de risicoparagraaf in het jaarverslag 2013. Deze is te vinden via de link: http://www.mijnbng.bdsonline.nl/DocsComb/Publicaties/Jaarverslag%202013/Jaarverslag%20BNG%20Bank%202013.pdf

Naam	NV Waterbedrijf Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	Levering van drinkwater aan ruim 260.000 woningen en bedrijven in de provincie Groningen en Eelde-Paterswolde
Deelnemende partijen	De provincie Groningen en de gemeenten in de provincie Groningen
Bestuurder(s)	Wij leveren geen commissaris of bestuurder
% aandeel begin 2015	2,9%
% aandeel eind 2015	2,9%
EV begin 2015	€ 61,4 miljoen [1 januari 2014]
EV eind 2015	€ 61,4 miljoen [1 januari 2014]
VV begin 2015	€ 103,9 miljoen [1 januari 2014]
VV eind 2015	€ 103,9 miljoen [1 januari 2014]
Financiële resultaat in 2015	€ 1,0 miljoen [2013]
Financiële ontwikkeling	Zie het Jaarverslag 2013 van Waterbedrijf Groningen, te bereiken via de link: http://www.waterbedrijfgroningen.nl/nl/organisatie/downloads/Documents/Jaarverslag2013_definitief06052014.pdf
Inhoudelijke ontwikkeling	Idem
Risico's	Idem

Overige samenwerkingsvormen

Naam	Samenwerkingsverband Zuidlaardermeer gemeenten
Vestigingsplaats	Zuidlaren
Doel	Samenwerkingsverband m.b.t. recreatieve voorzieningen op en rond het Zuidlaardermeer met als belangrijkste doel het overleg tussen de gemeenten te structureren en te formaliseren.
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Haren en Tynaarlo en Recreatieschap Drenthe (secretariaat en uitvoering)
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: -- Dagelijks bestuur: mevr. Lambeck
% aandeel begin 2015:	N.v.t.
% aandeel eind 2015:	N.v.t.
EV begin 2015:	N.v.t.

EV eind 2015:	N.v.t.
VV begin 2015:	N.v.t.
VV eind 2015:	N.v.t.
Financiële resultaat in 2015:	N.v.t.
Financiële ontwikkeling	Geen, volgens de regeling draagt Haren bij voor 1/5 deel van de kosten. Er vindt geen overleg meer plaats, dus ook geen kosten. Kosten van voorzieningen worden gedragen door de gemeente zelf die voorzieningen wil realiseren.
Inhoudelijke ontwikkeling	Samenwerkingsverband leidt al jaren een slapend bestaan. Hoogezand en Tynaarlo zijn tamelijk actief, omdat zij het grootste belang hebben bij de ontwikkeling van het meer.
Risico's	Geen. Tenzij bijvoorbeeld Hoogezand verdergaande plannen heeft met het meer waarbij ook de andere gemeenten gevraagd wordt daaraan een financiële bijdrage te leveren. Vooral nog lijkt dat niet het geval te zijn.

Naam	Omgevingsdienst Groningen
Vestigingsplaats	Veendam
Doel	Uit het onderzoek van Commissie Mans is de Package Deal 2009 voortgekomen. Hieruit volgend zijn door de staatssecretaris Milieu & Leefomgeving kwaliteitscriteria vastgesteld waaraan een gemeente moet voldoen. Het betreft de robuustheid (aantal FTE) en kwaliteit (opleiding) voor de uitvoeringstaken vergunningverlening, toezicht en handhaving (in beginsel) voor de basistaken milieu. De gemeente Haren kan niet voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria en heeft bij collegebesluit besloten om de basistaken milieu per 1 november 2013 onder te brengen bij de Omgevingsdienst Groningen.
Deelnemende partijen	Alle Groninger gemeenten, de provincie
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Vlietstra Dagelijks bestuur: --
% aandeel begin 2015:	0%
% aandeel eind 2015:	0%
EV begin 2015:	nihil
EV eind 2015:	nihil
VV begin 2015:	€ 1.700.000
VV eind 2015:	nihil
Financiële resultaat in 2015:	nihil
Financiële ontwikkeling	Bij de kostenverdeling voor 2014 is nog geen rekening gehouden met de overdracht van 187 provinciale inrichtingen naar de gemeenten. De Omgevingsdienst zal bij de verdeling van de kosten de formatie die samenhangt met de vergunningverlening, handhaving en toezicht op de inrichtingen bij de provincie in mindering brengen en deze kosten navenant verhogen bij de gemeenten.

	Om inzicht te krijgen in de financiële consequenties is informatie nodig over de financiële overheveling van de middelen van het Provinciefonds naar het Gemeentefonds. Zodra deze informatie bekend is zal door de Omgevingsdienst aan het Dagelijks Bestuur een voorstel worden voorgelegd voor de gewijzigde bijdrage van de deelnemers aan de GR. De financiële bijdrage voor 2013 bedraagt nog € 7.576.
Inhoudelijke ontwikkeling	Op grond van de Wet VTH is de gemeente verplicht vòòr 1 januari 2015 een invulling te hebben gegeven aan de opgelegde kwaliteitscriteria voor de Wabotaken minus het takenpakket Milieu.
Risico's	Het moeten voldoen aan de opgelegde kwaliteitscriteria heeft grote financiële gevolgen voor de gemeente Haren.

Naam	Regio Groningen-Assen
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	<p>Uitgangspunt van Regio Groningen-Assen is het bundelen van wonen, werken en mobiliteit. Door zuinig en duurzaam om te gaan met de ruimte blijven de kwaliteiten van het gebied in stand. Bundelen is bovendien gunstig voor het functioneren van hoogwaardige voorzieningen, die draagvlak nodig hebben om in de benen te blijven. Ook voor het beheersen van de verkeersstromen en voor het in stand houden en versterken van het landelijk gebied is het verstandig te bundelen.</p> <p>De Regiovisie is een ruimtelijke ontwikkelingsvisie voor de lange termijn, waarbij de provincies en gemeenten over hun bestuurlijke grenzen heen kijken en samenwerken om kansen te creëren voor goede ontwikkelingen in het regiogebied. Kansen op goed werk, goed onderwijs, goede voorzieningen en op een goed betaalbare woning in een uitstekende woonomgeving. Het uitgangspunt van de regiovisie is dat de steden niet zonder de omliggende regio kunnen, maar de omliggende regio ook niet zonder de steden.</p>
Deelnemende partijen	Gemeenten Assen, Bedum, Groningen, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Leek, Noordenveld, Slochteren, Ten Boer, Tynaarlo, Winsum en Zuidhorn. Provincies Drenthe en Groningen
Bestuurder(s)	Algemeen bestuur: -- Dagelijks bestuur: --
% aandeel begin 2015:	1,2%
% aandeel eind 2015:	1,2%
EV begin 2015:	€ 14.639.670
EV eind 2015:	€ 12.964.000
VV begin 2015:	€ 15.048.768 [31 december 2013]
VV eind 2015:	€ 15.048.768 [31 december 2013]

Financiële resultaat in 2015:	€ 5.555.000
Financiële ontwikkeling	De actualisatie van de regiovisie heeft de nodige financiële gevolgen. Zo is onder andere de jaarlijkse bijdrage van de deelnemers verlaagd. De jaarlijkse bijdrage van de gemeente Haren was in 2010 € 111.000. Deze bijdrage is tot en met 2013 tijdelijk verlaagd tot € 100.000. Inmiddels is de jaarlijkse bijdrage met ingang van 1 januari 2014 structureel verlaagd tot € 78.000. De looptijd van de jaarlijkse bijdrage is verlengd met 3 jaar tot en met 2023.
Inhoudelijke ontwikkeling	Voor de komende jaren ziet de uitvoeringsagenda Regio Groningen-Assen er als volgt uit: 1. Het economisch kerngebied verder ontwikkelen. De regio faciliteert hiertoe het Economisch platform Regio Groningen-Assen en draagt zorg voor de monitoring van de afspraken over bedrijfshuisvesting. De Regio dient daarnaast als vestigingsregio positief in beeld te blijven, met waardering voor zowel het woon- als het werkklimaat. 2. De interne samenhang versterken. De regio draagt zorg voor de uitvoering van de bereikbaarheidsstrategie en voor de monitoring van de reeds gemaakte afspraken op het gebied van woningbouw. 3. De kwaliteit van stad en land behouden en versterken. De regio concentreert zich op regionale landschapsprojecten, waarbij de toegevoegde waarde voor het versterken van de gebiedskwaliteit van de regio en het benutten van de economische kansen voor recreatie en toerisme centraal staan.
Risico's	Beperkt

5.2 Subsidies

Onderstaande instellingen zijn geen verbonden partijen (zie paragraaf 5.1), maar zijn wel belangrijk voor de behartiging van een bepaald publiek belang. Op basis van het relatieve belang van de stichting voor de gemeentelijke taakuitvoering is een selectie gemaakt. Immers er zijn zeer veel stichtingen die via een subsidierelatie of anderszins maatschappelijke taken voor de gemeente uitvoeren. Deze allemaal te noemen zou niet in de lijn van het doel van deze paragraaf liggen.

Voor een totaaloverzicht van alle subsidies verwijzen wij u naar de gemeentelijke website.

Naam	Doel (= het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt)	Financiële bijdrage van Haren over 2014:	Financiële bijdrage van Haren over 2015:
Stichting Torion	Torion heeft een brede welzijnstaak. Niet alleen ouderen en mantelzorgers, maar ook jeugd, vrijwilligers en allochtonen behoren tot de doelgroep. De algemene opdracht aan de Stichting is het uitvoeren van welzijnstaken voor de kwetsbare burgers die om wat voor reden dan ook een afstand hebben tot participatie en bijdragen aan de samenleving.	€ 638.780	Budget Torion + € 90.000 voor netwerktaken en individuele ondersteuning in de basiszorg
Stichting Baasis	De gemeenteraden van Haren en Tynaarlo hebben het openbaar onderwijs met ingang van 2009 verzelfstandigd in Stichting Openbaar Onderwijs Baasis. Deze stichting draagt zorg voor voldoende en adequaat openbaar onderwijs in beide gemeenten. De wethouders onderwijs stemmen zaken die te maken hebben met het openbaar onderwijs af met de directeur-bestuurder en een afvaardiging van de Raad van Toezicht in het coördinatieplatform raadsbevoegdheden.	€ 220.000 (vakleerkrachten L.O.)	€ 220.000 (vakleerkrachten L.O.)
Torion Kopland Zelfstandige hulpverleners /bureaus	De lokale basiszorg is een collectieve voorziening die ondersteuning biedt aan inwoners die dat nodig hebben. Het gaat hierbij om lichte en tijdelijke ondersteuning op verschillende terrein, van gesprekken over opvoeden tot het omgaan met verlies, van ondersteuning bij de financiële administratie tot relatieproblemen. Deze basiszorg wordt geleverd door Torion, Kopland (opvolging meldingen huislijk geweld)	€ 183.343	€ 183.343 Subsidie Torion € 83.070. Subsidie Kopland bedrag nog niet bekend. Zelfstandige hulpverleners (Inkooprelatie, geen

	en zelfstandig gevestigde hulpverleners.		subsidierelatie)
Centrum Jeugd & Gezin (CJG)	Het CJG Haren is een samenwerkingsverband van GGD Groningen, Maatschappelijk werk Noordermaat, Stichting Torion en gemeente Haren. De coördinator is in dienst van de GGD Groningen. In het CJG worden de 5 gemeentelijke functies op het gebied van jeugdbeleid uitgevoerd: informatie en advies, signalering, toeleiding naar hulpverlening, aanbod licht pedagogische hulpverlening en coördinatie van zorg. Het CJG bundelt de Jeugdgezondheidszorg 0 – 19, de 5 gemeentelijke functies jeugdbeleid, heeft een schakel met Bureau Jeudzorg Groningen en een schakel met de zorgnetwerken.	€ 112.000	€ 113.000
Stichting Biblionet Groningen /Bibliotheek Haren	Biblionet Groningen is het netwerk van fysieke en virtuele openbare bibliotheken in stad en provincie Groningen waar alle inwoners terecht kunnen voor lezen, luisteren en kijken, boeken en andere informatiedragers lenen, kennis en cultuur. De Bibliotheek Haren is onderdeel van deze stichting. De Bibliotheek Haren is een actieve partner in het Harense culturele netwerk. 46% van de Harener inwoners is lid van de bibliotheek.	€ 542.797	€ 531.000

5.3 Weerstandsvermogen

Inleiding

Op 30 januari 2012 heeft u het beleid ten aanzien van weerstandsvermogen en schuldpositie vastgesteld. Op basis van de gangbare definitie van het weerstandsvermogen, te weten 'het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen teneinde zijn taken te kunnen voortzetten', heeft u een doel vastgelegd met betrekking tot het kengetal Ratio Weerstandsvermogen. De Ratio Weerstandsvermogen is het quotiënt van de som van de gekwantificeerde risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit en dient minimaal 1 te zijn, met andere woorden: de weerstandscapaciteit dient voldoende te zijn om de gekwantificeerde risico's volledig af te dekken. In deze paragraaf zal eerst een overzicht worden gegeven van de actuele ontwikkelingen. Daarna inventariseren wij de risico's, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen incidentele en structurele risico's. Vervolgens kwantificeren wij deze risico's, waarna wij de weerstandscapaciteit zullen inventariseren. Door het vergelijken van gekwantificeerde risico's en weerstandscapaciteit kunnen wij beoordelen of de weerstandscapaciteit voldoende is.

Actuele ontwikkelingen

Deze paragraaf is een geactualiseerde versie van de paragraaf Weerstandsvermogen uit de Jaarstukken 2013. Sinds het vaststellen van de Jaarstukken hebben zich de volgende belangrijke ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot de risico's:

Actualisatie grondexploitaties

In verband met de najaarsactualisatie van de grondexploitaties en de daaraan gekoppelde risicoanalyses zijn de risico's van de grondexploitaties Nesciopark, Haderaplein en Stationsgebied gewijzigd. Voor de grondexploitaties Haderaplein en Stationsgebied heeft dit ook gevolgen voor de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit.

Vervallen risico: verliezen op beleggingen bij verbonden partijen

Het volgende risico dat was opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen van de Jaarstukken 2013 is niet actueel meer:

"Als gevolg van de kredietcrisis leek het erop dat de provincie Groningen en daarmee de Regio Groningen-Assen een substantieel verlies zou lijden. Inmiddels is duidelijk dat het geld dat gesteld was bij IJslandse banken terugkomt en dat er geen verlies voor de Regiovisie zal zijn. Daarmee is het risico van de baan dat de Regiovisie in de toekomst minder zal kunnen bijdragen aan Harense projecten of dat de gemeentelijke bijdragen aan de Regiovisie omhoog moeten."

Hiervoor hoeft dus geen reservering meer in het weerstandsvermogen te worden opgenomen.

Vervallen risico: Scharlakenhof (structureel)

Het volgende risico dat was opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen van de Jaarstukken 2013 is niet actueel meer:

“In de begroting hebben wij vanaf 2013 middelen opgenomen voor de exploitatie van de sporthal en de exploitatie van het zwembad (via de stichting). Ook zijn er voorzieningen gevormd voor de asbestsanering en de juridische kosten. Daarnaast zal in 2013 een lening van € 700.000 worden verstrekt aan de zwembadstichting. Dit is het grootste risico en is hierboven verwerkt onder het kopje Lening zwembad bij Incidentele risico's.”

Hiervoor hoeft dus geen reservering meer in het weerstandsvermogen te worden opgenomen.

Het risico op het niet terugbetalen van de verstrekte lening is wel actueel en hiervoor is nog steeds een reservering in het weerstandsvermogen nodig.

Decentralisaties

In verband met het bekend worden van de definitieve wetgeving inzake de drie decentralisaties in het sociaal domein en de daarbij horende budgetten, is duidelijk geworden dat de omvang van de nieuwe taken kleiner is dan wij nog veronderstelden in de paragraaf Weerstandsvermogen van de Jaarstukken 2013. Daardoor is ook het risico en dus de benodigde weerstandscapaciteit kleiner geworden.

De actualisering van de risico's heeft geleid tot de volgende cijfermatige aanpassingen in de tabel berekening benodigd weerstandsvermogen:

Risico	Aanpassing benodigd weerstandscapaciteit	Bedrag aanpassing (x € 1.000)
Haderaplein	Verlaging	-2
Stationsgebied	Verhoging	17
Scharlakenhof (structureel)	Verlaging	-18
Decentralisaties	Verlaging	-180
Beleggingsverliezen verbonden partijen	Verlaging	-5
Totaal	Verlaging	-188

Hieronder bij Incidentele risico's en Structurele risico's worden alle risico's uitgebreid inhoudelijk toegelicht.

Risico's

Incidentele risico's

Stichting Baasis

In artikel 23, lid 4 van de grondwet staat vastgelegd dat in elke gemeente van overheidswege voldoende algemeen vormend lager onderwijs moet worden gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Een gezonde financiële positie van Stichting Baasis is een belangrijke voorwaarde voor het in stand kunnen houden van de openbare scholen.

In verband met de tekorten in de periode tot en met 2012 zijn in 2012 en 2013 maatregelen genomen die tot een sluitende begroting 2013 hebben geleid. In de begroting is wel een aantal nog te realiseren taakstellingen opgenomen zoals een personele reductie van 6 fte. De conclusie is dat er is voldaan aan het uitgangspunt van een reële en sluitende begroting 2013. De daadwerkelijke realisatie van de taakstellingen is hierbij een aandachtspunt.

Voor het (rest)risico nemen wij een PM-post op.

Lening zwembad

Er is een lening van € 0,7 miljoen verstrekt aan de stichting die zwembad Scharlakenhof exploiteert. Dit leidt tot een risico dat al in de paragraaf Weerstandsvormogen in de Jaarstukken 2012 was verwerkt. Wij becijferden de benodigde weerstandscapaciteit in verband met het niet terugbetalen van de lening toen op € 472.500. Dit becijferden wij als volgt: € 0,7 miljoen (maximale schade) x 75% (kans) x 90% (correctiefactor in verband met het feit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voordoen).

Garanties en leningen aan derden (exclusief Haren Noord en zwembad)

De gemeente heeft een aantal geldleningen gegarandeerd. In totaal staat de gemeente garant voor circa € 2,7 miljoen. Als deze leningen niet kunnen worden afgelost kan de geldgever de gemeente aanspreken. Van het genoemde bedrag van circa € 2,7 miljoen heeft circa € 2,3 miljoen betrekking op hypothecaire leningen. Dit betreft de gemeentelijke personeelshypotheekportefeuille die op 9 juni 2006 is verkocht. In het kader van deze verkoop is een gemeentegarantie afgegeven op de restantbedragen van de betreffende leningen. Door verkoop van woningen en uit dienst treden van personeel daalt deze garantie snel. Bij verkoop van de portefeuille bedroeg het garantiebedrag nog € 4,3 miljoen.

De gemeente loopt voorts risico met betrekking tot de aflossing van uitstaande geldleningen. Per 31 december 2013 ging het om een bedrag van circa € 0,8 miljoen. Dit bedrag heeft bijna helemaal betrekking op een 'aflossingsvrije' lening van circa € 0,8 miljoen die is verstrekt aan Stichting Zorgboerderij Mikkelfhorst. De lening aan de zorgboerderij betreft een lening die aan het einde van de looptijd in 2033 in een termijn zal worden afgelost. Het betreft een hypothecaire lening waarvoor maandelijks rente wordt betaald. Er zijn geen betalingsachterstanden.

Haren Noord

Voor de ontwikkeling van Haren Noord hebben wij tezamen met een tweetal bedrijven de Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij (GEM) Haren Noord C.V. opgericht. Dit om een optimale bedrijfsvoering en een zuivere risicoverdeling met de marktpartijen bij de ontwikkeling van Haren Noord mogelijk te maken. De GEM Haren Noord C.V. wordt bestuurd door de GEM Haren Noord Beheer B.V. waarin dezelfde partijen deelnemen als in de C.V. Om de aansprakelijkheid van de gemeente met betrekking tot de bedrijfsvoering zoveel mogelijk uit te sluiten nemen wij indirect deel in GEM Haren Noord C.V. en GEM Haren Noord Beheer B.V., respectievelijk via de juridische entiteiten Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord en Dilgt Hemmen Essen B.V. De totale kapitaalstorting door de gemeente in de diverse rechtspersonen bedraagt € 67.000. Het totale risico bij een faillissement van GEM Haren Noord C.V. is echter veel hoger in verband met de gemeentegarantie op de lening die door GEM Haren Noord C.V. is aangetrokken.

De gemeente heeft in het kader van de financiering van de woningbouw in Haren Noord een garantie van € 22 miljoen afgegeven op een lening die is aangetrokken door de Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij (GEM) Haren Noord Beheer C.V. Dit bedrag is voor de helft afgedekt door contragaranties van de moederbedrijven van de in GEM Haren Noord C.V. deelnemende marktpartijen.

Het resterende risico is verminderd middels diverse maatregelen in de bedrijfsvoering (zoals de wijze van fasering van de ontwikkeling van het gebied en de grondrouting). Voor de financieringsconstructie met gemeentegarantie is gekozen vanwege de substantiële rentevoordelen, waarvan de gemeente via het resultaat op de grondexploitatie mee profiteert. Om te zorgen dat er bij deze constructie geen sprake is van staatssteun, betaalt de CV gedurende de looptijd van de garantie een borgstellingsprovisie aan de gemeente. Vertragingen kunnen leiden tot liquiditeitsproblemen bij de GEM, waarvoor een ophoging van de (contra-)garanties een oplossing kan bieden (de wenselijkheid hiervan hangt af van de analyse van de oorzaken van de vertraging en vooral van de actuele vooruitzichten).

De gronden in Haren Noord staan bij de gemeente op de balans (onder de grondexploitaties). Hiertegenover staan de voorschotten die van de GEM zijn ontvangen in verband met de toekomstige levering van de gronden. Deze voorschotten staan op de balans van de gemeente gerubriceerd onder de overlopende passiva. De voorschotten zijn door de GEM betaald vanuit de afgesloten leningen (waarop door de gemeente en marktpartijen (contra-) garanties zijn afgegeven). Als alles fout gaat bij de GEM, zou dit er in het uiterste geval toe kunnen leiden dat de gemeente de voorschotten moet terugbetalen aan de GEM. In dat geval zou de gemeente de gronden wel zelf kunnen ontwikkelen, de gronden zijn dan immers nog in het bezit van de gemeente. Het uiteindelijke risico is dus een renterisico voor de gemeente die de winstmogelijkheden van de grondexploitatie (deels) zal kunnen doen verdampen.

Met betrekking tot GEM Haren Noord zijn er niet alleen risico's, maar ook kansen. Los van de jaarlijkse betalingen van ruim € 0,5 miljoen (te vermeerderen met de indexering) die vanaf bouwbegin tien jaar lang door de GEM aan de gemeente gedaan zullen worden voor het zogeheten fonds Bovenwijks en die in de jaarrekening/begroting zijn opgenomen vanaf 2010 (voor de gemeente zijn dit vrij besteedbare gelden) en los van de betaling door de GEM van de kosten van de sportverplaatsing (exclusief eventuele grondaankopen voor alternatieve locaties) zijn dit:

- De boekwinst van in totaal circa € 3,9 miljoen op de inbreng van gemeentelijke gronden in GEM Haren Noord. Bij het nemen van een besluit van de aandeelhouders van de GEM tot het bouwrijp maken van een deelgebied vindt de economische overdracht van het betreffende deelgebied door de gemeente aan de GEM plaats en kan een evenredig deel van de boekwinst worden genomen. De eerste boekwinst is in 2010 gerealiseerd, een bedrag van € 1.122.000. Dit bedrag is verantwoord in het overzicht van baten en lasten 2010 en heeft betrekking op de overdracht van het economisch eigendom van deelgebied 3. Het tweede deel van de boekwinst, een bedrag van € 2.221.000 in verband met de economische overdracht van de deelgebieden 5 en 6, is in 2014 genomen. Het laatste deel van de boekwinst, te weten een bedrag van € 514.000, zal naar verwachting in 2020 worden gerealiseerd.
- In de door de aandeelhouders van GEM Haren Noord vastgestelde herziening grondexploitatie 2014 is sprake van een winst van circa € 0,9 miljoen. Een eventueel gerealiseerde winst zal aan de aandeelhouders worden uitgekeerd.

Onnen Kooi-Hekman

De verwachting is dat alle kavels aan het eind van 2015 verkocht zijn. Daarmee komt de voor Onnen Kooi-Hekman benodigde weerstandscapaciteit uit op € 0.

Onnen Hooiveld/Elshof

Inmiddels is besloten de gebieden Onnen Hooiveld en Onnen Elshof niet in exploitatie te brengen. Daarmee is het risico beperkt tot de verkoop van de bestaande boerderij (tijdstip en verkoopopbrengst).

Stationsgebied

Uit de actualisatie per 1 juli 2014 blijken de volgende risico's:

Scenarioanalyse	Verslechtering resultaat	Kans op voordoen	Kans x resultaat
Scenario 1 (lagere grondprijzen)	€ 211.269	50%	€ 105.635
Scenario 2 (lagere BDU subsidie)	€ 139.971	25%	€ 34.993
Scenario 3 (vertraging in verkooptempo)	€ 105.367	25%	€ 26.342
Scenario 4 (hogere uitvoeringskosten)	€ 182.680	25%	€ 45.670
Scenario 5 (hogere uitvoeringskosten algemeen)	€ 782.323	10%	€ 78.232
Totaal			€ 290.872

Kerklaan / Kromme Elleboog

Op de hoek van de Kerklaan en Kromme Elleboog zijn strategische aankopen gedaan. Deze strategische aankopen zijn gewaardeerd op de marktwaarde in de huidige bestemming. In het kader van 'vlootschouw' is door u in juni 2013 besloten dit vastgoed te verkopen en niet meer in ontwikkeling te brengen. Het pand aan de Kromme Elleboog is in 2013 verkocht. Het maximale risico is de boekwaarde (inclusief verliesvoorzieningen). Wij hebben via het kanspercentage van 50% tot uitdrukking gebracht dat een afboeking van de hele boekwaarde in dit geval niet aan de orde is.

Project Meerweg

Fase 1, het deel dat onder de regie van de gemeente wordt uitgevoerd, is voor wat betreft de aanleg van de publieke infrastructuur afgerond. De voor de gemeente resterende risico's houden vooral verband met de verkoop van gronden aan particuliere ontwikkelaars. Het betreft vooral de woningbouw aan de westkant van de Meerweg (onderdeel fase 1) en de ontwikkeling van het recreatieterrein aan de oostkant van de Meerweg (onderdeel van fase 2).

Naast het risico van de private opbrengsten is er nog sprake van een risico op planschade. Dit risico heeft betrekking op fase 2. **Fase 2** van het project is het gebied rond Café Friescheveen. In dit gebied is een ecologische verbinding voorzien. De provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van de ecologische zone en de gemeente voor de bestemmingsplanprocedure. Deze procedure loopt op dit moment. Naar verwachting zal dit plan in het najaar van 2014 ter besluitvorming aan u voorgelegd worden. Daarnaast worden door de Provincie Groningen gesprekken gevoerd met verschillende grondeigenaren en kan de verdere uitwerking van deze fase ter hand genomen worden.

Voor fase 2 draagt de provincie de verantwoordelijkheid voor het realiseren van de EHS, inclusief wateraanvoer. De gemeente Haren is verantwoordelijk voor het nieuwe recreatieterrein en voor de benodigde planologische procedures. Gezamenlijk zetten provincie en gemeente zich in om de benodigde publieke en private middelen verzekerd te krijgen.

Milieu

Er is sprake van een aantal bekende bodemverontreinigingen waarvoor nog geen sanering is voorzien en waarbij de kosten van een eventuele sanering en het gemeentelijk aandeel daarin onbekend zijn. Daarnaast is het mogelijk dat verontreinigingen aan het licht komen die nu nog onbekend zijn. In een aantal oudere gebouwen is asbest aanwezig met de daaraan verbonden risico's.

Nieuwe wettelijke eisen

Al dan niet als gevolg van tragische gebeurtenissen is de wet- en regelgeving aangescherpt op diverse terreinen zoals Arbo, brandveiligheid en legionellapreventie. Dat dit op deze en andere terreinen ook in de toekomst zal gebeuren staat buiten kijf. Dit kan leiden tot onverwachte financiële nadelen.

Toenemende uitkeringslasten in verband met economische situatie

De uitkeringslasten, met name in het kader van de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringsregelingen, kunnen hoger uitvallen dan voorzien. Een deel van deze lasten moet door de gemeente worden gedragen. Dit is risico dat met name aan de conjunctuur gerelateerd is.

Leges omgevingsvergunning

Een lager dan verwachte bouwsom leidt tot lager dan verwachte leges. Op korte termijn kunnen de kosten niet evenredig verlaagd worden. Dit leidt tot een negatief resultaat op omgevingsvergunningen. Een hoger dan verwachte bouwsom leidt in principe tot een stijging van de kosten, waardoor het resultaat gelijk blijft.

Structurele risico's

Nesciopark

Uit de actualisatie per 1 juli 2014 blijken de volgende risico's:

Scenarioanalyse	Verslechtering resultaat	Kans op voordoen	Kans x resultaat
Scenario 1 (lagere grondprijzen)	-€ 507.193	10%	-€ 50.719
Scenario 2 (vertraging in verkooptempo)	-€ 544.608	50%	-€ 272.304
Scenario 5 (hogere kosten bouw- en woonrijp maken)	-€ 396.089	50%	-€ 198.045
Totaal			-€ 521.068

Per 31 december 2013 bedroeg de boekwaarde van deze grondexploitatie € 2.411.000. Dit betreft vooral de boekwaarde van het eerste transferium. De mogelijkheid bestaat om dit transferium te activeren (en te stoppen met de grondexploitatie). Bij de berekening van het weerstandsvermogen houden wij daarom rekening met de eventuele kapitaallasten van het transferium. Rekening houdende met een afschrijvingstermijn van 25 jaar en met de rente-effecten leidt dit tot een benodigd weerstandsvermogen van € 202.000.

Haderaplein

Uit de actualisatie per 1 juli 2014 blijken de volgende risico's:

Scenarioanalyse	Verslechtering resultaat	Kans op voordoen	Kans x resultaat
Scenario 1 (lagere grondprijzen)	€ 468.993	25%	€ 117.248
Scenario 2 en 3 (1 jaar vertraging)	€ 77.754	10%	€ 7.775
Scenario 4 (mislukken onderhandelingen en alternatief plan)	€ 848.629	25%	€ 212.157
Scenario 5 (planschade)	€ 1.060.900	50%	€ 530.450
Scenario 6 (extra kosten parkeervoorziening)	€ 1.390.702	10%	€ 139.070
Scenario 7 (extra kosten geluidswerende voorzieningen)	€ 278.140	25%	€ 69.535
Totaal			€ 1.076.236

Aangezien sprake is van een substantieel positief (verwacht) resultaat op deze grondexploitatie van € 1.880.000 in eindwaarde-termen, gaan wij bij de doorrekening van het weerstandsvermogen uit van een scenario met een tot € 0 verdampende winst, waardoor de geraamde storting in de bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis van € 1.880.000 niet gerealiseerd kan worden. In dat geval dient een groter deel van de kapitaallasten van het nieuwe raadhuis uit de reguliere exploitatie gedekt te worden. Uitgaande van de afschrijvingstermijn van het raadhuis van 50 jaar en rekening houdend met rente-effecten leidt dit tot een extra kapitaallast in het eerste jaar van € 137.000. Aangezien het gaat om een structurele last vermenigvuldigen wij dit met 2. Via een kans van 25% en de correctiefactor van 90% leidt dit tot een benodigd weerstandsvermogen van € 62.000.

Schadeclaims inwoners

Inwoners kunnen onze gemeente aansprakelijk stellen voor door hen geleden schade. Hoewel wij voor dit soort schadeclaims een verzekering hebben afgesloten, bestaat de kans dat de verzekering een claim niet dekt. Om schadeclaims te voorkomen voeren wij het onderhoud aan bijvoorbeeld wegen en speelvoorzieningen planmatig uit. Ook documenteren wij dit zo goed mogelijk.

Planschades

Landelijk is het claimen van planschade een verschijnsel dat de laatste jaren steeds vaker voorkomt. Dit geldt ook voor Haren. Ook in de (nabije) toekomst is in verband met de toenemende bouwactiviteiten een verdere toename van het aantal planschadeverzoeken te verwachten. Hiervoor proberen wij dekking te vinden bij de veroorzakers, dat wil zeggen binnen de betreffende grondexploitaties.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente neemt deel aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. Bij een aantal regelingen is sprake van een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam. Samen met de andere deelnemende gemeenten dragen wij het risico in de exploitatie van deze instellingen. Sommige van de gemeenschappelijke regelingen zijn, financieel gezien, gevoelig voor gewijzigde externe omstandigheden, zoals bijvoorbeeld aangescherpte milieuwetgeving (ARCG) of een combinatie van verslechterde economische omstandigheden en wijzigingen in de wetgeving (BWR, voorheen Trio Bedrijven). In de paragraaf Verbonden partijen staan meer details vermeld over gemeenschappelijke regelingen en andere verbonden partijen.

Decentralisaties in het Sociaal Domein

Financiën decentralisaties

De voorgenomen decentralisaties hebben betrekking op drie onderdelen van het sociaal domein: jeugdzorg, een deel van de extramurale AWBZ-zorg (nWMO) en participatie/werk (Participatiewet). In de Meicirculaire 2014 is de hoogte van de budgetten bekend gemaakt. Voor 2015 gaat het om een bedrag van € 7,6 miljard (inclusief bezuiniging op de gedecentraliseerde budgetten). De decentralisaties gaan gepaard gaan met bezuinigingen die stapsgewijs oplopen tot structureel circa € 2,0 miljard. De middelen zijn afkomstig van verschillende departementen, provincies en de AWBZ. De met de decentralisaties gemoeide budgetten worden met ingang van 2015 toegevoegd aan het Gemeentefonds en zijn vrij besteedbaar.

Risico's decentralisaties

Voor het bepalen van ons financiële risico hebben wij gekozen voor de volgende benadering. Volgens het CPB kort het Rijk op de te decentraliseren budgetten een bedrag oplopend tot circa € 2,0 miljard op jaarbasis. Dit is wat de gemeenten in totaal moeten bezuinigen op de huidige uitgaven op de te decentraliseren taken om geen schade voor de begroting op te lopen. Stel dat het om diverse redenen, bijvoorbeeld onvoldoende sturingsmogelijkheden op de uitgaven of ongunstige uitkomsten van aanbestedingen, niet lukt om deze bezuiniging in te vullen, dan is ons maximaal risico circa 1/1000 deel van de landelijke bezuiniging van € 2,0 miljard, oftewel € 2.000.000. Het gaat hier om een structureel bedrag. De kans dat dit zich in volle omvang voordoet stellen wij op 10%. Volgens onze systematiek vloeit daar een benodigd weerstandsvermogen uit voort van € 2.000.000 (maximaal risico) x 2 (de factor voor structurele risico's) x 10% (de kans) x 90% (deze factor corrigeert voor de waarschijnlijkheid dat niet alle in de paragraaf Weerstandsvermogen genoemde risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen) = € 360.000.

Rentekosten

In de begroting zijn prognoses gehanteerd voor de rentepercentages. Een stijging van het renteniveau boven de door ons aangehouden prognoses voor lang en kort geld moet als risico niet worden uitgesloten. Zie ook de paragraaf Financiering.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

In het meerjarenperspectief neemt de onzekerheid over de modeluitkomsten van de algemene uitkering toe. Dit komt omdat geen zekerheid bestaat over de ontwikkeling van de diverse parameters en tarieven in het rekenmodel. Hierbij valt ook te denken aan de algemene economische ontwikkelingen die via de hoogte van de Rijksuitgaven doorwerken naar het Gemeentefonds.

Een duidelijk voorbeeld van onzekerheid met betrekking tot de algemene uitkering is de ontwikkeling van het landelijke aantal bijstandsontvangers.

Gemeentelijk belastinggebied

Wat de gevolgen van eventuele wijzigingen in het gemeentelijk belastinggebied voor onze gemeente zullen zijn is niet te voorspellen.

Macronorm Ozb

In verband met de afschaffing van de maximering van (het stijgingspercentage van) de Ozb per 1 januari 2008 is door het Rijk een zogenaamde macronorm ingevoerd. De afgeschafte maximering had betrekking op iedere individuele gemeente en de macronorm heeft betrekking op de maximale procentuele stijging van de Ozb-opbrengsten van alle gemeenten samen. Het Rijk behoudt zich het recht voor om in te grijpen als de werkelijke stijging boven de macronorm komt te liggen, bijvoorbeeld via een verlaging van de algemene uitkering. Nu hebben wij wel invloed op onze eigen tariefstelling, maar uiteraard niet op de tariefstelling van andere gemeenten. Mochten andere gemeenten hun tarieven te hoog opschroeven, dan kan dat dus (via de algemene uitkering) een negatieve invloed hebben op onze exploitatie.

Landelijke en regionale initiatieven

In landelijk en regionaal verband zijn wij betrokken bij ontwikkelingen die op termijn ook geld kunnen gaan kosten. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van een tram. Als iets dergelijks van de grond komt met halteplaatsen in Haren, dan zullen wij een bijdrage moeten leveren.

Werkgeversrisico's

Als werkgever loopt de gemeente de gebruikelijke werkgeversrisico's. Zo kunnen een sterk oplopend ziekteverzuim en/of uitstroom naar de WIA leiden tot grote financiële consequenties. Daarnaast zijn wij eigen risicodragers met betrekking tot de kosten van de WW- / wachtgeldregelingen voor ambtenaren en bestuurders.

Naast de risico's op grond van de bestaande regelingen, is er het risico van kosten die voortvloeien uit wijzigingen in de wet- en regelgeving. Een ander werkgeversrisico is een (verdere) stijging van (het werkgeversdeel) van de pensioenpremies als gevolg van tegenvallende beleggingsresultaten van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Investerings

In het verleden is een groot aantal voorzieningen gerealiseerd waarvan de investeringskosten werden gedekt ten laste van reserves dan wel subsidies. Ook is een onbekend aantal activa zonder boekwaarde (alle activa van voor 1984 zijn in de voorgaande collegeperiode afgeboekt ten laste van de reserves ter verlaging van de kapitaallasten), waarvoor op termijn vervanging onontkoombaar is. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de riolen. Er zijn nog veel riolen van voor 1984 in gebruik, die nu geen boekwaarde hebben en dus niet tot kapitaallasten leiden. Iedere vervanging van dergelijke riolen leidt dus tot een toename van de kapitaallasten.

Controles Belastingdienst

Periodiek worden door de Belastingdienst controles uitgevoerd met betrekking tot de btw en de loonheffing. De laatste controle is in 2008 geweest met betrekking tot de btw (btw-compensatiefonds en ondernemers-btw) over het jaar 2003. Hier is een naheffing uit voortgevloeid die is geëxtrapoleerd naar de jaren tot en met 2007. Alhoewel de administratieve uitvoering is verbeterd kunnen in de toekomst ook voor de jaren vanaf 2008 nadelen ontstaan. In 2013 is door de Belastingdienst een controle uitgevoerd op de juiste toepassing van de loonheffing.

Kwantificering risico's

In onderstaande tabel geven wij aan wat naar onze inschatting de maximale risicobedragen zijn van de hiervoor genoemde risico's. Daarnaast geven wij aan wat de kans is dat het risico zich voordoet (10%, 25%, 50%, 75% of 90%). Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen vermenigvuldigen wij beide grootheden met elkaar. In het geval van structurele risico's vermenigvuldigen wij de uitkomst met een factor 2. De op die manier berekende bedragen tellen wij bij elkaar op en het totaal vermenigvuldigen wij met 90%. Die 90% is een correctie vanwege het feit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. De door ons gebruikte methode is een gangbare methode in gemeenteland en wordt onder andere toegepast door buurgemeente Groningen.

(bedragen x € 1.000)

Risico	Maxi- maal bedrag	Waarvan inciden- teel	Waarvan structureel (x factor 2)	Kans	Max. bedrag x kans
Stichting Baasis					PM
Lening zwembad	700	700		75%	525
Garanties en leningen (excl. Haren Noord en zwembad)	3.532	3.532		10%	353
Haren Noord	11.000	11.000		10%	1.100
Nesciopark	224		448	50%	224
Haderaplein	137		274	25%	69
Onnen Kooi-Hekman	0	0		50%	0
Onnen Hooiveld / Elshof	100	100		25%	25
Stationsgebied	1.422	1.422		Div.	291
Kerklaan / Kromme Elleboog	200	200		10%	20
Project Meerweg	1.060	1.060		50%	530
Milieu	200	200		50%	100
Nieuwe wettelijke eisen	500	500		25%	125
Schadeclaims inwoners	100		200	25%	50
Planschades	100		200	50%	100
Gemeenschappelijke regelingen	500		1.000	10%	100
Decentralisatie Rijkstaken	2.000		4.000	10%	400
Rentekosten	100		200	50%	100
Algemene uitkering	500		1.000	25%	250
Gemeentelijk belastinggebied en macronorm	200		400	10%	40
Hogere uitkeringslasten in verband met economie	150	150		50%	75
Lagere leges omgevingsvergunning in verband met economie	400	400		50%	200
Landelijke en regionale initiatieven	300		600	25%	150
Werkgeversrisico's	250		500	50%	250
Investerings	100		200	25%	50
Controles Belastingdienst	50		100	50%	50
Subtotaal	23.825	19.264	9.122		5.177
Correctie 10%					-518
Benodigd weerstandsvermogen					4.659

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het geheel van middelen en mogelijkheden waarover onze gemeente beschikt om niet-begrote kosten te dekken. Daarbij is het van belang om onderscheid te maken tussen eenmalige en structurele tegenvallers. Incidentele tegenvallers kunnen worden opgevangen door een onttrekking aan de Algemene Reserve (de bestemmingsreserves hebben al een specifiek bestedingsdoel), terwijl structurele tegenvallers kunnen worden opgevangen door het benutten van een deel van de zogenaamde onbenutte belastingcapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is gedefinieerd als het bedrag dat wij in redelijkheid nog aan extra inkomsten (belastingen en heffingen) kunnen genereren voor het geval zich tegenvallers voordoen. Het is een structurele variabele: je kunt het elk jaar weer vragen.

Volgens de meest gangbare berekeningsmethode wordt de onbenutte belastingcapaciteit berekend door het verschil te nemen tussen de totale opbrengst van OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing op basis van de artikel 12-normen en de totale opbrengst van OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing op basis van de eigen tarieven. Aangezien onze eigen tarieven voor rioolrecht en afvalstoffenheffing overeenkomen met de artikel 12-norm van 100% kostendekkendheid, is er alleen bij de OZB sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Het OZB-normtarief 2015 is 0,1790% van de WOZ-waarde. Dit is een op basis van de WOZ-waarden gewogen gemiddeld tarief van de drie soorten OZB: OZB eigenaren woningen, OZB eigenaren niet-woningen en OZB gebruikers niet-woningen. Het Harense gewogen gemiddelde tarief in 2014 ligt hier, ook na de voorgestelde verhoging van de OZB ruim onder. Voor de drie verschillende soorten OZB leidt dit tot een onbenutte belastingcapaciteit van € 1.063.000.

De Algemene Reserve bedraagt per 31 december 2015 naar verwachting € 4.232.000 (dit is inclusief het onverdeelde verwachte voordelige saldo voor 2015 van afgerond € 11.000. Onze totale weerstandscapaciteit, oftewel het totaal van de Algemene Reserve en de onbenutte belastingcapaciteit komt daarmee per 31 december 2015 naar verwachting uit op € 5.295.000.

Beoordeling

Onze weerstandscapaciteit ligt op 31 december 2015 met circa € 5,3 miljoen naar verwachting hoger dan de benodigde weerstandscapaciteit van circa € 4,7 miljoen.

5.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Wat willen wij bereiken?

In Haren hebben wij de zorg voor onze openbare ruimte. Veel activiteiten, die diverse beleidsterreinen omvatten, vinden daar plaats. Daar hebben wij veel voor geïnvesteerd. De kwaliteit van die investeringen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de lasten die dat met zich meebrengt.

Het voert te ver om voor al deze zaken in deze begroting in te gaan op wat wij willen bereiken. In de volgende beleidsnota's is op die vraag ingegaan:

Investerings in	Beleidsnota vastgesteld in	Onderhoud betreft
Riolen	2014	140 km riolering
Wegen	2014	1.054.000 m ² verhardingen
Integraal huisvestingsplan scholen	2014	18 gebouwen
Gemeentelijke gebouwen (excl. Scholen)	1998 (in 2014 meerjarig onderhoudsplan opgesteld als basis bepaling dotatie Voorziening Onderhoud Gebouwen)	46 gebouwen
Openbaar groen (groenbeheerplan)	2010	96 ha. Openbaar groen
Openbare verlichting	2005	4.277 lichtmasten
Water (baggerplan)	2012	101.500 m ²
Openbare Ruimte (IBOR)	2014	Betreft vaststelling gewenst (beeld)kwaliteitsniveau op "basiskwaliteit"

Wat gaan wij daarvoor doen?

De uit bovenstaande beleidsnota's voortvloeiende jaarprogramma's hebben wij opgevoerd als investering in de investeringsschema's in de betreffende jaren of als geraamde kostenpost in de begroting/meerjarenramingen van de betreffende jaren. In het onderstaande gaan wij in op de vraag welke uitgaven wij activeren en welke uitgaven wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening brengen.

Met betrekking tot het onderhoud en de vervanging van kapitaalgoederen hanteren wij de volgende financiële systematiek:

- Riolen. De kosten van klein onderhoud (zonder meerjarig nut) brengen wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening. Voor wat betreft het groot onderhoud (met meerjarig nut), dit zijn vervangingen van delen van het rioolstelsel, passen wij de zogenaamde componentenmethode toe. Als componenten hebben wij hierbij rioolbuizen en rioolpompen benoemd. Voor de verschillende componenten hanteren wij verschillende afschrijvingstermijnen: voor buizen 50 jaar en voor pompen 15 jaar. U heeft besloten om met ingang van 2013 een rioolvoorziening te vormen met een drieledig doel: het egaliseren van baggerkosten, het omlaag brengen van de kapitaallasten als percentage van de totale rioollasten en het creëren van een kleine buffer voor onverwachte tegenvallers. In het kader van de Nota Reserves en Voorzieningen 2013 (onderdeel van de Voorjaarsnota 2013) heeft u besloten om met ingang van 2013 een Bestemmingsreserve Riolen in te stellen. Het resultaat van de rioolexploitatie in enig jaar wordt aan deze reserve toegevoegd of onttrokken.

- **Wegen.** De kosten van klein onderhoud (zonder meerjarig nut) brengen wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening. Voor wat betreft het groot onderhoud (met meerjarig nut), dit zijn vooral vervangingen van lagen van wegen, passen wij de zogenaamde componentenmethode toe. Als componenten hebben wij hierbij benoemd: alleen vervanging van de bovenste la(a)g(en) en volledige vervanging (complete wegconstructie). Voor de verschillende componenten hanteren wij verschillende afschrijvingstermijnen: voor vervanging van de bovenste la(a)g(en) 20 jaar en voor volledige vervanging 30 jaar. In de praktijk is gebleken dat de componentenmethode niet verfijnd genoeg wordt toegepast, waardoor er een discrepantie ontstond tussen werkelijke en boekhoudkundige afschrijvingsduur. In het kader van het door u in september 2014 behandelde Beheerplan Wegen 2014-2018 is bepaald hoe een verfijning eruit zou moeten zien. Daar zijn de volgende componenten met bijbehorende afschrijvingstermijnen uit voortgevloeid: sluitlagen 7 jaar, deklagen 14 jaar en rehabilitaties 30 jaar. Wij zullen deze nieuwe afschrijvingstermijnen verwerken in een nieuwe financiële verordening die wij u nog dit jaar ter vaststelling zullen aanbieden.
- **Scholen.** Per 1 januari 2015 gaat de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van scholen in het Primair en Speciaal Onderwijs geheel over naar de schoolbesturen (bij het Voortgezet Onderwijs was dit al zo geregeld), waardoor wij als gemeente vanaf die datum alleen nog verantwoordelijk zullen zijn voor (noodzakelijke) nieuwbouw en aanpassingen aan schoolgebouwen.
- **Gemeentelijke gebouwen.** De kosten van klein onderhoud (zonder meerjarig nut) brengen wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening. Voor wat betreft het groot onderhoud (met meerjarig nut), zowel het bouwkundige als het schilderonderhoud, passen wij de voorzieningenmethode toe. De jaarlijkse toevoeging aan de hiervoor in het leven geroepen Voorziening Onderhoud Gebouwen hebben wij als last in de begroting verwerkt. In het jaar waarin het groot onderhoud wordt uitgevoerd brengen wij de betreffende uitgaven ten laste van de voorziening.
- **Openbaar groen.** Wij brengen alle onderhoudskosten van openbaar groen rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening.
- **Openbare verlichting.** Klein onderhoud aan lichtmasten wordt rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening gebracht. Vervangingsinvesteringen worden afgeschreven in 25 jaar.

Wat mag het kosten?

Voor zover de kosten van (groot) onderhoud via een voorziening lopen zijn de begrote jaarlijkse lasten (dotaties):

	2015	2016	2017	2018
Riolering	77.784	140.784	205.003	206.319
Onderhoud gebouwen	470.437	499.990	499.990	499.990
Kunstgras voetbal- en hockeyvelden	96.800	96.800	96.800	96.800

Voor de te activeren vervangingen met betrekking tot wegen, riolen en openbare verlichting verwijzen wij naar paragraaf 6.3 Investeringen.

5.5 Financiering

Wat willen wij bereiken?

Op 30 januari 2012 heeft u het beleid ten aanzien van weerstandsvermogen en schuldpositie vastgesteld. Voor wat betreft de schuldenpositie heeft u doelen vastgesteld voor de kengetallen debt ratio en nettoschuld / exploitatie. Daarbij heeft u bepaald dat deze doelen in 2022 bereikt dienen te zijn. Het overige beleid op het terrein van de financiering hebben wij vastgelegd in het door u in januari 2010 vastgestelde financieringsstatuut. Wij zullen u ten behoeve van de behandeling in uw vergadering van december 2014 een gewijzigd financieringsstatuut ter vaststelling aanbieden waarin de laatste wetwijzigingen zijn verwerkt, met name die met betrekking tot het verplicht schatkistbankieren.

Met de externe wet- en regelgeving, ons financieringsstatuut en ons beleid ten aanzien van de schuldenpositie als basis worden in de financieringsparagraaf van de begroting jaarlijks beargumenteerd doelen geformuleerd ter zake van:

- de calculatorische rentevoet en het voorgenomen saldo renteomslag;
- de voorgenomen aflossingen op lopende langlopende leningen en aantrekkingen van nieuwe langlopende leningen (in termen van de Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido): vaste schulden, oftewel leningen met een looptijd van een jaar of langer);
- de voorgenomen limiet voor het aantrekken van kort geld, dat wil zeggen: leningen met een looptijd korter dan een jaar;
- de voorgenomen renterisiconorm;
- de begrote rentepercentages voor de financieringsbehoefte;
- de schuldkengetallen.

De financieringsactiviteiten komen erop neer dat wij de limiet voor het aantrekken van kort geld (in Fido-termen: de kasgeldlimiet) tot het maximum zullen benutten. Deze kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een looptijd korter dan een jaar (waaronder ook begrepen worden debetstanden op bankrekeningen).

Om de rentelast op de vaste schulden (leningen met een looptijd langer dan een jaar) binnen de wettelijke randvoorwaarden zo laag en stabiel mogelijk te houden kiezen wij ervoor om een zo groot mogelijk deel van onze lange financieringsbehoefte te dekken uit leningen met een looptijd van een jaar en het overige deel uit leningen met een looptijd van 15 jaar. Ons motief daarvoor is dat leningen met kortere looptijden historisch gezien in principe altijd goedkoper zijn dan leningen met langere looptijden (uitgezonderd kortstondige perioden met een zogenaamde 'inverse rentestructuur').

Hierbij houden wij wel rekening met de maximale renterisiconorm die is opgenomen in de Wet Fido. Die houdt in dat wij in een jaar niet meer dan een bedrag gelijk aan 20% van de lasten in de begroting mogen aflossen.

Wanneer zijn wij tevreden?

Indicator	2012 (real.)	2013 (real.)	2014 (begr.)	2015 (begr.)	2022 (doel)
Gemiddelde rente op nieuw opgenomen langlopende leningen	2,79%	2,28%	2,64%	1,64%	
Gemiddeld opgenomen kortlopende gelden (in € 1.000)	1.364	212	3.700	3.500	
Rente op kortlopende gelden	0,70%	0,24%	1,50%	0,75%	
Saldo renteomslag in % van begrotingsuitgaven	1,7%	1,4%	2,5%	1,9%	
Debt ratio					< 80%
Nettoschuld / exploitatie					<= 110%

Toelichting op de indicatoren

- *Gemiddelde rente*: ons doel is om het gemiddelde rentepercentage ook op lange termijn zo laag en zo stabiel mogelijk te houden.
- *Opgenomen kortlopend geld*: kortlopend geld is het goedkoopste; het weergegeven bedrag voor 2015 is gelijk aan het benodigde bedrag dat voortvloeit uit de prognosebalans in paragraaf 3.4 van deze begroting.
- *Saldo renteomslag*: dit is het saldo van de rente die wij toerekenen aan producten (zie hierna) en de rente die wij betalen. In principe willen wij de betaalde rente toerekenen. Het niet of teveel toegerekende saldo mag niet groter zijn dan 2% van het begrotingsuitgaven.
- *Debt ratio*: (vaste schulden + vlottende schulden + overlopende passiva) / balanstotaal.
- *Nettoschuld / exploitatie*: (vaste schulden + vlottende schulden + overlopende passiva – langlopende uitzettingen – kortlopende uitzettingen – overlopende passiva – liquide middelen) / totaal baten in begroting.

Wat gaan wij doen en wat mag het kosten?

Calculatorische rentevoet en saldo renteomslag

In 2015 hanteren wij een calculatorische rente van 5,3% voor het in vaste activa geïnvesteerde vermogen en een calculatorische rente van 3,0% voor het in grondexploitaties geïnvesteerde vermogen. Dit zijn dezelfde percentages als in 2014. Het vermogen is geïnvesteed in onze bezittingen en die dragen op hun beurt weer bij aan onze producten, die in de exploitatiebegroting zijn weergegeven. Via de kapitaallasten rekenen wij deze rente toe aan de producten en grondexploitaties. Ons doel is de calculatorische rentevoet zo min mogelijk te laten fluctueren om de begroting zo stabiel mogelijk te houden. Gelet op het huidige renteklimaat en de verwachte ontwikkelingen gedurende de rest van 2014 en 2015, verwachten wij op ons product saldo renteomslag een baat, hetgeen betekent, dat wij calculatorisch meer rente toerekenen dan dat wij in werkelijkheid betalen. Naar verwachting blijft het saldo renteomslag in 2015 met een verwachte waarde van 1,9% binnen de norm van 2% van de totale lasten in de begroting.

De voorgenomen aflossingen en aantrekkingen van vaste schulden

Wij hebben onze financieringsbehoefte bepaald op basis van onze prognosebalans. Deze prognosebalans is opgenomen in paragraaf 3.4. Hieruit valt de onderstaande financieringsbehoefte af te lezen (bedragen in € miljoen):

	2015	2016	2017	2018
Te financieren uit vaste schulden	73,9	73,7	72,2	69,5
Huidige vaste schulden	56,1	52,3	48,5	44,6
Financieringsbehoefte vaste schulden	17,8	21,4	23,7	24,9

In de tabel zijn de aflossingen verwerkt in de bedragen op de regel 'Huidige vaste schulden'. De in de tabel vermelde financieringsbehoefte vaste schulden is cumulatief.

De bedragen voor de aflossingen en de nieuw aan te trekken leningen in de afzonderlijke jaren zijn aangegeven in de onderstaande tabel (bedragen in € miljoen):

Jaar	Aflossingen op huidige langlopende leningen	Nieuwe financieringsbehoefte	Totale financieringsbehoefte vaste schulden in jaar	Totale financieringsbehoefte cumulatief
2015	6,9	10,9	17,8	17,8
2016	3,8	-0,2	3,6	21,4
2017	3,8	-1,5	2,3	23,7
2018	3,8	-2,6	1,2	24,9

De voorgenomen limiet voor het aantrekken van kort geld

Gezien onze renteprognose, die voor 2015 uitgaat van een normaal stijgende yield curve (des te langer de looptijd, des te hoger het rentepercentage) en een beperkt renterisico (wij verwachten geen plotselinge scherpe stijging van de rentetarieven) zullen wij zoveel mogelijk kort geld aantrekken. Onze kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van de lasten in de begroting. Dit komt neer op een bedrag van circa € 3,5 miljoen. Wij gaan er vanuit dat wij hiervoor 0,75% rente betalen, zodat de geraamde rentelast op kort geld in 2015 uitkomt op € 26.250.

De voorgenomen renterisiconorm

De renterisiconorm is de norm in de wet Fido die aangeeft welk bedrag wij maximaal per jaar mogen aflossen op de vaste schulden. Deze norm is gesteld op 20% van de lasten in de begroting. Ons uitgangspunt is om binnen de grenzen van de renterisiconorm een zo groot mogelijk deel van de financieringsbehoefte in te vullen met eenjarige leningen. Dit leidt ertoe dat wij de financieringsbehoefte van € 17,8 miljoen voor € 2,0 miljoen (11%) invullen met een éénjarige lening en voor € 15,8 miljoen (89%) met een 15-jarige lening. Op die manier kunnen wij zowel in 2015 als in de jaren daarna binnen de renterisiconorm blijven.

De begrote rentepercentages voor de financieringsbehoefte en de geraamde rentelasten

Om de rentelast die voortvloeit uit de vaste schulden te ramen, sommeren wij de rentelasten op de huidige schulden met de verwachte rentelasten op de nieuw aan te trekken langlopende leningen. De door ons geraamde rentelast op de vaste schulden (schulden met een looptijd van een jaar of langer, zoals gespecificeerd in bijlage 6 'Overzicht vaste schulden') belooft 4,04% van de verwachte gemiddelde stand van de vaste schulden.

Bij de bepaling van de rentelasten op de nieuw aan te trekken leningen zijn wij uitgegaan van onze renteprognose, die mede gebaseerd is op CPB-prognoses. Voor het jaar 2015 gaan wij uit van de volgende gemiddelde rentestanden (tussen haakjes staan de werkelijke rentepercentages per 17 september 2014 vermeld):

- eenjarige leningen 0,75% (0,60%)
- 15-jarige leningen 1,75% (1,75%)

In verband met de op wat langere termijn dalende behoefte aan vaste schulden (zoals die blijkt uit de prognosebalans 2014-2023 in paragraaf 3.4) hebben wij de looptijd van de aan te trekken langlopende leningen verkort van de tot en met 2013 gebruikelijke 25 jaar naar 15 jaar. Dit om te voorkomen dat wij in de toekomst niet snel genoeg kunnen aflossen om onze schuldenpositie in overeenstemming te houden met onze financieringsbehoefte.

Om blijvend te kunnen voldoen aan de renterisiconorm zullen wij onze financieringsbehoefte aan langlopende leningen in 2015 voor 11% dekken uit een éénjarige lening en voor 89% uit een 15-jarige lening. Het gewogen gemiddelde verwachte rentepercentage op nieuwe vaste schulden komt daarmee in 2015 op 1,64%.

Het bovenstaande leidt voor 2015 tot de volgende geraamde rentelasten:

- rentelasten vaste schulden € 2.764.174
- rentelasten kort geld € 26.250

Schuldenpositie

In paragraaf 3.4 Prognosebalans hebben wij het verloop van de schuldkengetallen debt ratio en nettoschuld / exploitatie gedurende de periode tot en met 2022 in beeld gebracht. Op basis van de huidige inzichten verwachten wij in 2022 uit te komen op een debt ratio van 81,5% en een nettoschuld / exploitatie van 139,0%. Die verwachte ratio's passen niet binnen de door u gestelde kaders: uiterlijk in 2022 een debt ratio < 80% en een nettoschuld / exploitatie <= 110%.

Wij zijn op dit moment, naar aanleiding van uw besluit van 24 januari 2014, aan het onderzoeken wat de voor- en nadelen zijn van de doordecentralisatie van onderwijshuisvesting van het voortgezet onderwijs. Uw opdracht luidde: "In 2014 samen met het Maartenscollege en het Zernike College een voorstel voor te bereiden over de mogelijkheden van doordecentralisatie en deze uiterlijk medio 2015 ter vaststelling aan te bieden."

Een mogelijke variant van doordecentralisatie is dat de gemeente jaarlijks een nader te bepalen jaarlijks bedrag betaald aan het betreffende schoolbestuur, waarbij dat schoolbestuur **geheel** verantwoordelijk wordt voor de huisvesting. Deze verantwoordelijkheid omvat dan zowel toekomstige renovatie en nieuwbouw als de overname van de huidige boekwaarde door de schoolbesturen (tegen betaling).

Voor de schuldenpositie zou dit een dusdanig groot voordeel op kunnen leveren dat wij tijdig aan de doelen voor de schuldkengetallen kunnen voldoen. Een financiële randvoorwaarde is dat de hoogte van de af te spreken jaarlijkse vergoeding in baten-/lastentermen aanvaardbaar is. Dit moet blijken uit het nu nog lopende onderzoek en het voorstel dat wij u naar aanleiding daarvan voor zullen leggen.

De Veiligheidsregio Groningen is op dit moment bezig met een onderzoek naar de gewenste verantwoordelijkheidsverdeling tussen Veiligheidsregio en gemeenten met betrekking tot de huisvesting. Een eventueel daaruit voortvloeiende overdracht van de (nieuw te bouwen) brandweerkazerne zou een gunstig effect hebben op de gemeentelijke schuldbalans.

Houdbare overheidsfinanciën

Op 1 januari 2014 is de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof) van kracht geworden. In deze wet is geregeld dat mede-overheden een gelijkwaardige inspanning moeten leveren in het kader van het respecteren van de Europese begrotingsdoelstellingen. Dit is voor 2015 vertaald in een maximaal tekort voor alle decentrale overheden samen van 0,5% van het Bruto Binnenlands Product. Van deze zogenaamde EMU-tekortruimte van 0,5% mogen alle gemeenten samen op basis van afspraken tussen VNG (gemeenten), IPO (provincies) en UvW (waterschappen) in 2015 0,34% voor hun rekening nemen. Daarnaast zijn er zijn weliswaar individuele referentiewaarden per gemeente voor het EMU-tekort bepaald, maar die zijn niet bindend. De rechtstreekse invloed van de wet op het Harense beleid ten aanzien van investeringen en financiering is daardoor beperkt.

Zoals ook blijkt uit de publicatie Handreiking Houdbare gemeentefinanciën van de VNG, die is opgesteld naar aanleiding van de nieuwe wet Hof, is het desondanks verstandig om als gemeente een beleid te voeren gericht op houdbare financiën. In baten-/lastentermen doen wij dit, mede in verband met de wettelijke verplichting van een sluitende begroting, altijd al. Houdbaarheid in kasstroomtermen is in gemeenteland echter een relatief nieuw fenomeen. In de publicatie wijst de VNG in dit verband op het belang van de hoogte van de schuldbalans. Dit is geheel in lijn met de door u op 30 januari 2012 vastgestelde doelen met betrekking tot de schuldkengetallen. Zie hierboven onder *Schuldbalans*.

Ter vergroting van het inzicht en om mogelijke (verdere) maatregelen te identificeren zullen wij uiterlijk in 2015 de door VNG ontwikkelde Houdbaarheidstest gemeentefinanciën uitvoeren.

5.6 Bedrijfsvoering

Personeel en Organisatie

Organisatieontwikkeling

Sinds het rapport 'Grenzeloos Gunnen' speelt het vraagstuk met welke gemeente(n) de gemeente Haren wordt samengevoegd? Welk scenario het ook wordt de gemeente Haren wil verder professionaliseren. Processen worden opnieuw bekeken en waar nodig worden processen efficiënter ingericht. De gemeente Haren zal de medewerkers zo goed mogelijk klaarstomen voor de toekomstige ontwikkelingen.

In 2014 is er voor het eerst gewerkt met A3-jaarplannen voor de afdelingen. In 2015 zullen de afdelingsplannen vertaald worden naar teamplannen. Leidinggevenden en medewerkers zullen dan heel concreet afspraken gaan maken over de gewenste resultaten.

Arbeidsvoorwaarden

De looptijd van de CAO gemeenten is op 1 januari 2013 geëindigd. Gemeenten moeten fors bezuinigen; de formatie staat onder druk. Wij kiezen voor 'werk boven inkomen', mede gelet op werkdruk en capaciteitsproblemen. VNG en vakbonden overleggen over een nieuwe CAO in deze economisch zware tijden.

Opleiding en vorming

Het opleidingsbudget voor medewerkers van de gemeente Haren is verhoogd van 1,9% naar 2,5% van de loonsom. Hiermee kunnen opleidingen en cursussen bekostigd worden die nodig zijn om kennis en competenties van medewerkers te ontwikkelen en/of op peil te houden.

Werkkostenregeling

Sinds 1 januari 2014 is de werkkostenregeling ingevoerd. De nieuwe werkkostenregeling is een belastingmaatregel die uiterlijk 1 januari 2015 moest worden ingevoerd. Er zijn keuzes gemaakt welke arbeidsvoorwaarden in de zogenaamde vrije ruimte vallen. De verwachting is dat de vrij ruimte van 1,5% naar 1,2% zal gaan. Staatssecretaris Wiebes van Financiën heeft aangekondigd dat er wijzigingen zullen gaan plaats vinden.

Arbo

De volgende acties zijn gepland voor 2015:

- Nieuw ziekteverzuimregistratiesysteem verder implementeren;
- Uitvoeren van het plan van aanpak Risico- Inventarisatie en Evaluatie (afgekort RI&E);
- Voor het nieuwe gemeentehuis, Team Woonomgeving en Team 't Clockhuys-CKC de rol van de preventiemedewerkers evalueren.

Financiën en belastingen

De afdeling Financiën heeft een aantal doelstellingen voor de actualiteit van onze financiële huishouding. Alle verkoopfacturen worden binnen een week verzonden. Voor inkoopfacturen geldt dat de betaling binnen een termijn van dertig dagen gebeurd moet zijn. Doordat dit proces volledig gedigitaliseerd is kan betaling in 95% van de gevallen ook tijdig gebeuren. Daar waar dit niet gehaald wordt is vaak twijfel over juistheid van de factuur en vindt overleg plaats met de leverancier. Het betalingsproces zal verder geoptimaliseerd worden door de invoering van een verplichtingenadministratie.

De gecombineerde aanslagen OZB en rioolrecht en de aanslagen afvalstoffenheffing willen wij voor 99% van onze burgers in respectievelijk februari 2015 en april 2015 hebben verzonden.

Wij willen in 2014 ons kostencalculatiesysteem verder ontwikkelen. Wij willen dit baseren op Activity-Based Costing (ABC). Hiermee beogen wij ons inzicht in de kostenstructuur te vergroten en de flexibiliteit daarvan toe te laten nemen. Wij willen dit om beter gefundeerd leges en heffingen te calculeren, met als voordeel minder risico's in beroepszaken. Daarnaast hebben wij de wens op basis van dit systeem bedrijfseconomisch beter gestoelde afwegingen over samenwerking en uitbesteding of afstoting van taken te kunnen maken. Ook helpt dit systeem ons beter om beoogde bezuinigingen te vinden en te onderbouwen en daar betrouwbare beleidskeuzes in te maken. De ABC-methode sluit naadloos aan bij de maatschappelijke wens om bij de berekeningen van kosten van diensten en producten maximale transparantie te bereiken.

Inkoop

De focus binnen de inkoop ligt op efficiency, rechtmatigheid en duurzaam inkopen conform gemeentelijk beleid.

- **Rechtmatigheid** : In overeenstemming met wet- en regelgeving en het beleid;
- **Efficiency** : Een goed inkoopproces, waarbij gekocht wordt wat nodig is door bevoegde personen;
- **Duurzaam inkopen** : Maakt met de nieuwe landelijke wetgeving onderdeel uit van de wettelijke richtlijnen bij het aanbesteden.

Eind 2014 wordt naar verwachting de Europese aanbestedingswetgeving aangepast. Landelijk zal hiervoor een richtlijn worden opgesteld om dit in te passen in onze landelijke wetgeving. Deze richtlijn zal naar verwachting begin 2015 gereed zijn. Dan kunnen wij deze verwerken in ons beleid. Wij zullen dit moment tevens gebruiken om de huidige kaders te evalueren om waar mogelijk aan te sluiten bij laatste ontwikkelingen binnen de inkoop.

Tevens zal verder gewerkt worden aan het invoeren van een verplichtingen administratie. In de eerste fase zijn de inkoopprocessen geautomatiseerd. Begin 2015 zal een aantal processen proef gaan draaien waarna medio 2015 fasegewijs gestart kan worden met het invoeren en monitoren van alle contracten. Doel van de verplichtingenadministratie is om een meer gedetailleerd beeld te krijgen van onze inkoopvolumes waardoor we beter kunnen sturen op zowel rechtmatigheid als efficiëntie.

Informatisering en automatisering

Er zijn tal van landelijke projecten en ontwikkelingen waar iedere gemeente, dus ook Haren, uitvoering aan moet geven. Samengevat onder de naam Nationaal Uitvoeringsprogramma (i-NUP) wordt een aantal hoofdlijnen uitgewerkt: loket voor de burger, digitale dienstverlening aan bedrijven, het Stelsel van Basisregistraties.

Informatiebeveiliging wordt op een hoger plan getild. Hiervoor zijn de eerste stappen gezet. In het komende jaar wordt informatiebeveiligingsbeleid opgesteld en geïmplementeerd. Ook wordt een handboek Informatiebeveiliging opgesteld, met procedures en afspraken ten aanzien van het beheer en de beveiliging van de gemeentelijke informatiehuishouding. De gemeente Haren sluit zich aan bij de Informatiebeveiligingsdienst. Zodoende maken wij optimaal gebruik van de handreikingen, normen en implementatiekennis van deze organisatie.

De decentralisaties in het sociaal domein vereisen goede registratiemogelijkheden. Waar mogelijk blijven wij gebruik maken van onze huidige registratiesystemen. Samenwerking met andere organisaties betekent ook dat informatie uitgewisseld moet worden. Informatiebeveiliging en privacy zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

Het stelsel van basisregistraties blijft in ontwikkeling. De gemeente voert nieuwe basisregistraties in (Basisregistratie Personen, Basiskaart grootschalige topografie) en haakt aan op andere basisregistraties, zoals het handelsregister en de Landelijke voorziening Woz. Naast het regulier beheer, vergt het invoeren van nieuwe basisregistraties en het aansluiten op het landelijke 'stelsel' veel tijd en aandacht van de specialisten.

Het documentmanagement systeem is ingericht voor het digitaal, zaakgericht afhandelen van werkprocessen. Er wordt gewerkt aan het vergroten van het rendement en de gebruikerstevredenheid van dit systeem.

Wij hebben in 2014 een schrijven van de directie van PinkRoccade Local Government ontvangen waarin deze onderneming een forse verhoging voor 2015 (en verder) aankondigt betreffende het jaarlijkse onderhoudstarief van de Civision-software die wij in gebruik hebben (ons financiële pakket). Wij kunnen ons niet vinden in de inhoud. Niet alleen vanwege de omvang van de verhoging (+ 40%) maar ook het onverwachte karakter in deze periode van gemeentelijke bezuinigingen. Met de directie en de gebruikersvereniging van PinkRoccade hebben wij overleg. Of en in hoeverre wij deze verhoging kunnen voorkomen zal nog moeten blijken.

5.7 Grondbeleid

Ontwikkelingen

Grondbeleid is in principe dienstbaar aan de doelstellingen van beleidsvelden van wonen, bedrijven, infrastructuur en dergelijke. Het bezit van grond op zichzelf is geen doel.

Echter is de inzet van het instrumentarium aan regels gebonden. Een Nota Grondbeleid bestaat daardoor uit twee delen. Een beleidsdeel waarin een vertaling van het ruimtelijke beleid naar het grondbeleid wordt gegeven en een financieel technisch deel over de wijze waarop de registratie, verantwoording en risicobeheersing plaats vindt. Op beide onderdelen, beleid en techniek hebben zich sinds de vaststelling van de huidige Nota Grondbeleid in 2008 wijzigingen voorgedaan die noodzaken tot aanpassing van de Nota:

- Het Woonplan Haren 2013-2023;
- De reiswijzer “Gebiedsontwikkeling” uit 2011, van de ministeries BZK en IenM, VNG en Neprom, waarin nieuwe samenwerkingsvormen in gebiedsontwikkeling worden beschreven;
- Gewijzigde uitleg financiële voorschriften BBV met “Notitie Grondbeleid” van de commissie BBV. In uw geval is het beleid rond de waarderingen van het NIEGG gewijzigd;
- Door de crisis in de bouw zijn de risico’s in het grondbeleid groter dan voorzien en het vereist een nieuwe vorm van beleid om die risico’s te ondervangen;
- De financiële situatie van de gemeente zelf.

Wij zullen u in 2015 de nieuwe nota Grondbeleid ter behandeling aanbieden.

Kostenverhaal

Wij hebben sinds de invoering van Wro verschillende overeenkomsten over grondexploitatie afgesloten. In deze overeenkomsten geven wij binnen de wettelijke kaders, ruimte aan gebiedsontwikkeling in de gemeente. Wij willen in de af te sluiten overeenkomsten uniformiteit aanbrengen onder andere omdat het leidt tot efficiency, rechtsgelijkheid en een beter veerhaal van kosten op ontwikkelende partijen. Wij willen ook meer standaardisatie in de rekenmethodiek voor één van de belangrijkste onderdelen van de exploitatieovereenkomst, de exploitatiebijdrage.

Wat willen wij bereiken?

- Uitvoering geven aan de nieuwe Nota Grondbeleid;
- Werken met gestandaardiseerde anterieure overeenkomsten;

Wat gaan wij daarvoor doen?

Nader te bepalen na vaststelling van het nieuwe beleid.

Wat mag het kosten?

Een overzicht van de op dit moment verwachte resultaten van de grondexploitaties (stand actualisatie in het najaar van 2014) en de verwerking daarvan in de jaarrekening / begroting (bedragen x € 1.000):

Grondexploitatie	Verwacht resultaat	Resultaat verwerkt in
Komplan	391 (verlies)	Jaarrekeningen t/m 2012: 391 (verlies).
Raadhuisplein/ Haderaplein	1.880 (winst)	Begroting 2015: 1.880 (te realiseren winst in 2016).
Onnen Kooi-Hekman	879 (verlies)	Jaarrekeningen t/m 2012: 709 (verlies). Jaarrekening 2013: 188 (verliesvoorziening)
Nesciopark	14 (winst)	Niet.
Haren Noord	Niet van toepassing. Haren Noord is een grondexploitatie van GEM Haren Noord C.V.	Niet van toepassing.
Stationsgebied	407 (winst)	Niet.

In bovenstaande tabel zijn de boekwinsten op de inbreng van eigen gronden in de grondexploitaties buiten beschouwing gebleven. Dit betreft Haren Noord. Zie hiervoor de paragrafen 5.2 Weerstandsvermogen en 3.6 Prognosebalans.

5.8 Lokale heffingen

In deze paragraaf gaan wij in op de lokale heffingen. Hieronder verstaan wij het algemene dekkingsmiddel van de OZB, maar ook de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, omdat elk huishouden in onze gemeente met deze heffingen in aanraking komt. In tegenstelling tot de OZB ligt er bij zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing een rechtstreeks verband tussen de dienstverlening door de gemeente en de in rekening gebrachte tarieven.

Ons uitgangspunt voor de afvalstoffenheffing is dat wij alle kosten die gepaard gaan met het verwijderen en verwerken van afval in rekening willen brengen aan de gebruiker. In 2015 zal dit ertoe leiden dat het vastrecht wordt verlaagd van € 121,20 naar € 109,50 en dat het kilo tarief constant blijft op € 0,20. Zo leidt de bij de Voorjaarsnota 2014 voor het eerst gemelde structurele kostendaling nu dus tot een forse verlaging van de heffing.

Als het gaat om de riolen zijn tot nu toe niet alle toerekenbare kosten verwerkt in de rioolheffing. Zo wordt slechts 25% van de veegkosten verwerkt in de rioolheffing, terwijl 50% van deze kosten toerekenbaar is aan de riolen. Zie het volgende citaat uit het door u op 17 februari 2014 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2019:

“Wij hebben de totale jaarlijkse kosten voor het schoonborstelen van de goten berekend op € 255.000. De gemeente Haren is van mening dat 50% van de straatveegkosten toerekenbaar is; dit percentage is reëel en gangbaar. Bij de actualisatie van het GRP in 2012 is besloten om de helft van de toerekenbare kosten (25% van het totaal) door te berekenen in de tarieven rioolheffing. Dit om extra stijging boven op de huidige voorgestelde stijging van de rioolheffing te voorkomen.”

Het is dus mogelijk om de rioolheffing verder te verhogen dan voorgesteld bij het GRP en aldus het begrotingssaldo te verbeteren. Deze verhoging van de rioolheffing levert een structureel voordeel op vanaf 2015 van € 64.000 (25% van € 255.000).

Wij stellen voor om de OZB-tarieven voor woningen in 2015 te verhogen met 2,47%. Deze verhoging is gelijk aan de verwachte inflatie van 1,25%, vermeerderd met een reële verhoging van 1,22%. Zie paragraaf 4.4 Programma College en Middelen, Overzicht algemene dekkingsmiddelen voor een nadere toelichting op deze verhoging.

Op 16 december 2013 heeft u de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen vastgesteld. Daarin is geregeld dat de OZB, de rioolheffing en het vastrecht van de afvalstoffenheffing kunnen worden kwijtgescholden aan natuurlijke personen met een geringe betalingscapaciteit.

Wij ramen de volgende inkomsten aan belastingen en heffingen voor de jaren 2013 tot en met 2015 (bedragen x € 1.000):

	2013	2014	2015
	(realisatie)		
OZB	3.832	4.072	4.172
Rioolheffing	1.982	2.127	2.292
Afvalstoffenheffing	1.873	1.886	1.772
Totaal	7.687	8.085	8.236

Wij willen in het vervolg van deze paragraaf ingaan op de consequenties van onze keuzes ten aanzien van de lokale lasten voor een gemiddeld Harens huishouden. Wij doen dat door middel van twee tabellen: een tabel voor de lastenontwikkeling bij de eenpersoonshuishoudens en een tabel voor de lastenontwikkeling bij de meerpersoonshuishoudens.

Tabel lastenontwikkeling eenpersoonshuishoudens (woningeigenaren)

Variabele gegevens:

Waarde woning eigenaar **259.098***

Aantal kg afval **184***

Verschuldigde belasting:

	2014	2015
OZB	356,00	364,81
Rioolheffing	221,00	235,50
Afval vastrecht	121,20	109,50
Afval variabel	36,80	36,80
TOTAAL	735,00	746,61
Percentuele lastenverhoging t.o.v. vorig jaar		1,6%

Gehanteerde tarieven:

OZB eigenaar (% van de WOZ-waarde)	0,1374	0,1408
Rioolrecht	221,00	235,50
Afval vastrecht	121,20	109,50
Afval variabel (per kg)	0,20	0,20

De tarieven voor 2015 hebben een indicatief karakter. De definitieve vaststelling van de tarieven voor 2015 dient namelijk nog plaats te vinden middels verordeningen. De eventuele effecten van hertaxaties van WOZ-waarden zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel lastenontwikkeling meerpersoonshuishoudens (woningeigenaren)

Variabele gegevens:

Waarde woning eigenaar 259.098*

Aantal kg afval 553*

Verschuldigde belasting:

	2014	2015
OZB	356,00	364,81
Rioolheffing	221,00	235,50
Afval vastrecht	121,50	109,50
Afval variabel	110,60	110,60
TOTAAL	809,10	820,41
Percentuele lastenverhoging t.o.v. vorig jaar		1,4%

Gehanteerde tarieven:

OZB eigenaar (% van de WOZ-waarde)	0,1374	0,1408
Rioolrecht	221,00	235,50
Afval vastrecht	121,50	109,50
Afval variabel (per kg)	0,20	0,20

De tarieven voor 2015 hebben een indicatief karakter. De definitieve vaststelling van de tarieven voor 2015 dient namelijk nog plaats te vinden middels verordeningen. De eventuele effecten van hertaxaties van WOZ-waarden zijn buiten beschouwing gelaten.

* Wij hebben deze gemiddelden bepaald zoals het COELO dat ook elk jaar doet en hebben daarbij de WOZ-waardes en de hoeveelheden afval gehanteerd die het COELO voor Haren gehanteerd heeft in de (digitale versie van de) Atlas van de lokale lasten 2014.

Om de lokale lastendruk van Haren te vergelijken met die in andere gemeenten maken wij gebruik van gegevens van de stichting COELO. Onderzoeksinstituut COELO, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, verricht jaarlijks onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten in alle gemeenten in Nederland. In het overzicht, ontleend aan de publicatie Digitale atlas lokale lasten 2014, zijn de woonlasten van Haren over 2014 afgezet tegen die van vier andere gemeenten in de buurt. Weergegeven worden de lasten van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor een huishouden van gemiddelde omvang in een woning met gemiddelde waarde (dat wil zeggen de gemiddelde waarde in de betreffende gemeente). De woonlasten zijn de som van die drie.

(Bedragen in euro)	OZB-eigenaar	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Woonlasten
Haren	356	232	221	809
Groningen	258	336	137	731
Hoogezand-Sappemeer	222	229	188	639
Slochteren	237	228	229	694
Tynaarlo	261	203	175	639
<i>Laagste</i>	<i>222</i>	<i>203</i>	<i>137</i>	<i>639</i>
<i>Hoogste</i>	<i>356</i>	<i>336</i>	<i>229</i>	<i>809</i>
<i>Gemiddelde</i>	<i>267</i>	<i>246</i>	<i>190</i>	<i>702</i>

5.9 Interbestuurlijk toezicht

Algemeen

In dit hoofdstuk geven wij onze doelstellingen weer op het gebied van het Interbestuurlijk Toezicht (hierna: IBT), gebaseerd op de Wet revitalisering generiek toezicht. Onder IBT wordt in dit geval verstaan het toezicht van de provincie Groningen op de gemeente Haren. Het betreft de volgende zes toezichtgebieden: financiën, huisvesting statushouders, Wabo, Wet ruimtelijke ordening en archief en Monumenten en archeologie. Wij formuleren onze doelstellingen in de termen goed, matig of slecht.

1. Financiën

Ons eigen oordeel ten aanzien van het toezichtgebied financiën is matig. Dit oordeel baseren wij op de volgende aspecten die ook voor de provincie Groningen relevant zijn in het kader van het financieel toezicht.

1. Begrotingsevenwicht

De Begroting 2015 sluit met een voordelig saldo van € 10.500 en is structureel en reëel in evenwicht. Op dit criterium scoren wij daarom goed.

2. Meerjarenramingen in evenwicht

De in de Begroting 2015 opgenomen meerjarenramingen laten tekorten zien die oplopen van € 1.322.000 in 2016 tot € 1.625.000 in 2018. Hiervoor zal in het kader van (de voorbereiding van) de Begroting 2016 een oplossing gezocht worden. Hierbij zullen wij de inwoners betrekken. Gezien de omvang van het tekort achten wij het mogelijk om deze oplossing te vinden. Op dit moment scoren wij op dit criterium matig.

3. Weerstandsvermogen

Zoals blijkt uit de paragraaf Weerstandsvermogen bedraagt de aanwezige weerstandscapaciteit per 31 december 2015 naar verwachting circa € 5,3 miljoen. Dit is voldoende om de gekwantificeerde risico's van in totaal circa € 4,7 miljoen af te dekken. Op dit criterium scoren wij dus goed.

4. Onderhoud kapitaalgoederen

Voor de uitvoering van het onderhoud aan kapitaalgoederen zijn recente beheerplannen aanwezig. Op basis van de beheerplannen en de op basis daarvan gevormde voorzieningen en de in de begroting opgenomen investeringskredieten is het mogelijk om adequaat onderhoud te kunnen plegen aan onze kapitaalgoederen. Daarom scoren wij goed op dit criterium.

In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen treft u een opsomming van de beheerplannen en nadere informatie aan.

5. Grondexploitatie

Doordat wij de grondexploitaties twee keer per jaar grondig onder de loep nemen en indien nodig ons verlies nemen, kunnen wij spreken van een reële waardering van onze grondcomplexen. De accountant heeft in het kader van de jaarrekeningcontrole gecontroleerd of sprake is van een reële waardering.

In de paragraaf Grondbeleid is een beknopte toelichting gegeven op het te voeren grondbeleid in 2015. Er wordt kort ingegaan op de inhoud van de projecten en wij geven inzicht in de financiële positie van de diverse complexen en de wijze waarop (verwachte) verliezen zijn afgedekt.

Aangezien de grondexploitaties in control zijn, scoren wij goed op dit toetsingscriterium.

6. Toepassing BBV

De Gemeentewet schrijft voor dat gemeenten een begroting, meerjarenramingen, een jaarrekening en een jaarverslag maken en geeft enkele vereisten waaraan de genoemde documenten dienen te voldoen. Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten 2004 (BBV) bevat de nadere regelgeving daarvoor.

De gemeente Haren heeft als uitgangspunt te voldoen aan bovengenoemde wet- en regelgeving. Ook deze Begroting 2015 voldoen aan de vereisten die voortvloeien uit de BBV. Hiermee scoren wij goed op dit toetsingscriterium.

2. Huisvesting statushouders

Wij hebben de ambitie de taakstelling in 2015 te halen en daarmee 'goed' te scoren.

3. Wabo

Waarom moet de gemeente voldoen?

De focus van het provinciale toezicht is gericht op de volgende risico's:

- asbestregelgeving;
- brandveiligheid bij opslag gevaarlijke stoffen;
- constructieve veiligheid;
- verontreinigde grond;
- risicovolle inrichtingen;
- brandveiligheid.

Wat willen wij bereiken?

Door risicoanalyses meer grip krijgen de onderkende Wabo risico's.

Wat gaan wij hiervoor doen?

Aan de vereiste procescriteria voldoet de gemeente Haren op dit moment niet. De in de brochure 'toetskaders interbestuurlijk toezicht' genoemde beleid, probleem- en risicoanalyse, evenals een actueel uitvoeringsprogramma, zijn ook omschreven in de kwaliteitscriteria 2.1. Deze criteria zijn opgesteld naar aanleiding van de toekomstige wet VTH. In 2015 zullen wij aandacht besteden aan deze beleidsdocumenten.

In de praktijk is aandacht besteed aan het borgen van achtervang (robuustheid) en inhuren van kennis en expertise op al deze thema's. In onze wabo-processen is geborgd waar de advisering en afhandeling van deze thema's plaatsvindt. Over diverse onderwerpen hebben wij afspraken gemaakt en hebben wij werkzaamheden neergelegd bij externe partners, zoals de Veiligheidsregio en de Omgevingsdienst Groningen en gemeente Groningen. Het matig scoren op het vlak van systematiek en werkzaamheden voor het actueel houden van milieuvergunningen zal een plaats in het programma krijgen; dit te meer in verband met de dienstverleningsovereenkomst met de Omgevingsdienst Groningen. Zij hebben immers een belang bij een goed jaarprogramma.

4. Wet ruimtelijke ordening

Waarom moet de gemeente voldoen?

Per 1 juli 2013 moest voor het gehele grondgebied van Haren actueel ruimtelijk beleid zijn vastgesteld. Aanvankelijk zouden hiervoor bestemmingsplannen worden vastgesteld. Sinds 2011 is daar actief op gestuurd en is hiervoor de benodigde capaciteit vrijgemaakt. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van een overzicht van lopende en nog te starten bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen.

De gemeente is verplicht een Structuurvisie vast te stellen voor het gehele grondgebied. Een structuurvisie bevat de hoofdlijnen van voorgenomen ontwikkelingen en de hoofdzaken van het ruimtelijke beleid van de gemeente. Het vaststellen van een structuurvisie is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Haren heeft alleen een Structuurvisie vastgesteld voor de Meerweg. Voor het overgrote deel van Haren is geen structuurvisie vastgesteld.

Hoe staan wij ervoor?

Voor alle plangebieden in Haren is actueel ruimtelijk beleid vastgesteld. Voor Haren West en Onnen zijn bestemmingsplannen vastgesteld. Voor de volgende plangebieden zijn op 24 juni 2013 beheersverordeningen vastgesteld:

1. Haren Midden
2. Haren Noord
3. Haren Komplan
4. Haren Oosterhaar
5. Haren Paterswoldsemeer
6. Noordlaren
7. Glimmen
8. Buitengebied

Naast bovengenoemde beheersverordeningen en bestemmingsplannen worden voor diverse nieuwe ontwikkelingen bestemmingsplannen vastgesteld (Haren Noord Harenerholt 5 en 6), EHS en recreatieterrein zuidoostzijde Paterswoldsemeer, stationsgebied Haren etc. Er wordt daarnaast een Provinciaal inpassingsplan vastgesteld voor een opstel terrein in het noorden van de gemeente. De Structuurvisie voor de Meerweg is in uitvoering.

Wat willen wij bereiken?

- Vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied. Tot de vaststelling geldt de beheersverordening Buitengebied en de Kadernota Buitengebied indien er afgeweken moet worden in verband met eventuele nieuwe ontwikkelingen.
- Het opstellen van een structuurvisie voor de gemeente.

5. Archief

Waarom moet de gemeente voldoen?

Wij zijn verantwoordelijk voor een adequate informatiehuishouding. De provincie treedt terug als toezichthouder onder voorwaarde dat de gemeente dit zelf op een goede wijze uitvoert. De verplichtingen hieromtrent staan samengevat in tien "Key Performance Indicators" (KPI). Beantwoording van de vragen die zijn samengevat in de KPI's. Hierin geven wij aan in hoeverre wij aan de verplichtingen, die bij een adequate informatiehuishouding behoren, voldoen.

Hoe staan wij ervoor?

De nieuwe archiefverordening zal in het najaar van 2014 aan u worden aangeboden. In 2015 zullen wij een zogenaamd kwaliteitssysteem inrichten met afspraken voor een adequate informatiehuishouding. Aan veel zaken die genoemd worden in tien "Key Performance Indicators" (KPI) van de Provincie voldoen wij al. Bijvoorbeeld het tijdig afvoeren van niet meer actuele dossiers, het maken van een duidelijke scheiding van te bewaren en (op termijn) te vernietigen stukken, het gebruik van duurzaam materiaal en de toegankelijkheid, de registratie en terugvindbaarheid van documenten.

Wat willen wij bereiken?

Het doel is om in 2015 aan alle verplichtingen te voldoen en daarmee de beschikking te verkrijgen over een adequate informatiehuishouding.

Wat gaan wij hiervoor doen?

Wij werken volgens onze archiefverordening die onder meer toegerust is op de archivering van digitale documenten. Daarnaast is het opzetten van een kwaliteitssysteem van belang. Beide zaken willen wij in 2015 geregeld hebben.

6. Monumenten en archeologie

Waarom moet de gemeente voldoen?

De gemeente draagt zorg voor de uitvoering van de Wet archeologische monumentenzorg en de Monumentenwet en verankert monumentale en archeologische waarden en cultuurhistorie in ruimtelijke plannen zoals het bestemmingsplan.

Monumenten

In het monumentenregister van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed staan 115 rijksmonumenten uit de gemeente Haren. Inclusief losse objecten zijn dit er 134, waarvan één archeologisch rijksmonument (het Hunebed bij Noordlaren). Het totaal aantal gemeentelijke monumenten is 86 (inclusief één gemeentelijk archeologisch monument). Daarnaast kent de gemeente Haren een van rijkswege beschermd dorpsgezicht.

Hoe staan wij ervoor?

In 2012 is de Nota archeologiebeleid vastgesteld en is een Erfgoedverordening vastgesteld. In 2014 is het Be Quickstadion aangewezen als gemeentelijk monument. Er lopen nog twee aanvragen voor de aanwijzing van panden als gemeentelijke monument. Het gaat om het voormalige Zoölogisch Lab in Haren en de Groningse Buitenschool in Glimmen.

Wat willen wij bereiken?

- Bescherming, instandhouding en zorgvuldig beheer van het cultuurhistorische erfgoed, zowel boven als onder het maaiveld;
- Een zo goed mogelijke integratie van cultuurhistorie in stedenbouwkundige en bestemmingsplannen.

Wat gaan wij hiervoor doen?

- Advisering over vergunningaanvragen bij rijks- en gemeentelijke monumenten;
- Advisering bij het opstellen van stedenbouwkundige en bestemmingsplannen;
- Publieksgerichte activiteiten in de vorm van de open monumentendag;
- Overige activiteiten;
- Cultuurhistorie planologisch verankeren in alle bestemmingsplannen;
- Het introduceren van een planologische bescherming van karakteristieke panden in het buitengebied.

Archeologie

Hoe staan wij ervoor?

Bescherming vindt incidenteel plaats door aanwijzing van archeologische monumenten en vooral door planologische bescherming in bestemmingsplannen en beheersverordeningen. Waar behoud van archeologie ter plekke niet mogelijk is, volgt archeologisch onderzoek. Dit gebeurt bij onderzoek als gevolg van een voorschrift bij een omgevingsvergunning of bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen. Jaarlijks worden meerdere aanvragen beoordeeld. Deze beoordelingen laten wij doen door het Archeologisch Steunpunt Libau. Publicatie van het gevondene wordt gedocumenteerd en gearhiveerd, maar niet gepubliceerd. Het betrekken van het publiek en amateurarcheologen bij opgravingen wordt op incidentele basis georganiseerd.

Wat willen wij bereiken?

- Bescherming en instandhouding van het archeologische bodemarchief;
- Documentatie van het bodemarchief waar dat door werkzaamheden verloren gaat;
- Publicatie in woord, beeld en expositie van de resultaten van archeologisch onderzoek.

Wat gaan wij hiervoor doen?

- Opstellen archeologieparagrafen in bestemmingsplannen;
- Beoordeling omgevingsvergunningaanvragen; verstrekken van externe adviezen met betrekking tot de archeologie binnen de gemeente, toezicht op archeologisch onderzoek te velde;
- Door het Archeologisch Steunpunt Libau laten beoordelen van Programma's van eisen en rapporten;
- Publieksvoorlichting met betrekking tot het gemeentelijk beleid;
- Het betrekken van vrijwilligers en amateurarcheologen bij archeologisch onderzoek;
- Tentoonstellingen over archeologie en publicaties over archeologisch onderzoek.

5.10 Kengetallen

1. Termijn afdoen brieven

Dagelijks ontvangen wij schriftelijke verzoeken over een veelvoud van onderwerpen. Als deze gericht zijn op een concreet onderwerp en betrekking hebben op de uitvoering van bestaand beleid is ons streven deze tijdig te beantwoorden. De afhandeling van brieven met een verzoek tot herziening van beleid vergen meer tijd voordat een inhoudelijk antwoord gegeven kan worden. De indiener informeren wij over de verwachte afhandelingstijd indien dit niet tijdig kan.

Streefcriterium:

95% van de brieven wordt binnen de daarvoor geldende termijn uit diverse wet- en regelgeving afgedaan, voor overige correspondentie geldt een termijn van maximaal 6 weken.

2. Termijn afdoen klachten

Op grond van artikel 9.11 van de Algemeen wet bestuursrecht (Awb) wordt een klacht binnen zes weken afgedaan. Het bestuursorgaan kan de afhandeling voor ten hoogste vier weken verdagen (dan geldt een termijn van afdoening van tien weken). Verder uitstel (verlenging afdoeningstermijn) is mogelijk voor zover klager daar schriftelijk mee instemt.

Streefcriterium:

Alle klachten worden binnen 6 weken afgedaan.

3. Bezwaren (aantal, afhandelingstermijn, gegrond, ongegrond)

Uit artikel 7.10 van de Awb volgt dat in de regel moet worden uitgegaan van een beslistermijn van twaalf weken, gerekend vanaf de dag na die waarop de bezwaartermijn is geëindigd. Die termijn kan door het betrokken bestuursorgaan eenmaal met zes weken worden verlengd (dan wordt de termijn achttien weken).

Verder kijken wij naar het aantal gegrond verklaarde bezwaarschriften in relatie met het totale aantal ingediende bezwaarschriften: dat zegt iets over de kwaliteit van de besluiten.

Streefcriteria:

- 50% afdoening binnen 12 weken.
- 100% afdoening binnen 18 weken.
- 10% gegrond verklaarde bezwaarschriften in relatie tot het totaal.

4. Betaaltermijn debiteuren

Voor de betaling van onze privaatrechtelijke en belastingvorderingen bieden wij, afhankelijk van de grootte van het bedrag, onze inwoners verschillende mogelijkheden om deze te voldoen. Bijvoorbeeld meerdere betaaltermijnen, eventueel in combinatie met automatische incasso. Na de vervaltermijn sturen wij een herinnering. Als dan nog geen betaling ontvangen is, volgt een aanmaning en de overdracht aan een deurwaarder.

Streefcriteria:

- 95% van de openstaande vorderingen is binnen 30 dagen na de vervaldag ontvangen.
- na 120 dagen is meer dan 99% ontvangen.

5. Betaaltermijn crediteuren

Facturen die wij ontvangen voor de levering van goederen, diensten en werken willen wij tijdig voldoen aan onze leveranciers. De verwerking is volledig gedigitaliseerd en wij streven naar een betaling binnen 30 dagen.

Streefcriterium:

95% van de ontvangen facturen is binnen 30 dagen betaald.

6 Budgetautorisatie

6.1 Totaal van de programma's

De begroting wordt vastgesteld door de raad. Door het vaststellen van de begroting geeft de raad het college toestemming in een bepaald jaar voor een bepaald doel uitgaven te doen en verplichtingen aan te gaan voor een bepaald bedrag. De raad stelt de begroting vast op het niveau van de programma's. Anders gezegd: de raad bepaalt per programma tot welke bedragen het college is geautoriseerd uitgaven te doen en verplichtingen aan te gaan. In dit verband wordt onderstaand overzicht van lasten en baten per programma opgenomen.

In dit overzicht worden de ramingen van lasten en baten van de programma's, zowel voor het begrotingsjaar 2015 als voor de jaren 2016 tot en met 2018.

Programma's	A 2015 Lasten	B 2015 Baten	C = A + B 2015 Saldo	Meerjarenramingen		
				Begroting 2015		
				2016	2017	2018
1 Burgerrelaties	1.584.592	-316.922	1.267.670	1.238.454	1.232.137	1.230.139
2 Openbare orde en veiligheid	1.071.825	-23.399	1.048.426	1.217.501	1.248.845	1.219.578
3 Raad en raadsondersteuning	418.006	0	418.006	418.006	418.006	418.006
4 College en middelen	3.900.899	-31.652.877	-27.751.977	-26.493.030	-26.438.733	-26.418.348
5 Wegen, water, groen en verkeer	7.290.800	-3.182.942	4.107.859	4.166.066	4.217.305	4.379.125
6 Ruimtelijke ontwikkeling	2.260.235	-1.026.393	1.233.842	-647.222	1.225.881	1.224.874
7 Milieu	2.571.297	-2.120.775	450.521	424.510	413.915	413.809
8 Onderwijs	2.815.026	-41.745	2.773.281	3.615.371	3.787.063	3.681.989
9 Economische zaken	3.317.674	-1.306.062	2.011.612	2.003.683	1.907.448	1.903.296
10 Werk en inkomen	4.649.216	-2.389.415	2.259.801	2.259.801	2.259.801	2.259.801
11 Cultuur	1.445.549	-598.462	847.087	816.564	816.041	815.518
12 Sport en recreatie	444.586	-26.500	418.086	373.101	372.435	371.770
13 Welzijn en zorg	4.515.369	-573.425	3.941.944	3.938.944	3.938.909	3.939.870
14 Sociaal Domein	5.901.451	0	5.901.451	5.901.451	5.901.451	5.901.451
Saldo voor bestemming	42.186.526	-43.258.916	-1.072.391	-766.799	1.300.504	1.340.879
Mutaties reserves	1.582.580	-520.688	1.061.892	2.088.799	272.496	284.122
Saldo	43.769.105	-43.779.603	-10.500	1.322.000	1.573.000	1.625.000

6.2 Incidentele baten en lasten

Een totaaloverzicht van de incidentele lasten en baten die begrepen zijn in het begrote saldo na resultaatsbestemming ziet er als volgt uit (bedragen x € 1.000):

	2015	2016	2017	2018	Cum.
Winst grondexploitatie Haderaplein	0	-1.880	0	0	-1.880
Toevoegen winst grondexploitatie Haderaplein aan Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis	0	1.880	0	0	1.880
Inkomsten Fonds Bovenwijks Haren Noord (tot en met 2019)	-510	-510	-510	-510	-2.040
Tijdelijke verdeelmaatstaf Gemeentefonds krimp	-315	0	0	0	-315
Extra Gemeentefondsuitkering in verband met omvorming Zernike College van dislocatie tot nevenvestiging	-1.173	-1.402	-1.453	-1.447	-5.475
Toevoeging aan Bestemmingsreserve Zernike College vanuit tijdelijke extra Gemeentefondsuitkering i.v.m. Zernike College	1.173	1.402	1.453	1.447	5.475
Totaal incidentele lasten/baten	-825	-510	-510	-510	-2.355

NB Positieve bedragen zijn incidentele lasten.

6.3 Investerings

Wij leggen onderstaande investeringsbudgetten, voor zover die het jaar 2015 betreffen, ter autorisatie aan u voor. De hieronder opgesomde investeringen in de jaren vanaf 2016 betreft de meerjarige investeringsplanning. In het kader van de behandeling van de begrotingen van latere jaren zullen die ter autorisatie aan u worden voorgelegd.

INVESTERINGEN 2015	Afschr. Termijn	Bedrag	Kapitaal- last 1)
Onderhoud bouwkundige elementen	5	15.000	3.795
Groot onderhoud wegen 2015 2)	20	580.000	59.740
Maatregelen verkeersveiligheid 2015 2)	20	168.000	17.304
Armaturen lichtmasten 2015 2)	25	142.000	13.206
Subtotaal invest. In openbare ruimte met maatschappelijk nut 3)		905.000	94.045
Huisvestingsprogramma onderwijs 2015 2)	20	468.500	48.256
Vervangen server	5	170.000	43.010
Rioolwerkzaamheden 2015 2)	50	1.034.334	75.506
Rioolpompen- en gemalen vervangen 2015 2)	15	70.000	8.377
Sneeuwploeg 605	10	10.000	1.530
Sneeuwploeg 606	10	10.000	1.530
Verv. Camera's/recorder parkeergarage	5	12.000	3.036
Vaste inrichting raadhuis vervangen	20	40.000	4.120
Aggregraat no. 376	10	5.000	765
Kipwagen no. 510	10	15.000	2.295
Wegenschaaf no. 516	10	10.000	1.530
Wegenwals no. 529	10	10.000	1.530
Boot no. 910	10	15.000	2.295
Vacuümtank no. 741	10	25.000	3.825
Vervanging speeltoestellen	10	6.500	995
Subtotaal invest. Met economisch nut 3)		1.901.334	198.599
TOTAAL INVESTERINGEN 2015		2.806.334	292.644

INVESTERINGEN 2016	Afschr. Termijn	Bedrag	Kapitaal- last 1)
Maatregelen verkeersveiligheid 2016 2)	20	171.360	17.650
Subtotaal invest. In openbare ruimte met maatschappelijk nut 3)		171.360	17.650
Huisvestingsprogramma onderwijs 2016 2)	20	668.500	68.856
Rioolwerkzaamheden 2016 2)	50	742.554	54.206
Rioolpompen- en gemalen vervangen 2016 2)	15	70.000	8.377
Bestelauto 17	10	65.000	9.945
Maaimachine	10	45.000	6.885
Zoutstrooier 624	10	30.000	4.590
Subtotaal invest. Met economisch nut 3)		1.621.054	152.859
TOTAAL INVESTERINGEN 2016		1.792.414	170.509

INVESTERINGEN 2017	Afschr. Termijn	Bedrag	Kapitaal- last 1)
Maatregelen verkeersveiligheid 2017 2)	20	174.787	18.003
Subtotaal invest. In openbare ruimte met maatschappelijk nut 3)		174.787	18.003
Huisvestingsprogramma onderwijs 2017 2)	20	668.500	68.856
Rioolwerkzaamheden 2017 2)	50	739.648	53.994
Rioolpompen- en gemalen vervangen 2017 2)	15	70.000	8.377
Vervanging vrachtauto (no 1) Woonomgeving	10	250.000	38.250
Vervanging bestelauto (no 15) Woonomgeving	10	35.000	5.355
Vervanging bestelauto (no 34) Woonomgeving	10	35.000	5.355
Vervanging bestelauto (no 41) Woonomgeving	10	35.000	5.355
Vervanging speeltoestellen	10	6.500	995
Subtotaal invest. Met economisch nut 3)		1.839.648	186.536
TOTAAL INVESTERINGEN 2017		2.014.435	204.539

INVESTERINGEN 2018	Afschr. Termijn	Bedrag	Kapitaal- last 1)
Rioolwerkzaamheden 2018 2)	50	975.162	71.187
Rioolpompen- en gemalen vervangen 2018 2)	15	70.000	8.377
Vervanging bestelauto (no 12) Woonomgeving	10	30.000	4.590
Vervanging bestelauto (no 26) Woonomgeving	10	30.000	4.590
Vervanging tractor holder (no 84) Woonomgeving	10	60.000	9.180
Vervanging maaimachine Toro (no 73)	10	45.000	6.885
Vervanging maaimachine Ransomes	10	50.000	7.650
Vervanging veegmachine Dulevo (no 94)	5	125.000	31.625
Vervanging 20 glasbakken	10	80.000	12.240
Subtotaal invest. Met economisch nut 3)		1.465.162	156.323
TOTAAL INVESTERINGEN 2018		1.465.162	156.323

Ad 1)

De kapitaallasten voortvloeiende uit een bepaalde investering hebben betrekking op het eerste jaar volgend op het moment van activering. Aangezien de rente (5,3%) wordt berekend over de boekwaarde, dalen deze kapitaallasten jaarlijks.

Ad 2)

Voor de meeste investeringen wordt uitgegaan van een realisatietermijn van een jaar, dat wil zeggen dat de betreffende investeringen zijn afgerond aan het eind van het jaar waarin ze gepland zijn. De ervaring leert ons dat een aantal grotere investeringen in werkelijkheid een realisatietermijn heeft van circa twee jaar. Het gaat om de volgende, jaarlijks terugkerende, investeringen: groot onderhoud wegen, armaturen lichtmasten, rioolinvesteringen en huisvestingsprogramma onderwijs.

Ad 3)

Het onderscheid tussen investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut en investeringen met een economisch nut is voorgeschreven door het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Investeringen met economisch nut zijn verhandelbaar en/of genereren opbrengsten bijvoorbeeld in de vorm van heffingen. Overige investeringen worden geschaard onder investeringen met een maatschappelijk nut.

7 Kerngegevens gemeente

Onderstaande gegevens zijn gehanteerd bij het berekenen van de uitkering uit het Gemeentefonds voor 2015. Bron: specificatie algemene uitkering uit het Gemeentefonds gemeente Haren 2014 nummer 7.

Inwoners

- aantal inwoners: 18.782
- inwoners < 20 jaar: 4.284
- inwoners > 64 jaar: 4.935
- lage inkomens: 2.150
- personen met bijstandsuitkering: 197
- personen met een uitkering: 865
- minderheden: 230
- aantal leerlingen (voortgezet) speciaal onderwijs: 441
- aantal leerlingen voortgezet onderwijs: 3.379

Fysiek

- oppervlakte land: 4.548 ha
- oppervlakte binnenwater: 525 ha
- veen / kleiveengebied: 51 ha
- aantal woonruimten (woningen, wooneenheden, bijzondere woongebouwen en recreatiewoningen): 9.662

Overige gegevens

- verhardingen (= wegen, fietspaden, voetpaden, (on)verhard, etc.): 1.054.000 m²
- oppervlakte openbaar groen (= bossen, bosplantsoenen, gazons, heesters en vijvers): 96 ha
- riolen: 140 km

8 Verklarende woordenlijst

A

ABC	Activity Based Costing
Agentschap	Agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten
BPR	
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARCG	Afvalbeheer Regio Centraal Groningen
AR	Algemene Reserve
Awb	Algemeen wet bestuursrecht
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AZC	Asielzoekerscentrum

B

BAG	Basisadministratie Adressen en Gebouwen
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit bijstandverlening zelfstandigen
BDU	Brede doeluitkering
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BJG	Bureau Jeugdzorg
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRK	Basisregistratie Kadaster
BRP	Basisregistratie Personen
BTH	Bestuurlijke Toekomst Haren
BWR	Bedrijf voor Werk en Re-integratie
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

C

CAR-UWO	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling-Uitwerkingsovereenkomst
CCBH	Culturele Commissie Basisonderwijs Haren
CEVAN	Centrum voor Automatisering Noord Nederland (in liquidatie)
CHW	Crisis- en herstelwet
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
CRH	Culturele Raad Haren
CJG	Centrum Jeugd en Gezin

E

EDR	Eems Dollard Regio
EDR	Europese Dienstenrichtlijn
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EV	Eigen vermogen

F

Fido	Wet Financiering Decentrale Overheden
------	---------------------------------------

G

GBA	Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens
GBKN	Grootchalige basiskaart Nederland

GEM	Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij Haren Noord
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GTL	Gas to liquid
GVVP	Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan
H	
HH	Hulp bij het huishouden
Hof	Wetsvoorstel Houdbare overheidsfinanciën
HUP	Handhavings Uitvoerings Plan
I	
IBOR	Integraal Beheersplan Openbare Ruimte
IBT	Interbestuurlijk Toezicht
ICC	Inwoner Contact Centrum
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IHP	Integraal HuisvestingsPlan
i-NUP	implementatie Nationaal Uitvoeringsprogramma dienstverlening en e-overheid
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
J	
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
L	
LGB	Lokaal Gezondheidsbeleid
LV-WOZ	Landelijke Voorziening Waardering onroerende zaken
K	
KPI	Kritische Prestatie Indicatoren
M	
MDG	Milieu Dienst Groningen
MEE	Organisatie die door het rijk is ingezet om mensen met een beperking te ondersteunen
mGBA	Modernisering Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens
MJOP	Meerjarenonderhoud planning
N	
NEPROM	Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen
NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
O	
ODG	Omgevingsdienst Groningen
OGGz	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OR	Ondernemingsraad
Ozb	Onroerendezaakbelasting

P

P&C	Planning en control
PG&Z	Publieke Gezondheid & Zorg Groningen
POW	Portefeuillehoudersoverleg Wonen

R

RCG	Regio Centraal Groningen
RI&E	Risico-Inventarisatie en -Evaluatie
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt Voortijdig Schoolverlaten
ROC	Regionaal opleidingencentrum

S

SW-bedrijf	Sociale werkplaats
------------	--------------------

V

VGG	Vereniging Groninger Gemeenten
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VTH	(Team) Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VV	Vreemd vermogen

W

WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WEB	Wet educatie- en beroepsonderwijs
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (arbeidsongeschikt na ziekte)
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wmo/LGB beleid	Wet maatschappelijke ondersteuning en lokaal gezondheidsbeleid
WOB	Wet openbaarheid van bestuur
WOZ	Waardering onroerende zaken
Wro	Wet ruimtelijke ordening
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WWB	Wet werk en bijstand

Z

ZVW	Zorgverzekeringswet
-----	---------------------